

6604.

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜZİK EĞİTİMİ ANASANAT DALI

GÜNÜMÜZ TÜRKİYESİ'NDE
MÜZİK TERMINOLOJİSİ
VE
SORUNLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSMAİL BOZKAYA

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

BURSA, EYLÜL 1988

T.C.
ULUDAĞ UNIVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜZİK EĞİTİMİ ANASANAT DALI

GÜNÜMÜZ TÜRKİYESİ'NDE
MÜZİK TERMINOLOJİSİ
VE
SORUNLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İSMAİL BOZKAYA

Sınav Günü : 21.10.1988

Jüri Üyeleri :

Doç. Dr. Necati GEDİKLİ (Danışman)

Doç. Dr. Yücel ELMAS

Doç. Raif GÜLCAN

BURSA, EYLÜL 1988

ÖZET

Bu araştırma "Müzik Terminolojisi"nin günümüzdeki genel durumu ve içinde bulunduğu sorunları ortaya koymak, onlara çözüm yolları önermek amacıyla yapılmıştır. Bunun için de "Cumhuriyet Dönemi" terim çalışmaları gözden geçirilmiştir.

Bu amaçla; önce konuya açıklık getirmek için Türk Dili'nin gelişme evreleri ile müzik terimlerinin 1923 öncesi durumu özetlenmiştir. Sonra Cumhuriyet Dönemi'ndeki veriler toplanıp görüşler saptanmış ve terminolojinin gelişmesine katkıda bulunanların yaşamda olanları ile "görüşme" yapılarak terminoloji konusuna ilgili kişi ve kurumların dikkatleri çekilmeye çalışılmıştır.

Yapılan araştırmalar sonunda "Türkçe Müzik Terminolojisi"nin özlenen düzeyde olmadığı, çözüm bekleyen sorunları bulunduğu, ilgili kurumların bu konuya gereği kadar eğilmedikleri anlaşılmıştır. Ayrıca yapılan çalışmaların da dağınık olduğu, önermelerin toplanıp müzik yaşamına sunulmadığı ve kayda değer önemli araştırmaların yapılamadığı gözlenmiştir.

Sonuç olarak; "Türkçe Müzik Terminolojisi" oluşması için yeni yeni önerme ve yayınlara gereksinim duyulmakta, bunların toplanıp sanat yaşamına sunulması beklenmektedir.

ABSTRACT

This research was made for the purpose of examining the general view of today's Music Terminology and in addition to, the problems it contains. The ways of solving these problems were explained in it. For this reason the studies of music terminology in Republican Term from 1923 to now were looked over.

For the purpose of explaining this subject, the progressive period of Turkish language and the state of our terminology until 1923 were summarized. Later, the documents of Republican Term were collected and the ideas of this term were fixed. By speaking to the people who are still alive and have helped the progress of terminology, the people and institutions that are interested in terminology were tried to call attention on this subject.

At the end of these research, it has been understood that the "Turkish Music Terminology" isn't in the missing level and it has problems that will be solved and those institutions which are interested in terminology aren't studying enough on this subject. In addition to, the studies which are still being done and suggestions aren't ready to be offered to our music life. Important research which will be reported aren't done yet.

As a result, in order to form the "Turkish Music Terminology", new suggestions and publications are needed and these must be collected and offered to art life.

ÖNSÖZ

Dil, insanı insan yapan niteliklerin başında gelir. İnsan, konuşma yeteneği dolayısıyla duygu ve düşüncelerini, dilek ve isteklerini, yeni bir buluşu, önemli bir olayı dil yardımı ile yazıya geçirip sonsuza kadar saklayabilir.

Ancak dil ulusal bir varlıktır. Bu nedenle bağımsız olması, o ulusun ürettiği dil ve söyleyiş beğenisine uygun sözcük ve işaretlerden oluşmalıdır.

Türkçe'nin, 9.yy. sonlarından başlayarak yabancı dillerin boyunduruğu altına girdiği bilinmektedir. Türklerin islam dinini kabul etmeleri ile birlikte Arapça'dan sözcük akışı da başlamıştır. Farsça ve sonraları İtalyanca ile Fransızca'nın da Türkçe üzerindeki etkisi, dilin arılığını yitirmesine, yoksullaşıp geri düzeyde kalmasına yol açmıştır.

Dilin, ilişkide bulunulan diğer dillerin etkisinde kalması doğal karşılanabilir. Ancak bu etkileşim tek yanlı baskıya dönüşünce yaratıcı düşünce de ortadan kalkmaktadır.

Türk Dili de önceleri katıksız denilebilecek düzeyde iken giderek yabancı dillerin boyunduruğu altına girmiştir. Medreselerde öğretimin Arapça olması nedeniyle bilim terimleri de bu dilin kurallarına göre oluşturulmuş; karmaşık, anlaşılmaz bir dil ortaya çıkmıştır. Hattâ zamanla dili böyle karmaşık hale getirebilmek bile hüner sayılmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde Batı ile ilişkiler geliştirilip yeni kurumlar oluşturuldukça, Avrupa dillerindeki bilim terimlerinin karşılıklarının Osmanlıca'da olmadığı gö-

rülmüştür. Türkçe böylece başta Fransızca ve İtalyanca olmak üzere Batı dilleri ile etkileşim sürecine girmiştir. Öyle ki, Cumhuriyet Dönemi'nde TDK Kurultay çalışmaları sırasında bilimsel terimlerin nasıl saptanacağı konusu tartışılırken; Arapça ve Farsça'dan, ya da Batı dillerinden alınması gerektiği yolunda görüşler savunulmuştur.

Müzik terimleri de buna benzer bir gelişme göstermiştir. Önceleri genel dilde yer alan sözcükler kullanılırken sonra Arapça ve Farsça; Batı ile etkileşim sürecinde de İtalyanca ve Fransızca sözcükler dilimize yerleşmiştir.

Oysa üst düzeyde bilimsel ve sanatsal yaratılar ortaya koyabilmek için, bilim terimlerinin de anadilde yaratılmış olması gerekmektedir. Yaratıcı düşünce bu yolla gelişip yeni yeni terimlere gereksinim duyulabilir, dil de gelişmesini sürdürebilir. Yabancı dil ile yaratıcı düşünce olamayacağı açıktır. Bu nedenle Cumhuriyet Dönemi'nde Türkçe'yi arılaştırmak, yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmak gereği doğmuştur.

Müzik yaşamının düzenlenmesi sırasında kurulan yeni kurumlarda müzik terimlerine gereksinim duyulmuş, büyük ölçüde İtalyanca ve Fransızca'dan karşılanan terimlere Türkçe'de anlaşılır karşılıklar aranmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar giderek "karşılık bulma" yerine "öztürkçe sözcükler bulma" şekline dönüşmüş, uzmanlar çaba harcıyarak yeni terimler türetmişlerdir.

Ancak, bu terim çalışmaları dağınık kalmış, toplanıp sanat yaşamına sunulamamıştır. Değişik uzmanlarca değişik zamanlarda birbirinden habersiz yapılan çalışmalar, terim ça-

tallaşmalarına yolaçmış, bir kavram için birden çok terim üretilmiş ve müzik kurumlarını da içine alacak biçimde müzik eğitiminde bir "terim birliği" sağlanamamıştır.

Bu çalışmada, "Müzik Terminolojisi"nin günümüzdeki durumu ve sorunları araştırılmıştır. Bu amaçla Cumhuriyet Dönemi terim çalışmaları ve önerilen terimler gözden geçirilmiş, uzmanların görüşlerine yer verilmiştir.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde yardımlarını esirgemeyen tez yöneticim Sayın Doç.Dr. Necati GEDİKLİ başta olmak üzere, görüşme isteğimi kabul ederek zaman ayıran devlet sanatçıları Sayın Prof.A.Adnan SAYGUN ile Sayın Prof. İlhan USMANBAŞ'a, Sayın Prof.Dr.Gültekin ORANSAY'a, Sayın Muammer SUN'a, Sayın Dr.Erdoğan OKYAY'a ve çalışmalarında büyük kolaylık gördüğüm Türkiyat Enstitüsü şefi Sayın F.Gürbüz YILMAZ'a derin teşekkürlerimi sunarım.

İsmail BOZKAYA

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Özet

Abstract

Önsöz

İçindekiler

Kısaltılar ve Tanımlar

1.Bölüm : GİRİŞ

- 1.1. Dil Nedir? Dil-Toplum-Kültür İlişkisi.....1
- 1.2. Türkçenin Doğuşu, Gelişmesi ve Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Türkçe.....3
- 1.3. Genel Olarak Türkçede Bilim Terimleri Sorunu.....5
- 1.4. Atatürk'ün Dil Anlayışı.....7
- 1.5. Cumhuriyetten Önce Müzik Terminolojisinin Genel Durumu.....9
- 1.6. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....12

2.Bölüm : YÖNTEM

- 2.1. Veri Toplamada Kullanılan Araç ve İzlenen Yol.....16

3.Bölüm : BULGULAR VE YORUM

- 3.1. Terim Önerenler Açısından Müzik Terminolojisi
 - 3.1.1. Hüseyin Sadettin AREL.....18
 - 3.1.2. Ahmet Adnan SAYGUN.....26
 - 3.1.3. Mahmut Ragıp GAZİMİHAL.....32
 - 3.1.4. Prof.Dr. Gültekin ORANSAY.....37
 - 3.1.5. Kemal İLERİCİ.....44
 - 3.1.6. Muammer SUN.....45
- 3.2. Konuya İlgili Duyanlar Açısından Müzik Terminolojisi
 - 3.2.1. Prof. İlhan USMANBAŞ.....48
 - 3.2.2. Dr. Erdoğan OKYAY.....51

3.2.3. Veysel ARSEVEN.....	53
3.3. Sanat Eleştirmeni Açısından Müzik Terminolojisi	
3.3.1. Faruk YENER.....	54
3.4. Örnek Kullanımı Açısından Müzik Terminolojisi....	
3.4.1. Doç.Dr. Necati GEDİKLİ.....	56
4.Bölüm : SONUÇ VE ÖNERİLER	59

Kaynaklar

Ekler

Özgeçmiş

Kısaltılar :

- ADK : Ankara Devlet Konservatuarı
BYTM : Basın Yayın ve Turizm Müdürlüğü
byy. : basım yılı yok
DEÜ : Dokuz Eylül Üniversitesi
EÜGSF : Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
GEE : Gazi Eğitim Enstitüsü
GTSM : Geleneksel Türk Sanat Müziği
İBK : İstanbul Belediye Konservatuarı
İMK : İzmir Millî Kütüphanesi
İDK : İstanbul Devlet Konservatuarı
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
MEGSB : Millî Eğitim Gençlik Ve Spor Bakanlığı
MİK : Millî İktisat Kongresi
MMM : Musiki Muallim Mektebi
TDK : Türk Dil Kurumu
TDTC : Türk Dili Tetkik Cemiyeti
TE : Türkiyat Enstitüsü
TFD : Türk Filarmoni Derneği
TRT : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TTK : Talim Terbiye Kurulu
yy, : yüzyıl

Tanımlar :

- Istılah** : Bilim sözü ; bir bilim ya da sanata özgü kelime, deyim
- Istılahat** : "Istılah"ın çoğulu, terimler
- Edvâr** : Alaturka musiki kurumlarını inceleyen bilim ve kitap
- Terim** : (Eski Türkçe termek, toplamak'tan) Konuşma dilinde pek kullanılmayan, bilim ve sanatla ilgili bir kavramı belirten kelime
- Terminoloji** : 1. Düşünceleri sözcüklerle anlatma ve özellikle teknik terimler bulma sanatı
2. Özellikle bir sanatta, bir bilimde kullanılan teknik terimlerin tümü

1.Bölüm : GİRİŞ

Bu bölüm, araştırmada ele alınan problemi daha iyi ortaya koyabilmek için, genelden özele doğru alt bölümler halinde hazırlanmış olup " Dil Nedir ? Dil-Toplum-Kültür ilişkisi, Türkçe'nin Doğuşu, Gelişmesi ve Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Türkçe, Genel Olarak Türkçe'de Bilim Terimleri Sorunu, Atatürk'ün Dil Anlayışı, Cumhuriyet Döneminden Önce Müzik Terminolojisinin Genel Durumu ile Araştırmanın Amacı ve Önemi " alt başlıklarından oluşmaktadır.

1.1. Dil Nedir ? Dil-Toplum-Kültür ilişkisi

Bir gramer sistemi halinde örgütlenmiş, düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan boğumlu sesler bütünü.(1)

İnsanların düşündüklerini, duyduklarını anlatmak için kullandıkları her türlü işaret ve özellikle ses işaretleri dizgesi.(2)

Humboldt'a göre " Dil, insanlığın bir iç gereksiniminden doğmuştur. Sadece ilişkilerde bir görüşme aracı değil, insanın doğasında olan birşeydir." Platon'a göre " Her dil betimlemedir, maddesel bir gösterge, belli bir anlamı resimlemedir." Herder'e göre " Dil, bilimlerin yapıcı ve yaratıcı ögesi, aynı zamanda özüdür. Bilimlerin formu, düşünceler, dil içinde ve dile göre şekil alırlar."(3)

Bir düşünceye göre dil, " Toplu yaşamak zorunda bulunan insanların, anlaşma aracı olarak kullandıkları işaretler ve

özellikle ses işaretleri dizgesidir." (4)

Bir başka görüşe göre de dil " Değişik açılardan bakılınca çok yönlü, başka başka nitelikleri olan, kimi sırları bugün bile çözölemiyen büyük bir varlıktır. İnsan ve toplumun ayrılmaz bir parçası olan bilim, sanat, teknik gibi alanlarla doğrudan ilgili olan ve onları oluşturan bir kurumdur." (5)

Dil kavramına açıklık getirdikten sonra, dilin, toplum ve o toplumun kültürü ile olan ilişkisinin araştırılmasında yarar görölmektedir.

Dil ile toplum arasındaki ilişkiyi Ömer Asım Aksoy şöyle açıklamaktadır : " Dil bir anlaşma aracıdır. Her ulusun bireyleri kendi aralarında, kendilerine özgü bir dil kullanarak anlaşırlar. Buna ulusal dil denir. Türkler Türk dili ile, Araplar Arap dili ile, Fransızlar Fransız dili ile görüşür, anlaşırlar. Dil, ulus varlığının damgası, ayrılmaz bir parçasıdır. Dilini yitiren ulus, benliğini, kökünü unuttur, başka bir ulus içinde erir. Bu tehlikeyi gören Atatürk bizi, dilimizi yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmamız konusunda uyarmıştır." (4)

Toplumların devamında etkili bir rol oynayan bilim ve düşünce alanlarında yaratıcılık, ancak anadil ile olabilir. Örneğin Avrupa'da " Ulusal diller bağımsızlıklarını kazanıp anadillerinde bilim ve felsefe yapıldıktan sonradır ki Fransızlar, Almanlar, İngilizler bilim ve felsefe alanında büyük ilerlemeler kaydetmişlerdir." (6)

Bir dilde yeni yeni düşünceler elde etmek, ancak sözcüklerin doğru çağrışım yaptırılmaları ile gerçekleşebilir. Yaban-

cı bir sözcük, gerekli çağrışımı yaptırıp yaratıcı düşünceyi sağlayamaz. Vereceğimiz örneklerden birincileri bizde hiçbir çağrışım yaptırmadığı halde, ikincileri, ona bağlı düşünce ve etkinlikleri de çağrıştırmaktadır. İstilah/terim, ihtizaz/titreşim, darb/vuruş, şedd/aktarma, teganni/şarkı söyleme, muganni/şarkıcı, gibi.

Yabancı sözcükler bu yüzden bir dilde yama gibidirler. Bilimsel terimlerin yabancı sözcüklerle anlatımı düşünmeyi kısırlaştırır. Bu nedenle, yeni bir kavramı anlatacak sözcük, o dilin kendi içinden türetilmelidir. Bir dili, yabancı sözcüklerden arındırmanın nedeni budur.

1.2. Türkçe'nin Doğuşu, Gelişmesi ve Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Türkçe

Bütün tarihçiler Türk dilinin çıkışının, Türklerin çıkışı ile ilgili olduğu ve coğrafya yönünden de Orta Asya kökenli olduğu konusunda görüş birliği içinde oldukları halde, ne zaman doğup geliştiği konusunda ayrılmaktadırlar.

"Türk" sözcüğüne 7. yy'da Çince metinlerde ve 732-734 yıllarına ait "Orhun Anıtları"nda rastlanmaktadır.⁽⁷⁾ Orhun yazısı ya da diğer adıyla Göktürk yazısı, 8. yy'da değişme aşamasına girerek yerini Uygur yazısına bırakmış ve kısa bir zaman sonra, Türklerin müslümanlığı kabul etmeleri ile de Arap abecesi alınmıştır. Türklerin müslümanlığı kabul etmelerinin ulusal kültürlerine önemli bir etki yaptığına kuşku yoktur.

Anadolu'da Türkçe'nin yayılışı, Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri ile başlamıştır. Önceki yerleşmeler gerekli ortamı hazırlamış, 1071'den sonra gelenler Türk dilinin ve kültürü-

nün kolaylıkla yayılmasını sağlayacak ortamı hazır bulmuşlardır.

Osmanlı kültürünün bir parçası olan "Osmanlı Türkçesi"nin gelişme aşamaları ise imparatorluk sınırlarının genişlemesi ya da daralmasına göre değişiklik göstermiştir. Tarihçi Enve Ziya Karal bu aşamaları şöyle göstermektedir. : 1-Türkçe'nin Yabancı Dil Etkisine Karşı Direnişi(1299-1453), 2-Türkçe Üzerinde Yabancı Dil Etkisinin Artması(1453-1517), 3-Türkçe'de Arapça ve Farsça Etkisinin Üstünlüğü(1517-1718), 4-Türkçe'nin Önem Kazanmaya Başlaması(1718-1839), 5-Türkçe'nin Bağımsızlığı İçin Çalışmalar(1839-1918)⁽⁷⁾

Görüleceği üzere Türkçe uzun zaman yabancı dil etkisine karşı kendi benliğini korumaya çalışmış, ancak İstanbul'un alınmasından sonra, medreselerin sayısının artmasıyla ve Arapça'ya büyük değer verilmesi nedeniyle geri düzeyde kalmıştır.

Türkçe'nin Arapça karşısındaki bu gerilemesine Yusuf Has Hacib ve Kaşgarlı Mahmut yazdıkları eserler ile, Karamanoğlu Mehmet Bey de duyurduğu fermanla karşı çıkmışlardır.⁽⁸⁾

Yeni katılmalarla sınırları genişleyip İslam İmparatorluğu görünümüne giren ülkede nüfus Türk halkı aleyhine bozulmuş, medreselerin de kapılarını Türkçe'ye kapamaları ile din ve bilim dili olarak Arapça, yazın dili olarak da Farsça giderek güçlenmişlerdir.

Rönesans ile birlikte Batı'da görülen eğitim, bilim, ekonomi ve sanat alanlarındaki önemli gelişmeler Osmanlı Türkleri'ni de etkilemiştir. Matbaanın kuruluşu ile (1727), hangi dilde kitap basılacağı tartışması gündeme gelmiş, bu du-

rum Türkçe'nin önem kazanmasını sağlamıştır.

Tanzimat Devri'nde dil tartışmaları hızlanmış, Türkçe'nin bağımsızlığı çalışmaları gelişmiş, 1876 Anayasası'nda "Devletin resmi dili Türkçe'dir" kaydı yer almış, 1877'de yürürlüğe giren Belediyeler Yasası'nda "Belediye meclislerine üye seçileceklerin Türkçe konuşabilmeleri" zorunlu kılınmıştır. (9)

Prof. Fahir İz, Avrupa ile ilişkilerin artması sonucu, Batı dillerinden gelen terimlerin, etkileşim durumuna göre, "Dilde Moda" yarattığını yazmaktadır. Vereceğimiz örneklerden önce birincileri, zamanla ikincileri kullanılmıştır. Mobilya/möble, kitara/gitar, taraça/teras, mızık/müzik, akordo/akord, balerina/balerin, kanto/şan, gibi. (10)

Türkçe'nin bilim dili olarak kullanılması durumunda, çağdaş bilimlerin tümü için gerekli terimlerin nasıl türetileceği Türk aydınlarını düşündürmüş, Ziya Gökalp bu konuya Türkçülüğün Esasları'nda ayrıntılı olarak yer vermiştir. (11)

1.3. Genel Olarak Türkçe'de Bilim Terimleri Sorunu

Türkçe'de bilimsel terimlerin gelişimi şöyle özetlenebilir :

Teknik terimleri kapsayan önemli eserlerden biri 1632'de "Teşrih-i Ebdân ve Tercüman-ı Kibâle-i Feylosofân" adıyla Şirvanlı Şemseddin-i İtaki tarafından günün Türkçe'si ile yazılmıştır. Mustafa Behçet Efendi (1774-1834) tarafından yapılan "Fizyoloji Tercümesi" adlı çeviri eserde ise çoğunlukla Arapça ve Farsça terimlere yer verilmiştir. "Hidroloji/ilm-i hendese-i mâ" gibi. (12)

İmparatorluk döneminde açılan yeni okullarda okutulacak ders kitapları için Batı'dan yapılan çevirilerde Hoca İshak Efendi, Fizik, Kimya, Jeoloji ve Askerlik ile ilgili konularda yeni terimler üretme gereğini duymuştur. 1866'da bilimsel ve teknik terimlere Türkçe karşılıklar bulmak amacıyla "Cemiyet-i İلميye-i Osmaniye" (Osmanlı Bilim Derneği) kurulmuş, ancak aydınlar terim konusunda yine de kendi görüş ve beğenilerine göre hareket etmişlerdir. (9)

Dil konusunun çok tartışıldığı 2. Meşrutiyet Dönemi'nde gelişmeleri yönlendirebilmek için resmî çalışmalar yapıldığı ve "İstilahat-ı İلميye Encümeni" (Bilimsel Terimler Kurulu) kurulduğu anlaşılmaktadır. (13)

Prof.Dr.Aydın Sayılı, "Cumhuriyet Dönemi'nin başında karşılığı bulunması gereken bilimsel terimlerin sayısının bir hayli kabarık olduğunu, önceki türetmelerin de, sadeleşme çabası içinde olan dilimiz için çok ağıdalı ve kullanışsız olduğunu" yazmaktadır. (14)

Arapça ve Farsça terimlere karşı aşırı duyarlılık gösterildiği halde Batı dillerinden terim akışına ses çıkarılmaması eleştirilmekte, "elips, parabol, ekvator gibi sözcüklerin Türk çocuğu için hiçbir anlam taşımadığı" görüşü ileri sürülmektedir. (6)

Cumhuriyet Dönemi'nde toplanan TDK birinci ve ikinci kurultay çalışmalarında "Bütün terimlerin Türkçe köklerden türetilmesi, türetilecek bu öz Türkçe terimlerin okul kitaplarına girmesi" kararlaştırılmıştır. (11)

Unesco merkezince 1952 yılında Paris'te toplanan bir

konferansa TDK yönetim kurulu üyesi Peyami Safa'nın Türkçe'deki terim çalışmaları ile ilgili ayrıntılı bir rapor sunduğu anlaşılmaktadır.(15)

1.4. Atatürk'ün Dil Anlayışı

Dil üzerindeki uzun tartışmalara karşın Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde, Türkçe henüz karmaşık yapısını sürdürmekteydi. Kurtuluş Savaşı'nın siyasal belgesi olan Lozan Barış Anlaşması'nın maddebaşları bunu kanıtlamaktadır. "Tarafeyn-i Aliyeyn-i Akideyn"(16)

"Her büyük meydan muharebesinden sonra yeni bir alem doğmalıdır. Yoksa başlı başına zafer boşa gitmiş bir gayrettir" diyen Atatürk, çağdaş bir toplum olabilmek için insana eğilmenin, onu eğitmenin gerekli olduğunu biliyordu.(17) Bu nedenle dil sorunu önemini korumaktaydı.

21 Şubat 1923'de İzmir'de toplanan MİK'de, "Latin harflerinin kabulü" için bir önerge verilmiş, Şükrü Saraçoğlu bu konuyu 1924'de TBMM'ye getirerek Arap abecesinin dil için büyük engel olduğu görüşünü savunmuştur.(18)

Atatürk yeni abecenin kabulünden önce İstanbul'da yaptığı konuşmada abecenin değişeceği müjdesini vermiş ve Tanzimat Dönemi'nden bu yana süregelen tartışmalar 1928 yılında Yeni Türk Abecesi'nin kabulü ile çözüme ulaşmıştır.(19)

Harf Devrimi bir bakıma Dil Devrimi demektir. Çünkü yeni abecenin kabulü, Arapça ve Farsça'nın baskısını azaltarak, sözcüklerin yeni kurallara göre yazılması, dilde kendiliğinden bir arılaşma olayının da başlaması sonucunu getirmiştir.

Kişisel çalışmalar ile başarılamiyacak kadar büyük olan dil konusunda araştırma yapmak üzere TDK (o zamanki adıyla TDTC) kuruldu. (12 Temmuz 1932) Onu izleyen yıllarda yapılan kurultay çalışmalarında "Türk lehçelerindeki sözcüklerin derlenerek lehçeler sözlüğü, terimler sözlüğü yapılması" konusunda kararlar alınmış ve "Sözlük-Terim Kolu" oluşturulmuştur. (11)

Atatürk dile verdiği önemi söylev ve demeçlerinde vurgulamış, "Türk dilinin kendi benliğine, aslındaki güzellik ve zenginliklere kavuşması için bütün devlet örgütümüzün dikkatli olmasını" istemiştir. (20) Bu düşüncelerle konuşmalarında Türkçe sözcükler kullanmaya özen göstermiş, kullandığı sözcüklerin birçoğunu da kendisi türetmiştir. "Er, subay, kurmay vb." gibi askerlikle ilgili terimlerin yanında "Genel, özel, evrensel, kutsal, önemli, arıtmak, ısı, esenlik, erdem, kıvanç, konuk" gibi sözcükler de O'nun buluşu ve Türkçe'ye armağanıdır. (9)

Özel olarak Geometri (Hendese) alanına eğilmiş, 1936'da bu alanın terimlerini içine alan 44 sayfalık bir kitap yazmıştır. O'nun yazdığı kitapta yer alan "Üçgen, yamuk, artı, eksi, oran, orantı, yatay, düşey, yüzey, düzey" gibi terimler kendisi tarafından türetilmiş ve okul kitaplarına girmiştir. (21)

Ve 1 Kasım 1938'de TBMM açılışında okunan söylevinde "Bu yıl okullarımızda öğretimin Türkçe terimlerle yazılmış kitaplarla başlamış olmasını, kültür yaşamımız için önemli bir olay olarak belirtmek isterim." diyerek dil konusundaki gelişmelerden duyduğu mutluluğu belirtmiştir. (20)

1.5. Cumhuriyetten Önce Müzik Terminolojisinin Genel Durumu

Dünyadaki ilk müzik sözlüğünün adı "Terminorium Musical Deffinitorium" olup 1474 yılında Napoli'de basıldığı sanılmaktadır. Latince müzik terimlerini derleyip açıklayan bu eserden sonra Batı dünyasında sözlük ve ansiklopedi çalışmalarının hızla geliştiği ve çok kapsamlı bir düzeye ulaştığı söylenebilir. (22)

Türkçe Müzik Terminolojisi'nin gelişimi ise Türkçe'nin gelişimi ile birlikte düşünülmelidir.

Türkçe sözcükler ilk kez Kaşgarlı Mahmut tarafından bir sözlük biçiminde düzenlenmiştir. (11. yy ikinci yarısı) Eserde maddebaşı olan sözcük ve örnekler Türkçe, açıklamaları ise Arapça'dır. Araplara Türkçe öğretmek ve Türkçe'nin Arapça kadar zengin bir dil olduğunu kanıtlamak amacıyla yazılmıştır. (23)

Müzik ile ilgili şu sözcüklerin eserde yer aldığı görülmüştür : yır,ır/şarkı, kubzaşmak/kubuz(kopuz) çalmak, yıragu/çalgıcı,şarkıcı, tovil/davul, ekeme/bir çeşit çalgı, kongur/boğuk ses, sıbuza/bir çeşit küçük düdük (24)

Dönemi kesin olarak bilinmemekle birlikte 12. ve 14.yy'lar arasında kalan zaman dilimi içinde Azerbeycan ile Doğu ve Kuzeydoğu Anadolu'ya gelerek yerleşmiş, buraları yurt edinmiş müslüman Oğuzlar'ın renk ve canlılık dolu yaşamları "Dede Korkut Hikayeleri"nde anlatılmaktadır. "Burada anlatılan sosyal yaşamın bütün önemli olaylarında müziğin yeri vardır. Kahramanlar önemli anlarda kolca kopuz çalarak duygu ve düşüncelerini dile getirirler." (25)

Eserde, "...zurnacıları, davulcuları kovdu" , "Gümbür gümbür davullar dövüldü, burması altın tunç borular çalındı" , "...gördü kim belinde kopuz var, çıkarıp eline aldı,söylemiş, görelim hanım ne söylemiş" gibi müziksel anlatımların yer aldığı görülmektedir.

Tarih içinde yer alan "edvâr" kitaplarında müzik terimlerinin yer alması ise terminolojinin gelişme aşamalarının bir başka bölümünü oluşturmaktadır. Urmiyeli Safiyüddün(1250 yılları), Maragalı Abdülkadir(ölümü 1435), Kırşehirli Yusuf Edvârı (15.yy.başı), Hızır Bin Abdullah (15.yy.ilk yarısı), Lâdikli Mehmet (15.yy. sonu), Ali Ufkî (1650 yöresi), Kante-miroğlu Edvârı (1695 yöresi) gibi başlıcaları sayılabilir.

1826'dan sonra Batı ile ilişkilerin artması sonucu Avrupa dillerinden müzik terimlerinin dilimize girdiği gözlenmektedir. İlk çalışmalar İtalyanlar ile yapıldığı için İtalyanca terimler kullanılmaya başlanmıştır. "Nota, scala, tempo, canto, muzika, banda, falso vb."

Müzik terimlerini tanımlayan ilk kitapçık 1875 yılında Hüseyin Remzi tarafından "Usul-ü Nota" adıyla yayınlanmıştır. Fransızca'dan çeviri olup kimi sözcükler Türkçe karşılıkları ile verilmiş, kimileri de olduğu gibi alınmıştır. Dörtlük, sekizlik gibi nota değerlerinin adları, perde adları ve açıklayıcı bilgiler bu kitapta yer almıştır. "Clef de sol/rast miftahı, clef d'ut/çargah miftahı, ton/makam, gamme/avaze, note/perde, lie/merbut,bağ vb."(26)

1894 Yılında yayınlanan "Musiki Istılahatı" Kâzım Uz tarafından yazılmıştır.Beşyüz dolayında maddebaşından oluşan e-

serde yer alan terimlerin büyük bölümü makam, terhib, avaze, diğerleri de çalgı, nota, perde ve genel müzik terimlerinin adlarıdır. "Avaz, beste, curcuna, darb, düyek, evc, fasıl, giriftzen, hüzzam, nakarat" gibi GTSM ile ilgili terimlerin yanında "Akord, bemol, diyez, gam, majör, minör, natürel, nota vb." gibi Batı'dan alınan terimlerin de bu kitapta yer aldığı görölmektedir. Kitap, 1964 yılında Dr.Gültekin Oransay tarafından kimi yanlışları düzeltilerek ve yeni maddebaşları eklenerek düzenlenip yayınlanmıştır. (27)

Batı dillerinden dilimize sözcük akışı devam etmiş, bu alandaki gereksinimi karşılamak üzere yeni çalışmalar yapılmıştır.

Saffet Atabinen Marmontel'in kuram kitabını çevirmiştir.

Mehmet Zati (Arca) tarafından yüzyılımızın başında yazılan iki ciltlik "Nazariyat-ı Musiki" adlı eserin sonunda 176 terimlik bir sözlük bölümü yer almıştır. Bu bölümde yer alan terimlerin kimileri şunlardır : " Clef/anahtar, porte/hutût, gam chromatique/levnî sıra, gam diatonique/tabiiyülmakam, corde/kiriş, arpege/seğirtme, unisson/hemseda, transposition/takdimütehir, sensible/hassas, vocal/savtî, fugue/firari, accord/mutabakat, tetracorde/ciharseda, syncope/merbut vb." (28) Yine Arel'den öğrendiğimize göre "Arel-Ezgi ve Yekta bir araya gelerek Batı Müziği'ndeki terimlere Osmanlıca (olabildiği ölçüde Türkçe, Arapça ya da Farsça) birer karşılık bulmayı denemişlerdir." (29)

Bu bilgilerin ışığında Cumhuriyet Dönemi'ne gelinceye kadar Müzik Terminolojisi'nin gösterdiği gelişme çizgisi şöy-

le özetlenebilir :

1- Türklerin müslümanlığı kabul etmelerinden önce Türkçe'de müziksel bir anlatım için gerekli sözcükler vardı ve kullanılıyordu. "Divanü Lügat-it Türk ve Dede Korkut Hikayeleri"nde geçen sözcükler bu gruptandır.

2- Türklerin müslümanlığı kabul etmeleriyle, Türkçe, Arapça ve Farsça'nın etkisi altına girmiş, yazılan "edvâr" kitaplarındaki terimler de bu dillerin kurallarına göre düzenlenmiştir. "Ahenk, gına, güfte, mutrib, hanende vb."

3- Tanzimat Dönemi'nde Batı ile ilişkilerin artması sonucu önce İtalyanca sonra da Fransızca sözcükler dilimize yerleşmiştir. Bugün kullandığımız pekçok sözcük gibi.

4- Batı dillerinden alınan sözcüklere Türkçe karşılıklar bulunması aşamasında öz Türkçe sözcükler yerine, o günkü dil anlayışının gereği olarak Arapça ya da Farsça sözcüklere yer verilmiştir. Arel'in koyduğu "temezzüc, tağyir, hakim, tesavütlü" gibi.

Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde Türkçe Müzik Terminolojisi'nin bu aşamalardan geçtiği anlaşılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türkçe'nin başlangıçtaki katıksız ve arı durumundan sonra Arapça ve Farsça'nın etkisinde kaldığı, genel dildeki pekçok sözcük ile birlikte bilim, kültür ve öğretim ile ilgili terimlerin de bu dillerden alındığı anlaşılmaktadır.

Batı ile ilişkilerin artması ve Batılılaşma süreci içinde ise Türkçe, Avrupa dilleri ile etkileşim içine girmiş, bilim terimlerinin bu dillerden alınması gerektiği görüşü ileri

sürülmüştür.

Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde halâ bilim terimlerinin Türkçe sözcüklerden oluşturulması gerektiği düşüncesi gerçekleşmiş değildi. Bu düşüncenin gerçekleşmesi ve Türkçe bilim terimlerinin okul kitaplarına girmesi TDK'nun kurulmasından sonra olabilmıştır.

Türkçe müzik terimleri ise yapılan çalışmalara karşın henüz bütünüyle dilde yerini alamamış ve bir terim birliği oluşturulamamıştır.

İşte bu düşünceden yola çıkılarak bu araştırmada, müzik terimlerinin günümüzdeki durumunu ortaya koyabilmek için Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan Türkçe Müzik Terminolojisi oluşturulmasına ilişkin çalışmalar ve önerilen müzik terimlerinin saptanması amaçlanmıştır. Ve sonuç olarak şu problem cümlesi oluşturulmuştur : Günümüz Türkiye'sinde Müzik Terminolojisi'ne genel durumu, yapılan terim çalışmalarını, terim üretenlerin terminolojiye katkıları, terim önerenler ile bu konuda görüş açıklayanların düşünceleri, Türkçe Müzik Terminolojisi oluşturulmasına ilişkin görüş ve önerileri nelerdir ?

Problemin derinlemesine incelenebilmesi için de aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır :

1- Türkçe, hangi gelişme evrelerinden geçerek Cumhuriyet Dönemi'ne ulaşmıştır ?

2- Arapça ve Farsça ile Batı dillerinin Türkçe bilim terimleri üzerindeki etkisi ne derecede olmuştur ?

3- Türkçe Müzik Terminolojisi oluşturulmasına ilişkin yapılan çalışmalar nelerdir ?

4- Türkçe müzik terimleri önerenler ile bu konuda görüş açıklayanların düşünceleri nelerdir ?

5- Günümüzde müzik dilinde kullanılan Türkçe terimler hangileridir ?

Bu araştırmada, şimdiye değin terminoloji ile ilgili çalışmaların ve üretilen terimlerin derlenip bir araya toplanmadığı düşüncesi ağırlık kazanmış ve araştırmanın daha sonra yapılacak çalışmalara katkıda bulunarak kaynak oluşturacağı, yararlı olacağı, ışık tutacağı düşünülmüştür.

Araştırma, Cumhuriyet Dönemi'nda yapılan terminoloji çalışmaları, bu çalışmalara katılan uzmanlar ve bu konuda görüş açıklayanların önerileri ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde kullanılan veri toplama teknikleri, bu araştırma için en uygun yöntemdir. Yapılan görüşmelerde verilen yanıtlar içten ve gerçeği yansıtır niteliktedir.

2.Bölüm : YÖNTEM

Bu araştırmada, Günümüz Türkiye'sinde Müzik Terminolojisinin Durumu ve Sorunları incelenerek "BetimselYöntem" kullanılmıştır.

Kaynak tarama modeli ile, bu alanı ilgilendiren kaynaklar gözden geçirilmiş, böylece "evren" içinde yer alan "örneklem" oluşturulmuştur. Buna göre, Cumhuriyet Dönemi'nde terim üreterek müzik terminolojisine katkıda bulunanların "örneklem"i oluşturması düşünülmüştür.

Uzmanların yazılarında kullandıkları ya da önerdikleri terimler ve terim anlayışları saptandıktan sonra, "Görüşme" tekniği ile yaşamda olanlara başvurulup güncel bilgi ve düşüncelere yer verilmiştir.

Görüşmelerde, "yapılanmış görüşme"(structured) şekli seçilmiş olup, sorular önceden hazırlanarak belli bir sıra ile sorulmuş ve yanıtları kayda alınmıştır.⁽³⁰⁾ Bu tür görüşmede, görüşülenlere tek tip sorular sorulması ile aynı konudaki başka görüşmelerle de karşılaştırma fırsatı doğacağından nesnel lik amaçlanmıştır.

Terim önerileri ve önerenlerin görüşleri alındıktan sonra, terim konusuna olan yaklaşımı ve bakış açısı göz önünde bulundurularak, bir besteci ve bir sanat eleştirmeninin görüşlerine yer verilmesi, araştırmayı bütünleştirici etkisi olacağı düşüncesiyle , yararlı görülmüştür.

2.1. Veri Toplamada Kullanılan Araç ve İzlenen Yol

Elde edilen veriler, bu araştırma için önceden seçilen yöntem ile, kaynak taraması ve ilgili uzmanlarla yapılan "görüşme"lerden sağlanmıştır.

"Görüşme" tekniği, müzik terminolojisinin bugünkü durumunu güncel kaynaklardan öğrenebilmek için en uygun veri toplama aracı olarak düşünülmüştür.

Uzmanlar ile yapılan görüşmeler, görüşme sırasına göre aşağıda gösterilmiştir :

<u>Görüşen</u>	<u>Görüşülen</u>	<u>Tarih</u>	<u>Yer</u>
İ.Bozkaya	Muammer Sun	11.11.1987	Ankara
"	Prof.Dr.Gültekin Oransay	27.01.1988	İzmir
"	Dr.Erdoğan Okyay	16.02.1988	Ankara
"	Prof.İlhan Usmanbaş	18.02.1988	İstanbul
"	Prof.A.Adnan Saygun	24.02.1988	İstanbul
"	Doç.Dr.Necati Gedikli	24.4.1988	İzmir

Uzmanlara, müzik terminolojisi ile ilgili görüşlerini almak üzere aşağıdaki sorular yöneltilmiştir ?

1-Türkçe Müzik Terminolojisi'nin gereğine inanıyor musunuz,neden ?

2-Müzik Terminolojisi'nin oluşmasında izlenecek yöntem ne olmalıdır ? Terimler, bireysel çalışmalarla uzmanlar tarafından mı üretilmelidir, yoksa resmî kurullarca mı saptanmalıdır ?

3-Yeni bir sözcük türetirken nelere dikkat edersiniz ?

4-Diğer sanatçı ya da araştırmacılarla bu konuda görüş-

meleriniz oldu mu ?

5-Bugüne değin ürettięiniz terimler hangileridir ?

6-Bir "Müzik Sözlüğü" yayınlamayı düşünüyormusunuz ?

Araştırma konusu ile ilgili önceki gelişmelerin saptanması için de "kaynak tarama", uygun bir yöntem olarak seçilip gerçekleştirilmiştir.

Önerilen terimleri kullanma ve konuya olan yaklaşımı düşünülerek besteci-müzikbilimci Doç.Dr.Necati Gedikli ile görüşme yapılmış, sanat eleştirmeni Faruk Yener'in basında çıkan yazıları üç aylık bir kesit içinde gözlenerek sonuçları saptanmaya çalışılmıştır.

3.Bölüm : BULGULAR VE YORUM.

Bu bölümde, toplanan verilerin ana ve alt problemler doğrultusunda incelenmesiyle ortaya çıkan bulgular yer almaktadır.

Elde edilen bulgular şöyle sınıflandırılmıştır :

3.1. Terim Önerenler Açısından Müzik Terminolojisi

3.1.1. Hüseyin Sadettin AREL (1880-1955)

Türk kültürünün Batı'ya dönük yerleşme döneminde yetişen en dikkate değer sanat ve bilim adamlarımızdan biridir. (31) Hukuk öğrenimi gördü. Müzik bilgini, yazar ve bestecidir. TFD'nin kurucusu ve ilk başkanıdır.

Arel'in, müzikbilim çalışmalarına ışık tutacak şekilde iki kitaplık oluşturduğu, bunlardan birincisinin İstanbul'un işgali sırasında Fransızlar tarafından yakıldığı, ikincisinin ise ölümünden sonra İstanbul'da TE'ne bağışlandığı ve günümüzde araştırmacıların yararlanmasına sunulduğu anlaşılmaktadır.

Türkçe Müzik Terminolojisi oluşturulmasına ilişkin çalışmaları MM'nda yayınlanmıştır.

Dil Devrimi'nden önce, bilim dilinin Arapça ve Farsça karışımı olduğu, yeni bir sözcüğe gereksinim duyulduğunda bu dillere başvurulduğu bilinmektedir. Bunu Arel "...özü biz yapıyorduk, kabuğunu da onlardan alıyorduk" diye açıklamaktadır. "Şakir Ağa (ferahnâk) makamını bulduğu zaman hiçbir ard düşünceye kapılmaksızın Arabın (ferâh)ına Acemin (nâk)ını ekleyerek

(ferahnâk) adını vermiştir."⁽³²⁾ Buna benzer çok terimin Türkçe'den başka bir dilden alınmasında sakınca görülmediği görülmektedir.

Arel ve arkadaşları Rauf Yekta ile Dr.Suphi Ezgi, ilk çalışmalarında Batı kaynaklı müzik terimlerine Osmanlıca'da karşılık ararken Arapça ve Farsça sözcükler kullandılar. Örneğin Fransızca (Accord) sözcüğüne karşılık Türkçe olmayan (tevacuk, tetabuk, temazüc) gibi birkaç öneriden sonra (temezzüc) sözcüğüne karar verdiler.

Daha sonra Batı çıkışlı kimi müzik tarihi ile ilgili kaynaklarda, bu Arapça ve Farsça kökenli sözcükler nedeniyle, Türk Müziği'nin Arap ve Acem etkisinde kaldığını gösteren bilgilerin yer aldığını gören Arel telaşlanmış ve "...aklının başına geldiğini" belirterek "Ve o günden sonra artık bütün istilahları (terimleri) Türkçeleştirmeğe azmettim." diye yazmıştır.⁽³²⁾ Bunu doğrulayan bir yazısında da "Elimden gelseydi kürdî, acem, hicaz, nihavend, devri hindî gibi kimsenin sormasını beklemeden mütemadiyen kendi yabancılıklarını haykırıp duran terimleri millileştirmekte hiç tereddüt etmezdim."⁽³³⁾ diye yazmaktadır.

Makam adlarının Türkçeleştirilmesi için de şöyle bir çözüm önermiştir : "Mesela, özüç tane basit makam için uygun birer çiçek adı seçilebilir. Gelincik, kartopu, karanfil, gül, hanımeli, lâle, leylâk, papatya vb. Mürekkep makamlar kendi terkiplerine dahil basit makamların en karakteristik olanları ile isimlendirilebilir. Lâle-gül makamı gibi. Şed makamlar ayrı birer isme muhtaç değildirler. Onlar hangi makamın şed-

di iseler, o makamla göçürüldüğü perde adlarının birleştirilmesi şeklinde isim alabilirler. Irakta gül, gibi. Usûl ve perde isimleri için de böyle türlü türlü çareler düşünmek mümkündür."(34)

Müzik terimlerinin saptanması ile ilgili serüvenin içine kendisinin de karışmış ya da karıştırılmış bulunduğunu düşünerek bildiklerini yazmayı görev kabul eden Arel, düşüncelerini açıklamıştır. Bunu yaparken şu gerekçelerden yola çıkmıştır : "Geçmiş müzikçilerin bize çok az yazı bıraktıklarından yakınıp dururken bizzat aynı hataya düşmemek, terim gibi ortak bir meslek işini bireysel olarak çözmeye kalkmanın nedenlerini açıklama zorunluluğunu duymak ve kimi gölgeli noktaları aydınlatmak."(29)

Arel'e göre müzik terimlerini üç kümeye ayırmak olasıdır :

1-Eskiden beri kullanılan Türkçe terimler : Aksak, düzen curcuna, bağlama, tanbur, ney, düm, tek, arpa, dik, kaba vb.

2-Eskiden beri kullanılan Arapça ve Farsça terimler : zül-erbâ, zülküll, mıstar, mahatt, rast, zengüle, zirefken, yegâh, dügâh vb.

3-Kitaplarda bulunmayan ve yeni gereksinmeler yüzünden yaratılması gerekli olan terimler.

Arel, bu üç kümeden birincisi olan öz Türkçe terimler için "Onları seve seve kullanmaktan başka birşey yapmak gerekmez" diye düşünmektedir.(29) Örneğin (düzen) sözcüğüne çok eski edvâr kitaplarında bile rastlandığı halde bizim (düzen)i unutup (akord) terimini kullanmamız şaşırtıcı görünmek-

tedir. Oysa (düzen) sözcüğü halk arasında "sazın düzeni bozuk, şu sazıma bir düzen ver" gibi kullanımları ile yaşamaktadır.

İkinci kümeyi oluşturan Arapça ve Farsça terimlerin bizi "çok yoracağını" düşünmektedir. Genel dilde çok Arapça ve Farsça sözcük bulunduğunu, (cami, minare, mektep, iskele, sandalye, kiremit vb.) bunları değiştiremiyorsak müzik terimlerine de dokunmamak gerektiğini düşünmektedir. Ancak buna karşı geliştirdiği düşüncede ise, müzik terimlerinin halk dilindeki sözcükler kadar yaygın olmayıp belli bir çevrede kullanıldığını, üstelik Arapça ve Farsça sözcüklerin yabancıları yanılttığını düşünerek yine de böyle bırakılmasını uygun görmediğini yazmaktadır.

Üçüncü kümedeki sözcükler yeni baştan yaratılacağı için saptanmasında rahatlık vardır, diye düşünülebilir. Ancak bu bölümdeki sözcüklerin oluşturulmasında şu kurallara uyulmasını gerekli görmektedir : a-Ufak tefek söyleniş farkları ile bütün milletler tarafından ortak kullanılmakta olan terimler, şu ya da bu milletin söyleniş zevkine bağlı kalınmaksızın, değişik söyleniş şekillerinden hangisi Türk kulağına daha uyumlu ve güzel geliyorsa o söyleniş şekli seçilmelidir. "klarinetto, klarinette, füg, fuge, fuga, sonat, sonata, sonate" gibi söyleyişlerden Arel'e göre Türk kulağına en uygun olanları "klarinet, füg, sonat" söyleyişleridir.⁽³⁴⁾ b-Kimi dillere aktarıldığı halde diğer dillere çevirisi yapılmamış "geige/keman, klavier/piyano, pauke/tembal, bratsche/viyola" gibi terimlerden, Türkçe karşılığı olanlar kullanılmalı, olmayanlar da

yerleşmiş şekilleri ile alınmalıdır. Örneğin "keman" varken "violon, violino, geige" demeye hiç gerek yoktur. c-Uluslar arası olmayan ve değişik dillerde karşılığı bulunan "Clef(Fr), key(ing.), schlüssel(alm.), chiave(it.) " gibi terimlerin Türkçe karşılıklarını bulmada daha özgürce davranılabilir. Ancak bulunacak sözcüklerin Türk söyleyişine, sözcük türetimine, estetiğine ve istenilen anlamı anlatmaya yeterli olmasına dikkat etmelidir.

Arel, derslerinde kullandığı öz Türkçe sözcükleri, bu kuralları gözönünde bulundurarak kendisi türetmiştir. Ancak hiçbir zaman en iyisini kendisinin yaptığını savunmamış, "bulduğu karşılıklardan daha iyisini, daha güzelini, daha başarılı olanını bulan olursa, kendisi de onları severek kullanmaya, bulanı, teşekkür ederek candan alkışlamaya hazır olduğunu" belirtmiştir.

Kendi terim çalışmalarını da üç bölümde ele alarak özetleyen Arel, bu aşamaları şöyle anlatmaktadır :

1-1910'lu yıllarda özel derslerde kullanılan bütünüyle Fransızca terimler ve bu yabancı terimlerle ders vermenin tatsızlığı,

2-Sonradan Fransızca terimlerden vazgeçerek onlara Osmanlıca'da Türkçe, Arapça ya da Farsça karşılıklar bulma girişimleri,

3-Mısır Müziği ile ilgili kaynakların incelenmesi sırasında, Türklere ait olduğu bilinen makamların (Suzidilara, Tarz-ı nevin, Dilnişin, Suzidil gibi) adları Arap ya da Fars adıdır diye, Arapların ya da Acemlerin buluşu olarak kaynak-

larda yer aldığıının anlaşılmasıyla, terimlere Türkçe karşılıklar bulunması çalışmalarına hız verilmesi,

Özellikle üçüncü bölümdeki gelişme Arel'in müzik terimleri ile ilgili düşüncelerini olgunlaştırmış ve sonralara gücü yettiğince her terimi öz Türkçe yapmaya karar vermiştir.

<u>Terimin Fransızcası</u>	<u>Eski Kitaplardaki Karşılığı</u>	<u>2.Aşamada Koyduğu Karşılık</u>	<u>3.Aşamada Koyduğu Karşılık</u>
Accord	-----	Temezzüc	Uygu
Accord	Istıhab	Düzen	Düzen
Armature	-----	Donanım	Donanım
Consonant	Mülayim	Tesavütlü	Derli
Disonant	Mütenafir	Tesavütsüz	Dersiz
Dominante	-----	Hakim	Güçlü
Gamme	Mıstar	Mıstar	Dizi
Octave	Zülküll	Sekizli	Sekizli
Retard	-----	Tehir	Geciktirme
Rythme	İka'	İka'	Düzüm
Sensible	-----	Yeden	Yeden
Syncope	-----	İğma	Bayım
Transposition	Şedd	Şed	Göçürme

Yukarıdaki örnekler Arel'in terim çalışmalarına ilişkin aşamaları göstermektedir. (29)

Önceleri, yetkili uzman kişilerce oluşturulan kurulda müzik terimlerinin saptanarak herkesçe kabul edilebilecek bir sonuca ulaşılmasını ve terminolojinin böyle oluşmasını düşünen Arel, en kestirme, en kısa yol olarak bunu görüyordu. An-

cak, resmî makamlarla arasında geçen yazışmalar sonucu, bu düşüncesini değiştirmiş ve terim sorununun yine kişilerin çabalarıyla çözüme ulaşabileceğine inanmıştır. (35)

Bu yazışmaları şöyle özetleyebiliriz :

1930 Yılı Ağustos ayında, Ankara'da oluşturulan Dil Encümeni'nin üyesi olduğunu söyleyen bir kişi Arel'e başvurarak , iki ciltlik Fransızca Larousse sözlüğünü Türkçe'ye çevirdiğini, oradaki müzik konularınının Arel'e yazdırılmasınının kararlaştırıldığını, elindeki terim listesine uygun karşılıkların yazılmasını, istemiştir. Arel bunu severek yapmış ve üç gün içinde teslim etmiştir. Ancak 1948 yılına gelindiğinde, aradan onsekiz yıl geçmesine karşın o çalışmadan hiçbir haber alınmamıştır.

1933 Yılında "TDTTC Bediyyat Ve Güzel Sanatlar İhtisas Bölümü Reisliği"nden aldığı imzalı mektupta; "Arel'in de üyesi bulunduğu bu kuruluşun şimdiye kadar düzenli toplanamadığı ve maalesef sanata ait bir söz bulup TDTTC Merkez Heyeti'ne veremediği, hazırlanan bir terim listesinin ekte sunulduğu, eksiklerin tamamlanarak ve öz Türkçe karşılıkları bulunarak on güne kadar geri gönderilmesi" ricası yer almaktadır. Arel verdiği yanıtta "Müzik terimlerinin listede yazılanlar kadar olmadığını, herhangi bir yabancı dildeki müzik sözlüğüne bakılacak olursa yüzlerce ve yüzlerce terimin var olduğunu ve bunlara Türkçe karşılıklar bulunması gerektiğini, listede yazılanların zaten kendi önerileri olduğunu ve derslerinde kullandığını, hattâ kullandığı öz Türkçe terimlerden dolayı da kimi çevrelerce eleştirildiğini" belirtmiştir. Ve sonra bu haberleşme de kesilmiştir.

Bu olaydan iki yıl sonra, 11.11.1935 tarih ve TDTC Lügat-Istılah Kolu başlıklı gelen yazıda : "Müzik terimlerini öztürkçeleştirmek için çalışmalar yapıldığı, Fransızca müzik terimleri ile karşılıklarını gösterir listenin ekte sunulduğu, terimlere karşılık bulunurken uyulması gereken kuralların listelerin arkasında basılı olduğu, bu kurallara göre bulunacak en uygun karşılıkların yazılarak 1.1.1936 tarihine kadar geri gönderilmesi" ricası yer almaktadır. Arel'e gönderilen yazıya ekli 18 listede 359 Fransızca terim ve Türkçe'de kullanılan karşılıkları bulunmaktadır.

Daha önceki yazılarına hiç yanıt alamayan Arel, bu durumdan kuşkullanmış, emeklerinin boşa gittiği düşüncesine kapılmış, buna karşın yazının karşılığını hazırlayıp beklemiştir. Ve bu satırları yazdığı 1948 Kasım ayına kadar, aradan 13 yıl geçtiği halde arayan soran olmamıştır.

Bu arada TDK'da, 1946 yılında bir çalışma yapıp yarıda kaldığı, daha önce 1944'de ADK'nda birkaç kişinin terimler saptadığı, ancak bunlardan da sonuç alınamadığı, Arel'in kulaktan aldığı bilgiler arasındadır.

İşte resmî makamlarla yapılan bu yazışmalardan sonuç alınamaması, Arel'in "Terimler konusunun resmî kurullarca saptanıp karara bağlanması" düşüncesini değiştirmiş, terminolojinin yine kişilerin terim önermeleri ile gelişebileceği kanısına varmıştır.

Müzik terimleri konusunda G. Oransay'ın Arel'e yazdığı, düşüncelerini ilettiği, kimi konularda da O'nu eleştirdiği anlaşılmaktadır. Arel, G.Oransay'ın mektubunu yayınlayarak

kendi düşüncelerine, birlikte oldukları ve olmadıkları konulara yer vermiştir. (33)

H. Sadettin Arel'in Müzik Terminolojisi konusundaki görüşleri şöyle özetlenebilir :

1-Türkçe Müzik Terminolojisi gereklidir. Bu terimler hiçbir yanlış anlamaya yol açmayacak biçimde öz Türkçe sözcüklerden oluşmalı ve elden geldiğince bütün yabancı müzik terimleri Türkçeleştirilmelidir.

2-Üç kümeye ayrılan müzik terimlerinden eskiden beri kullanılan öz Türkçe terimler severek kullanılmaya devam edilmeli, Arapça ve Farsça terimlerin Türkçe karşılıkları bulunup kullanılmalı, eski kitaplarda olmayıp yeni gereksinmeler ile yaratılması gereken terimler de kurallar gözönünde bulundurularak türetilmelidir.

3-Önerilen terimler için çok ısrarlı olunmamalıdır. Yerine daha uygun olanları bulunduğu zaman onları severek kullanılmalı ve bulanı alkışlamalıdır.

3.1.2. A. Adnan SAYGUN

1907 yılında İzmir'de doğdu.

İsmail Zühtü(Kuşçuoğlu)'den ve daha sonra Rossati ile Macar Tefvik'den ders aldı. Armoni bilgisini Fransızca kitapların yardımıyla geliştirdi ve kontrapunt çalıştı.

Devlet tarafından açılan sınavı kazanarak müzik öğrenimi yapmak üzere 1928 yılında Paris'e gönderildi. Dönüşünde 1931 yılında MMM'ne atandı. Sağlığının bozulması nedeniyle 1936 yılında İBK'na nakleden Saygun, kısa zaman sonra yine Ankara'ya çağrıldı. TTK üyeliği yaptı, Eğitim Müziği ile il-

gilendi. (36)

Saygun, eğitimciliğinin ve besteciliğinin yanında önemli bir araştırmacıdır. "Yerel musikilerimizin hangi temellere dayandırılması gerektiği gibi konular başta olmak üzere çeşitli müzik sorunları üzerindeki düşüncelerini konuşmaları ve yazıları aracılığı ile somutlaştırarak kamuoyunun bilinçlenmesinde önemli rol oynamıştır." (37)

Saygun'un, Türkçe Müzik Terminolojisi'nin gereğine olan inancı ile terimlere karşılık bulma çabasının 1925 yılına kadar uzandığı anlaşılmaktadır. Bu tarihte, İMK'nde bulunan Fransızca "La Grande Encyclopedie"deki müzik ile ilgili bölümleri Türkçe'ye aktarırken yeni terimler bulma ve kullanma gereksinimi duymuştur. Kendisi bunu "Tabii Türkçe musiki terimlerinin gereğine inanıyorum ve 1925 senesinden beri bu mevzu üzerinde duruyorum. O tarihten bu yana birçok terimin Türkçe'sini bulmaya çalıştım." diye ifade etmektedir. (38)

Kimi zaman karşılık bulmada zor beğendiği durumlar olmuştur. Çünkü sözcüklerin tam karşılığı çevirildiğinde aynı anlamı vermemektedir. Örneğin "Alterasyon, mutasyon" gibi sözcükler hep "değişme"yi ifade etmektedir. Bunları karşılamak düşündürücü olmuştur. Alterasyon için "başkalama" sözcüğünü kullanmış, sonra bunun anlamı tam karşılamadığını düşünerek "değişim" sözcüğünü yeğlemiştir. Burada amaç sözcüğü doğrudan çeviri değil, vermek istediği anlama uygun bir karşılık bulmaktır.

Bu düşünce ile, yapılan kimi çalışmaları da eleştirmektedir. Dominant karşılığı "güçlü", Sudominant karşılığı "alt-

"güçlü" terimleri çevirisinin "İnsanı şaşırtan bir tercüme tarzı" olduğu görüşündedir. Kendisi "güçlü"yü kullanmadığını, uzun zaman düşündüğünü, birçok defa tercüme edemediğini söylemiştir. Ancak uzun arayışlardan sonra "tonik" in bir eksen oluşturduğunu ve o eksen çevresinde bir çekim gücü dolayısıyla hareket meydana geldiğini düşünmüştür. Buna bağlı olarak üst ve alt tarafta bulunan üçüncü "armonik"lerin çekmesi sonucu "dominant" karşılığı "çeken", "sudominant" karşılığı da "altçeken" demıştır. (38)

Zaman zaman kendi terimlerini de beğenmeyen Saygun, onları değiştirme gereğini duymuştur. Önceleri "consonnance, dissonant" karşılığı "ilişikli, ilişiksiz" terimlerini kullanırken sonradan bunu "uyuşumlu, uyuşumsuz" biçiminde değiştirmiştir.

Uzun yıllar kendi eserlerinde ve çevirilerinde Türkçe müzik terimlerine yer veren Saygun, bunları, kuruluş aşamasından beri içinde bulunduğu TDK'na önermiş ve 1954 yılında "Terim Anketleri : MÜZİK" adı altında yayınlanmasını sağlamıştır. (39)

Bugün severek kullandığımız "vurgu, çarpma, düzen, candireği, durgu, alaca, uyuşumlu, uyuşumsuz, eksen, çeken, altçeken, yorum, yorumcu, ezgi, dizek, çarpıntı/tremolo, doğuşkan, tartı, aktarım, eşlik, selen" gibi yaygın müzik terimleri o bültende yer almıştır.

Bu arada, yine o bültende yer alan ancak bugünkü müzik dilinde kullanıldığını göremediğimiz terimler de vardır : "Sansibl, yeden" karşılığı "çekimli, kayan" ; "relatif" kar-

şılığı "bağdaş", "prozodi" karşılığı "sağdeyi", "mordant" karşılığı "kapma", "partisyon" karşılığı "tümlük", "motif" karşılığı "özön", "tuş" karşılığı "diş" sözcükleri önerildikleri halde kendilerine kullanım alanı bulamamışlardır.

TDK'nca yayınlanan bu bültende ayrıca kimi yabancı terimler de yazıldığı gibi önerilmişlerdir. "Arpeggio, attaca, crescendo, comodo, düettino, lied, maggiore, legato, spiccato seque" gibi. Kimileri ise söyleniş biçimleri ile önerilmişlerdir. "Acoustique/akustik, canon/kanon, chaccone/şakon, diapason/diyapazon, metronome/metronom, recital/resital" gibi.

Güzel olmayan, Türk Dili'nin güzelliklerini taşımayan ve gerçek anlamını yansıtmayan terimlerin kullanılmasına karşıdır. Ayrıca her önüne gelenin de "ben yaptım oldu" diyerek terim önermesini gerçekçi bulmamakta, buradan bir "terim kargaşası"nın doğduğuna inanmaktadır. Terim kargaşasının nasıl önleneceği sorusu ise O'nu ciddi olarak düşündürmektedir. "Bu kargaşanın önüne komisyon geçemez, benim gördüğüm. Çünkü herkes kendi düşüncesini müdafaa edecek, oradan birşey çıkmaz" diye düşünmektedir. Çözüm olarak da "Bu terimler, kullananlar tarafından, eğer uygun görülüyorsa kullanılmaya devam edilir ve yaygınlaşması sağlanır. Kullanılmayanlar varsa, onlar üzerinde düşünmelidir. Ancak böyle A'dan Z'ye kadar bir terim mevzuu yapıldıktan sonra, o zaman belki bir komisyon çalışması düşünülebilir. Yine de "komisyon" demeye dilim varmıyor. Çünkü ben bunun örneklerini TDK ilk kurulduğunda orada Güzel Sanatlar ve Bediîyat Terim Kolu Başkanı iken yaşadım." diyerek düşüncelerini özetlemektedir.

O'na göre her terim üzerinde herkes konuşmamalıdır. Bu konu üzerinde ciddiyetle durmuş, zamanını vermiş, her terimin neyi anlatmak istediğini uzun uzun düşünmüş, kendi bulduğunu da bir cevher gibi ortaya atmaya çalışmayan (kendi ifadesi ile "ben de dahil") kişilerin bir araya gelip belki resmî birşeyler yapabileceklerini düşünmektedir.

Buna göre Saygun'un Türkçe müzik terimleri konusundaki görüş ve önerileri şöyle özetlenebilir :

1-Yabancı terimlere olabildiğince Türkçe karşılıklar bulunmalı, anadilimizde varolan, eskiden beri kullanılmış ve gelecekte de kullanabileceğimiz sözcükler alınmalıdır. "Düzen" gibi.

2-Eskiden kullanılmış ancak bugün yaşamayan, unutulmuş ve yaygınlaşma olasılığı da olmayan sözcükler alınmamalıdır. Bu konuda "Türkçedir, önce kullanılmıştır" gibi düşüncelerle dil zorlanmamalıdır. (Saygun burada "küğ" sözcüğünü eleştirerek Türkçe'de "kük-kuk" gibi köklerin olduğunu, "küğ" diye bir sözcüğün olmadığını, üstelik atalarımız tarafından kullanılan "musiki" sözcüğü varken başka bir sözcük aramaya gerek olmadığını düşünmektedir.)

3-Müzikte yüzyıllardan beri kullanılmış, uluslararası terimler olma özelliği taşıyan "allegro, crescendo" gibi İtalyanca müzik terimleri olduğu gibi alınmalı, ancak ulusal eğitimde Türkçe karşılıkları ile birlikte kullanılmalıdır.

4-Terim önerileri kullanılmaya bırakılmalı, olabılırsa komisyon tarafından gözden geçirilip kalıcı hale getirilmelidir.

5-Terim önerenler kendi önerilerinde çok ısrarlı olmamalıdır.

Saygun, Türkçe müzik terimleri konusunda düşünenlerin azlığından yakınmakta "Vaktiyle Mahmut Ragıp merhum uğraşır-
dı" diyerek duygularını dile getirmektedir. "Ritm" karşılığı
"tartı" mı, "tartım" mı ? Saygun "tartı" demiştir. Böylece
müzikte "ölçü-tartı" sözcüklerinin birbirleriyle uyumlu ola-
cağını düşünmüştür. Oysa Mahmut Ragıp "ritm" in sonundaki (m)
gibi, "tartı"nın sonunun da (m) ile söylenip "tartım" olmasın-
ı istemiştir. Saygun buna gerek olmadığını düşünmektedir.

M.R.Gazimihal ile arkadaşlığı eskidir. Paris'teki öğren-
cilik yıllarına kadar uzanır. Düşünce alışverişleri, görüşme-
leri de öyle. "Sonraları konularımız gelişti, genişledi. Te-
rimler, sazlar, müzikolojinin içine giren binbir konu." diye
özetliyor Saygun arkadaşlıklarını. (40)

Mesleğindeki önemli kişiliği ile yüklendiği görevler, o-
nun her zaman danışılan, aranılan insan olmasını sağlamıştır.
Örneğin Faruk Güvenç Ankara Radyosu'ndaki program müdürlüğü
sirasında, müzik yayınlarında kullanılmak üzere hazırladıkla-
rı bir terim listesi için "Sonunda küçük bir sözlük çıktı or-
taya, onunla A.Saygun'un kapısını çaldık, düşüncelerini öğ-
rendik, sözlükte son düzeltmeleri yaptık.." diye yazmaktadır.
(41)

Saygun'un müzik dili için önerdiği terimler, konservatu-
ar için yazdığı kuram kitaplarının arkasındaki sözlük bölü-
münde yer almıştır. Terimler konusundaki başka yazıları için
de "Belki vardır, hatırlamıyorum. Çok eskiden yazıyordum."
diyerek görüşlerini özetlemektedir.

Eserleri arasında "müzik sözlüğü" olmamasının nedenlerini de şöyle açıklamaktadır : "1925 yılında La Grande Encyclopedie'nin bütün ciltlerindeki müzik terimlerini Türkçe'ye çevirdim. Hiç kimse ilgilenmedi. Notlar halâ evimde duruyor. Şimdiye kadar basılmadı, bundan sonra da olacağını sanmıyorum."(38)

Bugün kullanılan müzik terimlerinin önemli bir bölümünün A.A.Saygun tarafından önerilerek yaşama geçirildiği anlaşılmaktadır.

3.1.3. Mahmut Ragıp GAZİMİHAL (1900-1961)

1900 yılında İstanbul'da doğdu.

İstanbul, Berlin ve Paris'te öğrenim gördü. Önceleri kullandığı "Köseihalzade" adını, soyadı yasası çıkınca "Köseihal"e, sonra da "Gazimihal"e çevirdi. 1932'de Ankara'ya yerleşti. MMM'nde, GEE'nde ve ADK'nda öğretmenlik yaptı.(23)

Eğitimci, müzik yazarı ve müzikbilimci Gazimihal'in birçok yerli, yabancı gazete ve dergilerde üçbini aşkın makalesi yayınlandı. Türk müzik yaşamı ve eğitiminde önemli yeri olan yirmisekiz kitabın da yazarıdır.(42)

Gazimihal, müzik terimleri konusunun sistemli bir şekilde düşünülmediği kanısındadır. En başta "müzik" sözcüğünün söylenişinde bile görüş birliğine varamadığımızı eleştirerek, yüzyıllarca yazın dilinde "musıkî" biçiminde yer aldığını, N. Kemal'in son şiirlerinde "musiki" şeklinde yazıldığını ve sonunda "u-ı-i" seslileri ile "musiki" biçiminde yerleştiğini belirtmektedir. "Musiki" olarak da yazılabildiği halde,

(yazım klavuzunda "musiki") Gazimihal'e göre en uygunu "u-ı-i" seslileri ile "musıki"dir.

Kültür yaşamımızda atalarımızın yüzyıllardır kullandığı "musiki" sözcüğü varken, Fransız söyleyiş zevkine göre "müzik" denilmesini eleştirerek, "Buna göre bir gün miyuzik, ya da muzik demek isteyenler olabilir ve uygun gerekçeler de gösterebilirler; nitekim Tanzimat Dönemi'nde de musiki sözcüğü varolduğu halde muzika, muzıka, mızıka şeklindeki söylenişler yer almıştır." diyerek düşüncelerini açıklamaktadır. (28)

Türk dilinin bilim terimlerine karşılık bulmada yeterli olgunluğa sahibolduğu görüşündedir. Örneğin ses sanatını ifade edebilmek için önceleri kullanılan "şante etmek" bileşiminin karşılığında Türkçe'de "söyleme, söylemek, söyleşim, söyleyen, söyleyici" gibi sözcüklerin varlığı gözden uzak tutulmamalıdır.

Terim çalışmalarının giderek daha da geliştirilmesi ve Türkçe terimlerin daha yaygın olarak kullanılması gerektiğine inanmaktadır. Buna örnek olarak da Slav, Macar ve Alman dillerindeki gelişmeyi göstermektedir. Almanlar müzik terimlerini kendi dillerine çevirmişler ve nota yayınevleri aracılığıyla sanat dünyasına sunarak yaygınlaşmasını sağlamışlardır. Nitekim Batı'da çıkan müzik sözlüklerinde değişik dillerden müzik terimlerine yer verilmektedir.

Gazimihal'e göre terim önermelerinde dikkatli davranarak çatalaşmalardan kaçınılmalıdır. Bunun için de önerilen sözcükler içerdiği anlamı iyi ifade etmeli, başka anlamları çağrıştırmamalıdır. Bir anlam için, seçenekli olsun diye,

birden çok sözcük önerilebilir. Zamanla bunlardan biri yerini sağlamlaştırarak terminolojiye girecektir. Gazimihal "Musiki Sözlüğü"nü hazırlarken bu düşüncenin etkisiyle kimi kavramlar için birden çok terim önermiştir. "Croisement/aşım, makas, çaprazlama ; sensible/çekimli, çekilimli, duygun ; touche/perdelik, dokunak" gibi. Eserinin ikinci basımında resimlerin de yer alacağı bir terimler kitabı yayınlamayı amaçlamış ancak bunu gerçekleştiremeden aramızdan ayrılmıştır.

Nota yazısında yer alan İtalyanca anlatım, hız ve gürlük terimlerinin, çevirisi yapılmadan, yazılış ve söyleyişlerinin değiştirilmeden alınması gerektiği görüşündedir. Müzik eserlerinin tek bir ülkenin değil, evrensel bir sanat ortamının malı olduğu düşüncesiyle böyle ortak, alışılmış terimlere gereksinim olduğuna inanmaktadır.

Genel olarak Gazimihal'e göre "Mesleğimizin öğretimle ilgili terimleri ilk aşamada kesin bir birliğe ulaştırılmalıdır." (28)

Yeni bir sözcüğe gereksinim duyulduğunda ölü kökten söz yakıştırıp türetilebileceği gibi, yaşamakta olan diri köklerden de yararlanılabilir. Çevirisi yapılan terimler ise tam bir karşılık olmak yerine sözcüğün vermek istediği anlamı yansıtabilecek durumda olmalıdır.

Eserleri içinde konumuzu doğrudan ilgilendiren "Musiki Sözlüğü"dür. Yirmibeş yıllık bir çalışmanın ürünüdür.

"Musiki Sözlüğü" incelendiğinde üçbini aşkın maddebaşından oluştuğu görülür. İçeriği çok yüklü, örnekleri ve açıklamaları ayrıntılı, büyük boy bir kitaptır.

Sözlükteki üçbini aşkın maddebaşında yer alan terimlerden binbeşyüz kadarı Türkçe sözcükler ile Türkçe okunuşlu yabancı sözcüklerdir. Altıyüzden fazla İtalyanca, dörtyüz kadar Almanca, ikiyüzden fazla Fransızca sözcük kitapta yer almaktadır. İkiyüzü aşkın yabancı sözcüğün kaynağı verilmemiştir. Bundan sonra sırasıyla altmış kadar Yunanca, elli kadar Latince, otuz kadar İngilizce, yirmi kadar İspanyolca sözcüğün kitapta yer aldığı görülmüştür. Yine kitapta beş Lehçe, üçer Rusça ve Macarca ve birer de İsveççe ile Çekçe ve Çince sözcük yer almıştır.

Kitabın yarısını oluşturan Türkçe ve Türkçe okunuşlu sözcükler incelendiğinde şu sonuca varılmaktadır :

1-Halk dilinde uzun yıllardan beri varolan yerleşmiş, kökleşmiş Türkçe sözcükler : Aşık, ozan, bağlama, davul, kaval, kopuz, hava, gön gibi.

2-Farsça sözcükler : Saz, beste gibi.

3-Arapça sözcükler : Makam, icra, nakarat, nağme gibi.

4-Türkçe okunuşlu Batı kaynaklı sözcükler : Flüt, org, flütçü, orgcu, sonat, senfoni, rondo, romans, kapriçyo gibi.

5-Bozulmalara uğramış sözcükler : Borazan, bravo, erganon, estamcı, fortepiyâne gibi.

6-Önceden önerilmiş sözcükler : Aktarım, öncül, ardıcıl, önçalış, araçalış, uyuşumlu, uyuşumsuz gibi.

7-Yazar tarafından önerilen sözcükler : Tartı(m), benzetim, ayırtı, seslem, çinilek(akustiği kötü yer), denek/prova, düzen çatalı/diyapazon, dizgi/süit, dokunak/tuş, edim/icra, esinti/kapriçyo, eralırlık/antisipasyon, irdem/etüt gibi.

Eserde ilginç bir bölümü de "Organoloji"den (Çalgılar Bilimi) alınarak yapılmış bir sınıflandırma oluşturmaktadır. Bu sınıflandırma Alman müzikbilimcisi Curt Sachs'ın düzenlemesidir. Burada, yabancı terimlere önerilen Türkçe karşılıklar ilgi çekicidir. "İdiofon/Kendiseslenirler, Membranofon/Gönüseslenirler, Kordofon/Kirişiseslenirler; Aerofon/Üfürteslenirler" gibi.

"Musiki Sözlüğü"nın sonunda iki büyük terim listesi yer almaktadır.

Bunlardan ilki "Türkçe Müzik Terimlerinin Fransızca Karşılıkları" başlığı ile Gazimihal'ce düzenlenmiştir. Altıyüz doksanbeş maddebaşından oluşan bu bölümde, genel dilde yer alan sözcükler ile önceden Arel, Saygun ve yazarın kendisi tarafından önerilen sözcükler yer almaktadır.

İkinci liste ise daha önce 1954'de TDK'nca önerilen sözcüklerden oluşmaktadır. Ancak bu listede yer alan terimlerin bir bölümü kitapta yer aldığı için tümü verilmemiştir.

Sözcükleri kökleri ile birlikte araştırmayı, ortaya koymayı bir görev sayan Gazimihal, çok kitap ve makalesinde bu konu üzerinde durmuştur. Sözcüklerin kökenini, değişik dillerde olabilecek benzer karşılıklarını inceliyerek açıklık getirmektedir. "Türk Nefesli(Ötkü) Çalgıları"⁽⁴³⁾ ile "Türk Vurmalı (Depki) Çalgıları"nda olduğu gibi.⁽⁴⁴⁾

Gazimihal, Türk müzik yaşamına önemli katkıları olan bir müzikbilimcimizdir.

3.1.4. Prof.Dr.Gültekin ORANSAY

Prof.Dr.G.Oransay, ülkemizin ilk akademik müzikbilimcisi olma özelliğini taşıyan değerli bir bilim adamıdır.

1930 Doğumludur.

ADK'ndan sonra Almanya'da Münih Üniversitesi'nde müzikoloji öğrenimi gördü. "XV.-XIX. Yüzyıllarda Geleneksel Türk Sanat Müziğinde Ezgisel Çizgi ve Makam Kavramı" konusunda doktora tezini verdi.

1962'de yurda dönen Oransay, Ankara Radyosunda, ADK'nda çalıştı, yöneticilik yaptı. Devlet tarafından çeşitli görevlerle İsrail, Hollanda, Belçika, Tunus, Cezayir, Almanya ve Avusturya gibi ülkelere gönderildi. EÜGSF Müzikoloji Bölümü'nün başkanlığını yapmış, araştırma ve derlemeye dayanan çok sayıda kitap ve makaleleri ile Türk kültür ve sanat yaşamına önemli katkılarda bulunmuştur.

Müzik Terminolojisi alanındaki çalışmalarına çok erken, yirmi yaşlarında başlayan Oransay, önce "müzik" sözcüğüne karşı çıkmıştır. Sözcüğün eski Yunanca "musike"den geldiğini, bütün dillerdeki karşılığının bu kökten türetildiğini, Türkçe'ye de bu kökten "u-i" seslileri ile " musik" ya da "muzik" olarak çevrilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Fransız dil zevkine göre "müzik" demek zorunda olmadığımızı düşünmektedir.

Bu düşüncelerle 1953 yılında H.S.Arel'e yazdığı mektupta "muzik" sözcüğünü kullanmış ve terminolojinin gelişmesini kısaca özetledikten sonra, terimler konusunun hangi ilkeler

doğrultusunda düzenlenmesi gerektiği ile ilgili görüşlerine yer vermiştir. O tarihlerde "muzik" demenin daha doğru olacağına inanmaktadır. (45)

Bir zaman "muzik" sözcüğünü kullandıktan sonra araştırmalarını yoğunlaştırmış ve "atalarımızın müzik konusunda zaten bir terim ürettiklerini" düşünerek "küğ" terimini önermiştir. Yunanca "musike" teriminin Türkçe'ye Süryanice-Arapça üzerinden "musiki" biçiminde girmesinden önce Türklerin "küğ" terimini kullandıklarına ve Türklerin gözünde "yaşam sevincini yansıtan ve yaratan canlı, etkileyici, görkemli bir güzel beceri ve bu becerinin kulakla algılanan ürünleri" anlamına geldiğine inanmaktadır. (46)

"Küğ" teriminin gelişimini ortaya koyabilmek için çok emek verdiğini, çok dilci ile yazıştığını ancak yardım göremediğini belirten Oransay, araştırmalarının sonunda sözcüğün eski Türklerde "Kök" ya da "Kük" biçiminde olduğuna, "Kükremek" sözcüğünün de buradan türediğine karar vermiştir. "Göğüs" sözcüğünün Orta Asya Türkçesi'ndeki karşılığı "kükrek". Yani "küğ"ün çıktığı yer. Güzel, etkili, canlı, diri sesin çıktığı yer. Oysa "bağır"dan bağırmak, "böğür"den de böğürmek, yani kaba, çirkin sesler çıkıyor. Küğ dediğimiz zaman ise etkileyici; canlı, diri, ince seslerin kullanıldığı bir sanat anlaşılıyor. Şimdi bu sözcük bana bunları söylerken, ben bir Türk olarak "müzik" sözcüğünü kullanmam. Neymiş müzik ? Yok efendim dokuz tane müz varmış da, birisi danseder, birisi şiir okurmuş, onların sanatıymış. Bu efsane beni ilgilendirmiyor ki. (47)

1962'de yurt dışındaki öğrenimini tamamlayıp yurda dönen Oransay'ın terim çalışmalarına hız verdiği görülmektedir. Bu çalışmalar şöyle özetlenebilir :

"Musiki İstılahatı" gözden geçirilip yeni eklerle yayınlanmıştır. (27)

1962-1964 yılları arasında Ankara İl Radyosu'nda program müdürlüğü yaparken, radyo programlarında yer alan müzik yaratılarının sunulmasında kullanılmak üzere arkadaşları ile Türkçe müzik terimleri listesi hazırlamış, sonra bu listenin çekişmelere yol açtığı görülmüştür.

Bu konu ile ilgili gelişmeler Faruk Güvenç tarafından şöyle anlatılmaktadır : "Ama ben çoktan beri bu konuda bir tartışma açılсын istiyorum. Tartışma demek, düşünme demek. Aydınlarımız müzik deyimleri üzerindedüşünsün, hattâ kavga etsin istiyorum. Kendim ılımlı olduğum halde, ilerici bir deli çıksın, ortalığı karıştırsın istiyorum. Herşey yadırganacaktır önce. Topuz gibi yüz tane sözcük salacaksın ortaya, bir kısmı yeşermeden ölecek, beşi-onu da tutunacak. Hayır, başlangıçta güç de gelse bu konu üzerinde kafa yormak zorundayız artık. Gültekin "sinfoni" diyecek, İlhan "senfoni" , ben "çeşitleme" diyeceğim, Faruk Yener "değişim" diyecek, falanca "allegro" diyecek, filan "yürük" ama sonunda orta yolu bulacağız, müzik sözcükleri dağarcığımız zenginleşecek. Bakın size radyoda başımdan geçen bir olayı anlatayım. Dil konuları üzerinde düşünen üç müzikçiyle başbaşa verdik. M.R.Gazimihal'in sözlüğündeki müzik deyimleri listesini temel alarak teker teker her sözcüğü eledik. Sonunda küçük bir sözlük çık-

ta ortaya, onunla A.A.Saygun'un kapısını çaldık, düşüncelerini öğrendik, sözlükte son düzeltmeleri yaptık ve bu sözcükleri yayınlarda kullanmay başladık. Tabii hemen tepkisi geldi. Efendim, kırk yıllık "allegro" "yürük" olurmuymuş ? Birgün hiddetle bağırıp çağıran bir viyolonselci dostuma, peki dedim, söylermisin bana, allegro con fuoco e furioso ne demek ? Şaşıtı kaldı. İşte biz böyle aydınlarız. Neyse asıl önemlisi, bu konuda düşünmeye başlamış olmamız artık."⁽⁴¹⁾

Prof.Dr.Oransay kendi kitaplarında ve çevirilerinde Türkçe müzik terimleri kullanmış ve eserlerinin sonunda bunlarla ilgili "sözlük" bölümleri düzenlemiştir. "Batı Tekniği İle Yazan 60 Türk Bağdar"⁽⁴⁸⁾, "Bağdarlar Geçidi"⁽⁴⁹⁾ ve Schumann'dan çeviri "Küğsel Ev Ve Hayat Kuralları"⁽⁵⁰⁾ adlı kitaplarının sonlarında böyle düzenlenmiş bölümler vardır.

Bunlardan "Küğsel Ev Ve Hayat Kuralları" yayınlandığı zaman tartışmalara yol açmıştır. 20 Haziran 1964 tarihli Milliyet Gazetesi'nde yer alan "Schumann'ın Öğütleri Dilimize Çevrildi Ama..." başlıklı yazı, yine Haziran 1964 tarihli "Opus"ta yer almıştır. Bülent Tarcan bu yazısında Oransay'ın "Aşırı bir dilcilik hevesi ile köksüz, alışılmaz, anlaşılmaz, hattâ çirkin yeni kelimeler kullandığını, bu yüzden bu güzel kitapçığı anlayarak okumanın mümkün olmadığını" yazmıştır. ⁽⁵¹⁾

Oysa "Opus"un aynı sayı ve sayfasında "Tatlı Kavga" başlıklı yazısında Faruk Güvenç, "Kitabı gördüğünü, beğendiğini, Bülent Tarcan'ı bütünüyle olmasa bile haksız bulduğunu" yazmaktadır. "Dil konusunda Oransay'ın aşırı gidiyor olabileceğini ama her toplumda böyle başçeken insanların olması ge-

rektiğini" savunan Güvenç, "Terimler konusunda karar vermek için aceleci olmamak gerektiğini, bu konuda kararı zamanın vereceğini" düşünmektedir. Ve "Gültekin Oransay eski kitapları karıştıracak, halk ağzına bakacak ve yeni yeni sözcükler uydurup salacak ortaya. Önce kızacağız. Sonra bazılarını akıllıca, mantıklıca bulacağız, seveceğiz; kanımızın kaynadıkları tutunacak, yaşamaya başlayacak. Dil başka türlü gelişmez. Türk halkı için müzik deyimlerini anlaşılır hale getirmek zorundayız artık." demektedir. (52)

Bülent Tarcan'ın yazısına Oransay karşılık vererek "Nazire-i Tarcaniyye, Schumann'ın Çevirisi Eleştirildi Ama..." başlığı altında eleştirileri dil açısından değerlendirmiş, "Türkçe kelimelere hoyratça ve yok yere uydurma denmesine dayanmadığını" yazmıştır. (53)

Bu klâsik tartışma biçimi "Opus"un Temmuz 1964 sayısında devam etmiştir. "Nazire-niz Düşüncelerinizi Koruyamıyor" diyerek Bülent Tarcan, "Oransay'ı değerli bir müzik bilgini olarak gördüğünü, ancak Divanü Lügat-it Türk'de yer alıyor diye, ya da halk dilinde var diye de her sözün kullanılamıyacağını; bunların dile az mizah, az da argo havası verdiğini" yazmaktadır. (54)

Oransay kendisi çeşitli terimler önerip kullandığı gibi bu konudaki görüşlerini de yazmaya devam ederek müzik dilinin "konuşulmasına, yazılmasına, üzerinde tartışılmasına" ortam hazırlamıştır.

İlhan K. Mimaroglu "Yeni dil amacıyla mantıksızca sözcükler üretildiğini, kimilerinin uygun, kimilerinin ise uygun ol-

madığını"yazarak Oransay'ı eleştirmektedir.(55)

Oransay,Mimaroğlu'nun bu yazısına verdiği yanıtta, terimler konusu ile ilgilenenlerin varlığından sevinç duyduğunu belirterek önerilen sözcüklerin yanlış olmadığını dil kuralları yönünden açıklamaktadır.(56)

Bir başka yazısında da yaptıklarının hesabını vermeyi , onları niçin ve nasıl yaptığını anlatmayı bir görev sayarak, "bağdamak, çizit, dağar, ikit, tanımaç" sözcükleri için açıklamalar getirmektedir.(57)

Terimler konusuna ilişkin yazılan her kitap, makale, sözlük ya da üretilen her terimin Oransay'a mutluluk verdiği söylenebilir. Nitekim 1964 yılında yayınlanan Vural Sözer'in eseri üzerine yazdığı makalesinde yeni yayınlardan duyduğu sevinci dile getirerek "ileride düzeltilmesi umuduyla" kimi eksikleri eleştirel açıdan ele almaktadır.(58)

EÜGSF'ndeki görevi sırasında yabancı terimlere önerdiği karşılıkları "Küç Terimleri Karşılıklar Sözlüğü" adı altında bir bülten halinde yayınlamıştır.(59)

Türkçe müzik terimlerinin önerilmesi, kullanılması ve yaygınlaştırılması çalışmalarına büyük bir içtenlikle katılan Oransay, "Bir Türk olarak kendi benliğimizi korumamız, dilimizi geliştirmemiz gerektiğine" inanmaktadır. Başka bir ülkenin kültürü etkisi altında kalmaya karşı çıkmakta, mesleği gereği düşüncelerini anlatabilmek için bir dil oluşturmaya çalışmaktadır.

Görüşleri şöyle özetlenebilir :

1-Meslek terimleri üretebilmek için bir ya da birkaç dil çok iyi bilmek, o dillerdeki geniş düşünce alanlarını anlayabilmek gerekmektedir. Çünkü dışarıdan Türkçe'ye bilgi aktarmak gerektiği zaman pekçok kavramın Türkçe'de olmadığı ve bunlara karşılık bulma gereğinin duyulduğu anlaşılmaktadır.

2-Sözcük üretirken uyulması gereken kurallara titizlikle bağlı kalınması da işin gereğidir. Bir terim Türkçe'ye aktarılamıyorsa, aslına en uygun, en doğru biçimini almak gerekir. "Muzik, sinfoni" örneklerinde olduğu gibi.

3-Bir sözcük aktarılırken Türkçe söyleniş zevkine uygun olarak o dildeki fazlalıkları atılabilir. Örneğin İtalyanca'dan aktarılan "soprano, alto, tenore, basso" sözcüklerinden "tenore"nin (e)si, "basso"nun (o)su atılarak "tenor, bas" olmuştur. Buna uygun olarak "soprano, alto"nun da (o)ları atılarak "sopran, alt" biçiminde söylenebilir. Böylece doğrusu "sopran, tenor, alt, bas" olmalıdır.

4-Eğer bir sözcük Türkçe'de zaten varsa ya da çok tutarlı bir şekilde aktarılabiliriyorsa yabancı terimi almaya ve kullanmaya hiç gerek yoktur.

Türkçe Müzik Terminolojisi'nin oluşmasında izlenecek en uygun yöntemin "Ortak bir çalışma ile herkesin anlaşarak bir meslek dili oluşturulması ve yaygınlaştırılması" olduğuna inanan Oransay, TDK'nun kuruluşundan bu yana bunu gerçekleştiremediğinden yakınmaktadır.

İyi düzenlenmiş bir sözlüğe gereksinim olduğu düşünceyle 1970'lerde TDK'nun kendisinden istediği "Müzik Sözlüğü" üzerinde çalışarak hazırlıklarını tamamlamıştır. Ancak TDK ile olan bir anlaşmazlık sonucu sözlüğün basılması ger-

çekleşmemiştir. Oransay "müzik" yerine "küğ" denmesi koşulunu getirmiş, bu isteği TDK'nca kabul edilmemiştir. Bu sözlüğün sanat yaşamımıza katılmayı beklediği anlaşılmaktadır.

Müzik terminolojimizin Oransay'ın katkıları ile gelişip güçlendiği, önerdiği sözcüklerin basındaki eleştirmenlerin satırlarından bilimsel yayınlara kadar pekçok yerde kullanıldığı gözlenmiştir. Bir zamanlar üzerinde tartışılan "sevimli uydurmalar", bugün kim tarafından önerildiği düşünülmesizin severek kullanılmaktadır. "Bağda, bağdar, bağdamak, ardış, açıcılık, dinleti" ve daha niceleri.

3.1.5. Kemal İLERİCİ (1910-1986)

1910 yılında Bolu'da doğdu.

Kastamonu Öğretmen Okulunu bitirdi. İstanbul'da çalıştığı yıllarda İBK'na girip H.F.Alnar'ın öğrencisi oldu. 1938 yılında ADK'na girdi. Kompozisyon bölümü ileri devresinden 1945 yılında mezun oldu.

Kemal İlerici'nin çeşitli topluluklar için yazılmış ve kimileri seslendirilmiş 22 yaratısının yanında en önemli çalışması 1945'lerde ortaya koyduğu ve Türk Müziği'nin yapısından türettiği "Dörtlü Sistem Armoni"dir. 1954'de burslu olarak gidip bir yıl kaldığı Fransa'da bu sistemi tanıtip müzik dünyasının önde gelenlerinin görüşlerini aldı. Bu çalışmalarını içeren kitabı "Bestecilik Bakımından Türk Müziği ve Armonisi", 1970 yılında yayınlandı.

Kemal İlerici'nin önceki yıllarda yabancı müzik terimlerini kullandığı görülmektedir. "Nazariyat, porte, parti,

partisyon, kompozitör, melodi, arıza, tonik, dominant" gibi. Sonraki yazı dilinde ise değişikliklerin olduğu gözlenmektedir. "Tonik/durak, dominant/güçlü, sudominant/güçlüaltı, modülasyon/geçki, akor/uygu, kadans/kalış" gibi. Görüleceği üzere İlerici, S.Arel'in önerdiği terimlere yer vermektedir. (61)

Kendi önerilerine ise "Bestecilik Bakımından Türk Müziği ve Armonisi" adlı kitabında yer vermiştir. Burada müzik dilinin yapısını incelerken, anlamlı sesler topluluğundan oluşan kümeleri "motif/bölümcük, cümle/bölüm, periyod/bütün" olarak adlandırmıştır. Yine biçim bakımından bunların oluşturduğu bölümleri de "bütün" sayılarına göre "birizbütün, ikizbütün, üçüzbütün, dördüzbütün" olarak nitelendirmektedir.

Araştırmacının, danışmanı Doç.Dr.Necati Gedikli'den öğrendiğine göre İlerici, 1967 yılında bir terim listesi hazırlayarak TDK'na başvurmuş ve oradan aldığı yanıtta, önerdiği terimlerin uygun olduğu kendisine bildirilmiştir.

29.09.1986'da yitirdiğimiz sanatçı, müziği "sesdili" , besteciyi de "sesdizer" olarak adlandırmaktadır.

3.1.6. Muammer SUN

1932 yılında Ankara'da doğdu.

1953'de ADK'na girdi. A.Saygun'un öğrencisi oldu. 1960 yılında ileri yüksek devreyi bitirerek aynı okula atandı.

TRT Yönetim Kurulu üyeliği yaptığı yıllarda yetkililerin de katkılarıyla TRT Ankara Radyosu Çoksesli Korosu, Merkez Müzik Dairesi, Kültür-Sanat-Bilim Ödülleri Sistemi'nin kurulmasına önayak olmuş ve gerçekleşmesini sağlamıştır. (63)

Çocuk ve Gençlik Koroları'nın kurulması da onun girişimleri ile gerçekleşmiştir.

Besteciliği, eğitimciliği ve araştırmacılığının yanında düşünce ve yazılarıyla da tanınan Sun'un amacı "Yurt çapında köklü kültür ve sanat gelişmesinin sağlanması" olarak özetlenebilir.

Türkçe müzik terimleri kullanılması gereğine inanan Sun, aslında terimler konusunun "Çok önceden bu yana düşünülmesi, konuşulması ve tartışılması" gerektiğini düşünmektedir. O'na göre Türk toplumu hızlı bir değişme içindedir ve bu değişme sanata, özellikle de müziğe yansımaktadır. Olabilecek olumsuz etkileri önlemek için de bilinçli ve bilimsel çalışma, araştırma gerekmektedir. (64)

Halk Müziği ve GTSM ile ilgili terimlerin ayrı ayrı saptanıp bir sözlük halinde yayınlanması gerektiği onun düşünceleri arasındadır.

Eğitim Müziği ile konservatuar gibi doğrudan müzikle uğraşan kurumların gereksinimi olan çoksesli müzik terimlerinin ise Batı dillerinden bizim kültür alanımıza girdiğini belirterek, bu terimlere karşılık bulmanın her zaman kolay olmadığını düşünmektedir.

Türkçe müzik terimlerinin türetilmesinde Sun, olayın kendisini anlatabilecek Türkçe kökten yola çıkmaktadır. Örneğin "reprise/tekrar, yineleme" anlamında "dönme"yi anlatmaktadır. Buna göre olay "dön" kökünden türetilen bir sözcükle anlatılabilir. Bu kavram için "döneç" sözcüğünü öneren Sun, ilgili olarak "ileri döneç, geri döneç" terimlerini düşünmüştür.

"Syncope" karşılığı "aksatmak"tan "aksatım" da öyle. Bunu yaparken de TDK'nun kurallarına uymaya özen göstermektedir.

"Dağar" yerine "dağarcık", "tartı" yerine "tartım" demeyi yeğ tutmaktadır. Notanın kısa okunması için "kısaltma noktası", geniş okunması için de "yayık çizgisi" kavramlarını düşünmüştür. Değiştiriciler için "belirteç", puandorg karşılığı "uzatki", es yerine "susku", soluk alınacak yerleri belirtmek için "solunak", vuruşun daha küçük parçalarını anlatmak için "bölüt", dizeğin dışına taşan notaları yazmak için kullanılan ek çizgiye "dizek"ten esinlenerek "çizek" terimleri Sun'un önerdiği sözcüklerdendir.

Solfej yerine "solfalama, doreleme, solmileme, remileme" gibi terimlerin yanında Sun "ezgileme"yi önermekte, "İşitme Eğitimi"nde de çok genel bir tanım olan "işitme" yerine, olayı daha iyi anlattığı için "Duyma Eğitimi" sözcüklerine yer vermektedir.

Sanatçı ve araştırmacılar arasında müzik terimleri konusunda içtenlikli, ciddi, samimi bir görüş alışverişi olmadığı düşüncesindedir.

Terimlerin saptanmasında ise, önce kişilerin terim önermeleri, sonra araştırmacıların bu terimleri toplayarak sanat yaşamına sunmaları, daha sonraki aşamada da resmî kurumların bu öneriler üzerinde çalışıp bir terim listesi hazırlamaları gerektiği görüşünü taşımaktadır.

Müzik terimlerini içeren iyi düzenlenmiş bir sözlük gerektiği düşüncesinde olan Sun'un bu amaçla 1971 yılında uzun bir çalışma yaptığı, ancak sonra çeşitli nedenler yüzünden

bu işten vazgeçtiği görülmüştür.

Görüşleri şöyle özetlenebilir :

1-Müzik Terminolojisi'nin sorunlarının çözümünde geç kalmıştır.

2-THM ve GTSM terimleri de ayrı birer sözlük halinde düzenlenmelidir.

3-Terimleri uzmanlar önermeli, araştırmacılar derleyip yayınlamalı, resmî kurullar da değerlendirmelidir.

4-Sanatçı ve araştırmacılar arasında içten, ciddi bir görüş alışverişi yoktur.

3.2. Konuya İlgili Duyanlar Açısından Müzik Terminolojisi

3.2.1. Prof. İlhan USMANBAŞ

1921 yılında İstanbul'da doğdu.

ADK'nı bitirdi, 1950 yılında aynı okula atandı.

ADK ve İDK'nda öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Orkestra ve koro için yaratılar besteledi, ödüller aldı.

Sanatçı-eğitimci İlhan Usmanbaş yaratılarının yanında gazete ve dergilerde yazılar yazdı, çeviriler yaptı. Bu çevirilerden Müzikte Türler ve Biçimler'e yazdığı önsözde terim konusuna değindi. "Türkçe'nin devamlı bir değişme içinde olduğu, özellikle terim dağarı bakımından bu değişmenin daha çabuk geliştiği görüşü ile, bir müzik yazısını Türkçe'ye çevirdikten sonra terim bilgisi ile ilgili açıklamalara da yer verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

"Dilimizin bu canlılığını ayakta tutanlar, düşünüp dü-

şünüp terim önerenlerdir." diyen Usmanbaş, çevirilerinde üç ana kaynaktan (M.R.Gazimihal'in "Musıki Sözlüğü", A.A.Saygun'un konservatuar için yazdığı kuram kitapları, G.Oransay'ın çeşitli kitapları ve dergileri) yararlandığını yazmaktadır.(65) Ancak bununla birlikte kuramsal çevirilerinde, yazılarında, bir terimi doğrudan kullanmak yerine o terimi iki-üç sözcük ile açıklamayı yeğ tutmaktadır. "Motif/cümle parçacıkları, modülasyon/ton değiştirim" gibi. Terminolojinin devamlı yenilenerek geliştiği, kullanacağı terimin zamanla aşınıp özelliğini yitireceği endişesi ile böyle olabildiğince anlatan biçimde bir terim anlayışına yer vermektedir.(66)

Türkçe müzik terimleri kullanılması gerektiği görüşünü taşıyan Usmanbaş, ileride değişecek bile olsa, hattâ yanlış öneriler biçiminde bile olsa, (yanlışlığı ancak ileride anlaşılacaktır) terim önermenin bir görev olduğuna inanmakta, terim çalışmalarını müzikbilimin çok zevkli bir uğraş alanı olarak görmektedir.

Usmanbaş'a göre terminolojinin oluşmasında görev, uzmanlara düşmektedir. Onlar terim önermeli, önerilen terimler sık sık toplanıp yayınlanmalıdır. Yazı yazarlar bunları ele geçirmeli, ne zaman kim tarafından önerildiğini öğrenmelidir. Bir komisyonca "Şu terimler kullanılacaktır" biçiminde bir zorlama gereksiz ve anlamsızdır.

Konservatuardaki meslektaşları arasında terimler konusunda sık sık görüş alışverişi olduğunu belirten Usmanbaş, "Buna karşın konservatuarlarca bir terim birliği sağlama çalışması yapılamadığını" ifade etmektedir. Görüşmelerinde

kendilerini en çok "ritm" sözcüğünün düşündürdüğünü, Saygun tarafından önerilen "tartı" sözcüğünün yazın dilinde "vezin" karşılığı kullanılması nedeniyle bulanıklık olduğunu düşünmektedir.

Ayrıca müzik terimleri alanında görülen gelişmenin Türkçe'nin tıp, hukuk, fizik, kimya gibi diğer alanlarda da olması gerektiğine inanmaktadır.

Usmanbaş'ın,yazılarında "Kromatik, diatonik, armoni, motif, lied, coda, codetta, tema" gibi az sayıda terimin yanında daha çok Türkçe terimlere yer verdiği görülmektedir. Bunlar "Uygu, kırık uygu, eksen-çeken-altçeken, kalış, yarım kalış, tam kalış, ezgi, gürlük, çeşitleme, uyuşumlu, uyuşumsuz, konu" gibi günümüzde sevilerek kullanılan yaygın terimlerdir.

Görüşleri şöyle özetlenebilir :

1-Terim önermek bir görev kabul edilmelidir.

2-Uzmanlar terim önermeli, araştırmacılar toplayıp yayınlamalıdır.

3-Yer verilecek terimler için zorlama yapılmamalıdır.

4-Türkçe'nin tıp, hukuk gibi diğer alanlarında da Türkçe terimlere yer verilmelidir.

Kendisi terim önermek yerine önerilenleri büyük bir duyarlılıkla izlemiş, bunun gereğine inanan bir sanat adamıdır. Nitekim, eserlerinde kullandığı dil, görüşlerini yansıtmaktadır.

3.2.2. Dr.Erdoğan OKYAY

1933 yılında İzmir'de doğdu.

GEE'nden mezun olduktan sonra Almanya'da eğitim gördü.

Yurda dönüşünde GEE Müzik Bölümü öğretmenliğine atandı.

Eğitim Müziği ile ilgilendi. Kitapları yayınlandı, televizyon için eşi ile birlikte çocuk müziği programları yaptı.

1973'de Berlin Üniversitesinde "Türk Kırık Havalarında Ezgisel Yapı Taşları" konulu doktorasını yaptı. 1976-1977'de EÜGSF'nde çalıştı, onu izleyen yıllarda TTK üyeliği yaptı.

Türkçe müzik terimlerinin gerekliliği Okyay'ı düşündürmüş, özellikle nota değerlerinin adlandırılmasında zorluklar olduğu kanısına varmıştır.

Okyay'a göre, öğrencilerin uzun yıllar müzik eğitimi gördükleri halde nota yazısını okumakta güçlük çekmeleri, notaların adlandırılmasındaki çelişkidен kaynaklanmaktadır. Birlik notanın "birim" alındığı adlandırmada, birlik notanın dört vuruş, dörtlük notanın da bir vuruş olduğu açıklaması öğrencinin aklını karıştırmakta, öğrenmesini güçleştirmektedir.

Bunun yerine Okyay, dörtlük notanın "birim" nota olarak alınmasının öğrenmeyi kolaylaştıracağına inanmaktadır. Bu durumda dörtlük nota "orta yerde" bulunacak, hem büyümeye hem de küçülmeye uygun olacaktır. "Öyleyse bugünkü müziğin hareketi için hemen hemen en büyük değer olan birlik notayı birim almak uygun düşmez. Kaldı ki Türkçe'de yanlış anlaşılacak bir isimlendirme, örneğin sekizlik notayı birliğin

sekizde biri olarak değil de sekiz katı gibi göstermektedir. Nitekim paralardan sözederken (beşlik) beş lira anlamına kullanılmaktadır. Bu, okullarda nota öğretimini güçleştiren çok önemli bir husustur."⁽⁶⁷⁾ Dörtlük nota birim alınınca diğerlerini onunla oranlıyarak düşünmek daha kolay olacaktır. Okuyay'ın görüşüne göre, buna bağlı olarak notalar "tam nota, ikiz nota, dördüz nota, yarım nota, çeyrek nota" olarak adlandırılabilir.

Terminoloji konusundaki görüşleri şöyle özetlenebilir :

1-Her dil, müzik alanında kendi yapısına uygun terimleri üretmelidir. Ancak bu durum evrensel müzik terimlerini dışlamak anlamına gelmemelidir. Üst düzeyde müzik eğitimi veren kişi ve kuruluşlar evrensel terimleri iyi bilmelidirler. Okul müzik eğitiminde ise bu terimler Türkçe karşılıkları ile birlikte verilmelidir. Böylece müzik yazısı ve genel olarak müzik hakkında böylesine istediklerimizi çocuklarımıza çok daha kolay anlatmış oluruz.⁽⁶⁸⁾

2-Müzik terimlerine Türkçe karşılıklar önerirken, kargaşaya yol açmamalı, gerçek anlamını iyi anlatmasına özen göstermelidir. Örneğin "dörtlü" mü, "dördül" mü ? "Dörtlü" dediğiniz zaman bir "aralık" adı mı, yoksa bir "çalgı topluluğu" mu anlaşılacaktır ?

3-Mutlaka "Türkçeleştireceğiz" diye de çok kökten değişiklikler ile "şok" etkisi yaratmamalıdır. Önergeler yapılabilir. Eğer yaygınlaşmıyorsa üzerinde ısrarla durulmamalıdır. Hele bunun yerini tutan evrensel bir terim varsa Türkçeleştirmek çabasıyla anlaşmayı daha da zor duruma getirme-

melidir.

4-Terim önermeleri kişilerin yaratıcılığına bağlıdır. Bu iş bir kurul toplantısında bile olsa yine kişiler terim önerisinde bulunacaklardır. Öyleyse terimler önerilir, araştırmacılar bunları toplar ve yayınlar. Bunların yerleşmesinde TDK, TRT, MEGSB gibi kurumlar çok daha etkin bir şekilde görev alabilirler. Ancak bu kurumlar da bağlayıcı olmak yerine seçenekli davranmalıdırlar. "Müzik, musiki, küğ" örneklerinde olduğu gibi. Bunlar kullanılmaya bırakılmalı, içlerinde tutunan olursa bu kurumlar tarafından kullanılmalıdır. Ancak zorlama olmamalıdır.

Mesleğin terimlerini içeren iyi düzenlenmiş bir "müzik sözlüğü"ne gereksinim olduğunu düşünen Okyay, bunun bir ekip çalışması ile çok daha geniş kapsamlı olarak gerçekleştirilebileceğine inanmaktadır.

3.2.3. VeyseL ARSEVEN

GEE Müzik Eğitimi Bölümü'nü bitirdikten sonra uzun yıllar ortaöğretimde çalıştı, 1974'de aynı okula atandı. Halk Müziği ve folklor konulu yazıları çeşitli dergilerde yayımlandı, derlemeler yaptı.

Arseven "Müziğin Dili" adlı makalesinde müzik terimleri konusuna değindi. "Sözün anlatım gücünün bittiği yerde müzik başlar. Ancak müzik yine de dilin yardımına her zaman gereksinim duyar" diyen Arseven "Bestecinin, kendi anlatım gücüne kolaylık sağlamak için ortak bir müzik dilinden yararlandığını" belirtmektedir. "Sanatçı hangi ulustan olursa olsun, hangi dili konuşursa konuşsun, müzikle birlikte bu dili de öğ-

renir. Birbirlerini hiç tanımayan sanatçıların aynı eserleri çalışmalarındaki kolaylık ve anlaşma buradan gelir."(69)

Ülkemizde müzik terimleri çalışmalarının henüz kişisel çabalar düzeyinde olduğunu, devletin ilgisini çekecek bir olgunluğa ulaşamadığını vurgulayan Arseven, bu nedenle uzmanların çalışmalarının değerli olduğu görüşüne yer vermektedir. Yeni oluşan kavramlara Türkçe karşılıklar bulurken, rastgele terimler önermek yerine oturup tartışmak, ortak bir düşüncenin ürünü olan terimleri kabul etmek gerektiğini düşünmektedir.

Bunun için de "MEGSB'nin öncülüğünde müzikle uğraşan sanatçılardan, müzik öğretmenlerinden, GEE Müzik Eğitimi Bölümü, Opera ve Orkestraların ileri gelenlerinden oluşacak bir kurulda bu konunun tartışılması, uygun Türkçe müzik terimlerinin bulunarak bir sözlük halinde yayınlanması ve herkesin yararına sunulması" gibi bir çözüm önermektedir.

Terim çalışmalarının önünde sonunda ses getireceğini, ilgilileri harekete geçirerek resmî makamlarca ele alınmasının sağlanacağını ve böylece "doğru"nun bulunacağını düşünmektedir.

3.3. Sanat Eleştirmeni Açısından Müzik Terminolojisi

3.3.1. Faruk YENER

1923 doğumludur.

BYTM'nün görevlisi olarak 1952 yılında radyoevi müzik çalışmalarını incelemek üzere İtalya, Almanya, Fransa'ya gön-

derildi. Daha sonra İstanbul Radyosu'nda görev aldı.

Terim açıklamalarını içine alan ilk kitabı "Musiki Lügati/Garp Musikisi" 1945 yılında yayınlanmıştır. Dörtüüzelli kadar maddebaşından oluşan sözlükte 60 kadar Türkçe okunuşlu sözcük yer almış olup diğerleri büyük bölümü İtalyanca olmak üzere Almanca, Fransızca, Latince vb.dir. "Sonat, senfoni, Oratoryo, dramatik musiki, partison, metronom" gibi.(70)

"Küçük Batı Müziği Ansiklopedisi" 1950 yılında yayınlanmış, 1966 yılında ikinci kez basılmıştır. Binikiyüz kadar maddebaşından oluşan eserin büyük bir bölümü besteci ve yorumculara ayrılmıştır. Bunlarla ilgili yediyüzaltmışbeş maddebaşı vardır. Geriye kalanlar terim açıklamalarıdır. Çoğunluğu İtalyanca terimlerin oluşturduğu bu listede Almanca, İngilizce, Fransızca, Yunanca, Latince terimler de yer almıştır. Türkçe müzik terimlerinden ise sadece altı örnek verilmiştir. Bunlar : "Çeşitleme, çalgılama, düzenleme, eşlik, kakışma/disonans, uztını/consonance"(71)

Görüleceği gibi Yener'in terim anlayışını yansıtan bu eserleri eski tarihlidir. Zamanla dil ile ilgili düşüncelerinin değiştiği varsayılarak sonraki yıllardaki eserleri ile 1988 yılı başında "basın"da çıkan yazılarından üç aylık bir kesit ele alınarak gözlenmiştir.

1970 yılında yayınlanan "Müzik Kılavuzu"nda daha çok Türkçe okunuşlu Batı kaynaklı terimlere yer verilmiştir."Motif, melodi, tema, mezür, retm, tempo, armoni, konser" gibi. Bununla birlikte az sayıda "yorum, yorumcu, eşlik, tını" gibi öztürkçe sözcükler de yer almaktadır.(72)

Sonraları gittikçe artan sayıda Türkçe müzik terimlerine yer verdiği görülmüştür. Nitekim "Müzik" adlı eserinde "tonalite, virtüöz, partison, kromatik, senkop, melodi" gibi sözcüklerin yanında "dizi, ezgi, eşlik, çeşitleme, kakaşma, dağar" gibi öztürkçe terimlere yer verdiği anlaşılmaktadır. (73)

Basında çıkan yazıları gözleendiğinde ise Yener'in Türkçe müzik terimlerine daha çok yer verdiği görülmektedir. "Seslendirici, dağar, yeğlilik, çeşitleme, ayırtı, geçiş, şarkı akşamı, piyano akşamı, eşlik" vb. Bununla birlikte, uygun karşılıkları bulunmasına karşın kimi terimlerin yabancı kaynaklı olanlarını yeğlediği görülmüştür. "Akor, ritm" gibi. (74)

Özetle F.Yener'in eserlerinde ve günlük yazılarında Batı kaynaklı terimlerin yanında Türkçe müzik terimlerini de severek kullandığı gözlenmiştir. Sözlük ya da ansiklopedi biçiminde düzenlediği eserlerinde terim açıklamaları vererek Müzik Terminolojisi'nin oluşmasına katkıda bulunmuştur.

3.4. Örnek Kullanımı Açısından Müzik Terminolojisi

3.4.1. Doç.Dr. Necati GEDİKLİ

1944'de Karaman'da (Konya) doğdu.

İlk müzik çalışmalarına İstanbul Çapa Öğretmen Okulu'nda başlayan Gedikli, 1965'de GEE Müzik Eğitimi Bölümü'nü bitirdi ve aynı kurumda asistan olarak görev aldı.

1968'de uzmanlık öğrenimi için Almanya'ya gitti. Köln "Devlet Yüksek Müzik Okulu"nun "kompozisyon"ve"piyano" bölümlerini bitirdi. Yurda dönüşünden sonra 1972-1978 yılları a-

rasında GEE Müzik Eğitimi Bölümü ve ADK'nda öğretici olarak çalıştı, 1978'de EÜGSF'ne girdi.

1981'de "Yüksek Lisans", 1984'de "Doktora ve Sanatta Yeterlilik" dereceleri aldı, 1986'da "Müzikoloji" Anabilim Dalında "Doçent" oldu.

Günümüzde DEÜ Devlet Konservatuvarı Müdürlüğü görevini de yürüten sanatçı, mesleği ile ilgili tüm kongre, sempozyum, seminer ve kurultaylara bildirileri ile katılmış, çeşitli oturumlar için yazdığı 25 dolayındaki eserlerinden birçoğu yurt içinde ve yurt dışında seslendirilmiş, radyo ve televizyonda yayınlanmıştır.

Bugüne kadar yazmış olduğu 3 tezin yanısıra, birçoğu yayınlanmış 30 dolayında bildiri, makale ve çevirileri bulunan Gedikli, müzik terimleri konusunu da eleştirel bir düşünce ile ele almaktadır. Gerek kendisi gerekse öğrencileri için konuşma ve yazılarında elden geldiğince Türkçe müzik terimleri kullanılması gerektiği görüşünde olup buna büyük özen göstermektedir. Ancak, fanatik bir düşünce ile önerilen her terimin kullanılması taraftarı değildir. Yeni sözcükleri seçerek, kendi anlatım gücüne uygun biçimde değerlendirmektedir.

Genel ilke olarak bir terimin Türkçe karşılığının konulması gerektiğini düşünmektedir. "Oturtum" gibi. Eğer terimin bilinen bir Türkçe karşılığı varsa onun kullanılmasından yadır. "Besteci" gibi. Kimi yabancı terimlerin de Türkçe yazım kurallarına göre kullanılması gerektiği görüşündedir.

"Sonat, orkestra, konçerto" gibi. (75)

Yazıları incelendiğinde, ayırım gözetmeksizin, değişik

zamanlarda ve değişik kişilerce önerilmiş çok sayıda sözcüğe yer verdiği görülür. Şu sözcükler O'nun, müzik dilinde gerçek bir anlatım için terimlere verdiği önemi ve yeni terimlere olan bakış açısını ortaya koymaktadır: "Ezgi, tartım, düzum, dağar, geridüzey/fon, biçem/uslûp, stil ; oturtum, dinleti, dizge, uygu, yeğinlik, uyum bilgisi, uyuşkan, kakışkan, tınaş, küğ, yürüyüşlük/marş, ardiş, süit"

Aşağıdaki bölüm, terim anlayışını yansıtan güzel bir örnek oluşturmaktadır :

"Yönetken olarak orkestrayı, eşinden dolayı piyanoyu, ve asıl çalgısı olduğu için de keman ile yaylıları çok iyi tanıyan Ün'ün yaratıları, oturtum ve çalgılama yönünden başarılıdır. Bağdar, geleneksel oturtumlardaki (ikil, üçül, dördül ve ses ile piyano gibi) çalgı ve ses kümelerinin yanısıra, değişik ve ilginç oturtumlar için de yaratılar yazmıştır. Sahne küğü dışında, küğün her türünde yaratı veren bağdar, bugüne değin 70 dolayında küğsel yaratı bağdamıştır. Okul küğü için eğitsel amaçla yazdığı parçalar bu sayının dışındadır."(76)

Müzik dilinin önemine olan inancını yalnız yazılarına değil tüm sanatsal etkinliklere de yansıtan Gedikli, basımı yapılan afiş, konser proğramı, konser davetiyesi gibi konularda da yenilikçi, ileriye dönük, Türkçe sözlere dayanan terim anlayışını sürdürmektedir.(Ekler bölümüne bakınız)

4.Bölüm : SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ele alınan problem iki aşamada incelenmiştir.

Birinci aşamada Türkçe'deki terim çalışmaları gözden geçirilmiş, Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan müzik terimleri ile ilgili çalışmalar taranarak terim önerenlerin görüşleri hakkında belli yargılara varılmış, ikinci aşamada da uzmanlar ile görüşülerek Müzik Terminolojisi'nin bugünkü durumu saptanmaya çalışılmıştır.

Genelde "terminoloji", özelde ise "Müzik Terimleri" konusunun, TDK'nun kurulması ile birlikte 1932 yılından başlayarak resmen gündeme alındığı, bu amaçla "TDK Terim ve İstilah Kolu Başkanlığı"na çalışmalar yapıldığı, dönemin bu alandaki yetkililerine başvurularak terim üretmelerinin istendiği anlaşılmaktadır. Ancak bu çalışmalardan kısa dönemde sonuç alınmadığı görülmektedir. Nitekim Arel, 1948 yılında yazdığı makalesinde "Aradan onüç yıl geçtiği halde..." diyerek bu durumdan yakınmaktadır. (35)

TDK'nun kurulmasından önce ise, MMM için yazılan kuram kitaplarında (armoni, kontrpuvan) kullanılan terimlerin bütünüyle Batı kaynaklı, çok az bir bölümünün de Arapça, Farsça olduğu görülmektedir. "Armoni, akor, enterval, diminüe, sekond, tiyers, ünison, konsonan, disonan, rötär vb." ya da "Nazariyat, teahhür/geciktirme, tacil/önceleme, musikişinas" gibi. (77)

TDK'nun kuruluş yıllarında başlayan terim çalışmaları,

meyvesini 1954 yılında vermiştir. Terimlerin nasıl saptanacağı ile ilgili kuralların 1935'lerde ortaya konduğu hatırlanırsa, yirmi yıllık bir gecikme, düşündürücü olmalıdır. Ve günümüze değin, müzik terimleri ile ilgili yapılan resmî çalışmaların özeti, TDK'nca 1954 yılında yayınlanan 27 sayfalık bir bültendir. Oysa TDK, diğer alanlarda yirmiye yakın terim kitabı yayınlamıştır. (Matematik, Eğitim, Felsefe, Spor vb.)

Bu arada 1970'li yıllarda TDK'nca G. Oransay'a , bir "Müzik Sözlüğü" hazırlanması için başvurulduğu, çalışmaların basılacak aşamaya geldiği, çeşitli anlaşmazlıklar nedeniyle basılamadığı araştırmada anlaşılmıştır. Resmî çalışmaların özeti budur.

Asıl çabayı kişisel girişimler oluşturmuştur.

Bu amaçla H.S.Arel MM'nda yazılar yazmış, eski ve yeni terimlerden örnekler vererek listeler yayınlamıştır. Bu konuda tutarlı bir davranış örneği gösteren Arel, daima her terimin Türkçe'sini bulma ve kullanma çabası içinde olmuştur.

A.A.Saygun 1925 yılında "La Grande Encyclopedie"nin bütün ciltlerindeki müzik terimlerini Türkçe'ye çevirmiş ancak bunları bir türlü yayınlamak mümkün olamamıştır. Saygun'un bu çalışmalarının gün ışığına çıkarılıp sanat yaşamımıza sunulmaması bir kayıp olarak düşünölmelidir. Ayrıca Saygun, TDK Terim ve Sözlük Kolu'nda görev yaptığı yıllarda müzik terimleri ile ilgili listenin hazırlanmasını sağlamış ve yine konservatuar için yazdığı kuram kitaplarının (Musiki Nazariyatı 1.Kitap, Musiki Temel BilgisiII-III-IV) sonlarında terim açıklamaları yaparak ve yeni terimler önererek ilgisini sürdür-

müştür.

Yine Saygun'un terim anlayışı, doğumunun 80. yılında İzmir'de yapılan "Saygun Semineri"nde Doç.Dr.Necati Gedikli ve Serap İlhan tarafından ele alınarak bildirilerinde işlenmiştir. (78)

Terim önerenlerden Prof.Dr.Gültekin Oransay, bu konunun çok sıkı bir takipçisi olmuştur. Öyle ki, uzun yıllardan beri daima yeni yeni terimler önermiş ve bunları çoğu zaman da kendi olamaklarıyla müzik yaşamımıza sunmuştur. Terim konusunda kimi görüşleri eleştiren, kendisi de eleştiri alan Oransay, sert tartışmalara girmekten de kaçınmamıştır. "Opus" dergisindeki "atışma"lar buna örnek verilebilir. Ayrıca "küğ" sözcüğünün değiştirilmesine karşı çıktığı için hazırladığı sözlüğün basılması mümkün olamamıştır.

M.R.Gazimihal, "Musiki Sözlüğü" ile bu alana büyük bir katkıda bulunmuştur. Yayınlandığı 1961 yılında bu konudaki yayınların azlığı düşünülürse eserin değeri daha iyi anlaşılabilir. Sözlüğün ikinci basımını daha ayrıntılı ve resimli olarak planlamış ancak bunu gerçekleştirilmeden aramızdan ayrılmıştır.

Kendi çalışmalarının ürünü olan "Dörtlü Sistem Armoni" ile büyük ilgi toplayan Kemal İlerici, terim konusunda önceleri Arel'in önerdiği sözcükleri kullanmayı yeğlemiş, sonra kendisi de önermelerde bulunarak terim dağarımıza renk katmıştır. Bir terim listesi hazırlayarak TDK'na başvurduğu ve onay aldığı bilinmektedir.

Türkçe müzik terimleri kullanılması görüşünü savnanlar-

dan Muammer Sun, eserlerinde, çeşitli eğitim müziği çalışmalarında Türkçe terimler kullanmış, önerileri okul müzik kitaplarına girmiştir. Özellikle nota yazısının ilkeleri ile ilgili görüşlerinin giderek yaygınlaştığı gözlenmiştir.

Prof. İlhan Usmanbaş terimler ile ilgili görüşlerini kendi kitaplarında açıklamış, Veysel Arseven ve Dr. Erdoğan Okyay'ın bu konudaki görüşleri "Flarmoni" ve Orkestra" dergilerinde yayınlanmıştır.

Müzik terimlerinin, çeşitli kitap ve dergilerin yanında aşağıda adları verilen sözlük ya da ansiklopedi biçiminde düzenlenmiş eserlerde de yer aldığı anlaşılmıştır : "Musiki Lügatı/Garp Musikisi⁽⁷⁰⁾, Küçük Batı Müziği Ansiklopedisi⁽⁷¹⁾, Musiki Sözlüğü⁽²⁸⁾, Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi⁽⁷⁹⁾, Müzik Dili Sözlüğü⁽⁸⁰⁾, Müzik Ansiklopedisi⁽²²⁾, Türk Musikisi Ansiklopedisi⁽⁸¹⁾, Müzik Sözlüğü, Edebiyatı, Felsefesi⁽⁸²⁾, Evrensel Müzik Sözlüğü⁽⁸³⁾

Terim önerenler ve terim konusunda görüş açıklayanlar ile yapılan görüşme sonunda Türkçe müzik terimleri kullanılması gerekliliği konusunda görüşbirliği oluşmuştur. Görüşme yapılan uzmanlar aynı görüşü paylaşmaktadırlar. Ancak, Batı kaynaklı müzik terimlerinin de dışlanmaması, öğretimde Türkçe terimler ile birlikte kullanılması, özellikle müzik eğitimi veren kurumlarda bunun zorunlu olduğu görüşü dile getirilmiştir.

Görüşmelerin sonuçları ana başlıklar ile şöyle verilebilir :

Terim olmadan bilim olmaz. Türkçe Müzik Terminolojisi gereklidir.

Terim önermek sıradan bir iş değildir. Türk dilini, mesleğin terimlerini ve ayrıca bir ya da birkaç yabancı dili çok iyi bilmeyi gerektirir.

Önerilen terimler düzenli olarak uygun aralıklarla araştırmacılar tarafından toplanıp yayınlanmalı, resmî kurumlar da buna ilgi göstermelidir.

Yabancı terimlerin tam çevrisi gerçek anlamı vermemektedir. Bu nedenle yabancı terimlerin Türkçe'ye kazandırılması bir çeviri değil, sözcüğün içerdiği anlamı tam olarak yansıtabilecek bir "karşılık bulma" biçiminde olmalıdır.

Terimler güzel olmalı, Türkçe'nin güzelliğini taşımalı, gerçek anlamını vermeli; ikiz, üçüz anlamlardan kaçınılmalıdır.

Yabancı terimlere olabildiğince Türkçe karşılıklar bulunmalı, bulunamayanlar da aslına uygun biçimde alınmalıdır.

Şu ya da bu terim kullanılacak diye zorlama yapılmamalıdır.

Tutunamayan sözcükler için ısrar edilmemeli, daha çok ilgi görenler onların yerini almalıdır.

Seçenekli gidilsin diye bir kavram için birden fazla sözcük önerilebilir.

Okul müzik eğitiminde yabancı terimler Türkçe karşılıkları ile birlikte verilmelidir.

Türkçeleştirme kaygısıyla şok etkisi yapacak çevirilerden kaçınılmalıdır.

Terimler konusunda düşününlerin ve yazarların az olması ve dolayısıyla Türkçe Müzik Terminolojisi'nin oluşmasındaki gecikme, üzüntü vericidir.

Sanatçılar ve araştırmacılar arasında bu konuda içtenlikli, ciddi bir görüş alışverişi olmadığı anlaşılmıştır.

Konservatuarlar da dahil olmak üzere mesleğin henüz tam bir terim birliğine ulaşamamış olması düşündürüçüdür.

Terim önermek "komisyon" işi değildir. İzlenecek yöntem uzmanların terim önermesi, araştırmacıların bunları toplayıp düzenli aralıklarla müzik yaşamına sunmaları şeklinde olmalıdır. Ancak bu aşamadan sonra komisyon çalışması yapıp değerlendirilmeye gidilebilir.

Nota değerlerinin adlandırılmasındaki uygulama, okul müzik eğitiminde olumlu sonuç vermemiş, müzik eğitimcileri bu nedenle arayış içine girmişlerdir.

Ayrıca bu araştırmada terim önerilerinin çok dağınık olduğu, kimi dergilerde, kitapların sonlarına eklenmiş "sözlük" bölümlerinde kaldığı, yeni önerilen sözcükleri bulmakta zorluk çekildiği gözlenmiştir. Geniş kapsamlı bir terimler sözlüğüne gereksinim olduğu da anlaşılmıştır.

Önerilen terimlerin araştırmacılar tarafından düzenli olarak toplanıp müzik yaşamına sunulmadığı, bu nedenle birbirinden habersiz ya da kişisel nedenlerle aynı anlam için birden çok terimin üretilerek değişik kaynaklarda yer aldığı görülmüştür. Eş anlamlı birden çok terimin varlığı, dilin bir zenginliği gibi görülebilirse de, öğretimde, öğreticiyi seçme yapmaya zorlamakta, öğrenci de değişik öğreticilerin de-

gişik terimler kullanması karşısında bocalamakta, hangisini kullanacağını bilememektedir. "Tonik/eksen,karar,durak; Akor/uygu,düzen,tınaş; Arpej/kırık düzen,kırık uygu, serpim; Dominant/güçlü,çeken; kadans/durgu,kalış; Değiştiriciler/arıza, belik,uğram,donanım,değiştireç; Varyasyon/çeşitleme,başkama; Auftact/başeksik,eksik ölçü, dış ölçü, önel, kalkı; Solfej/remileme,solmileme,ezgileme, ve nihayet musıki,musiki,müzik, muzik, küğ örneklerinde olduğu gibi."

Biçimbilgisi konularında da aynı durum gözlenmektedir.

Görüldüğü gibi müzik terimleri konusunda henüz bir "terim birliği" sağlanabilmiş değildir. Bunun, öğretimde kimi zorlukları da beraberinde getirmesi kaçınılmazdır.

ÖNERİLER :

Değişik kesimlere değişik görevler düştüğü düşünülerek şöyle bir sınıflandırma uygun görülmüştür :

1-Terim Üretenler İle İlgili Öneriler : Meslek dilinin, kişilerin terim önermeleri ile oluşacağı görüşü ağırlık kazanmıştır. Resmî kurumlarca yapılan girişimler sonuçsuz kaldığına göre, uzmanlar terim önermeli, müzik yaşamına sunmalıdır. Bunu yaparken : a-Türk dilinin kuralları ile söyleyiş güzelliği unutulmamalıdır. b-Terimlerin, anlatılması istenen kavramların gerçek anlamını yansıtmaya özen göstermeli, çatalaşmalardan kaçınılmalıdır. c-Öneriler, yeri geldikçe bilimsel toplantılarda sunulmalı, tartışılması sağlanmalı, görüş alışverişinde bulunulmalıdır. d-Öneriler resmî kurumlara iletilmeli, yayınlanması için girişimde bulunulmalıdır.

2-Araştırmacılar İle İlgili Öneriler : Araştırmacılar, bu alandaki gelişmeleri izlemeli, yeni önermeleri toplayıp, ilgili kesimlere ulaştırmalı, konunun canlı tutularak büyüüp gelişmesine yardımcı olmalıdırlar.

3-Resmî Kurumlar İle İlgili Öneriler : Bu alt bölümde, TDK, TRT, MEGSB gibi kurumlara düşen görevler amaçlanmıştır. a-TDK, çalışmalarının bir bölümünü müzik terimlerine ayırmalıdır. Otuzbeş yıl önce yapılan bir çalışmanın bugünkü gereksinimi karşılamıyacağı, üstelik o günden bu yana yeni gelişmelerin olduğu açıktır. Öyleyse TDK üzerine düşen görevi yerine getirmeli, müzik mesleğini yapan ve bu mesleği öğrenmekte olanlar için bir başvuru kitabı yayınlamalıdır. Bunun; matematik felsefe, eğitim vb. gibi alanlarda örnekleri vardır. b-MEGSB, her derecedeki okulda eğitim-öğretim çalışmalarını belli amaçlar doğrultusunda düzenleyip yürüten bir kurumdur. Okullarda okutulan ders kitaplarında bir "terim birliği" düşünülmelidir. Ders kitaplarının büyük bir bölümünde Batı kaynaklı terimlerin yer aldığı, kimilerinde ise Türkçe karşılıkları ile birlikte verildiği gözlenmiştir.⁽⁸⁴⁾ "Terim Birliği"nin sağlanması için önlem alınmalıdır. c-TRT Kurumu, herkesin önünde bu dili konuşan ilgi çekici bir kurumdur. Gerek radyo gerekse televizyon yayınlarında müzik dilinin nasıl olması gerektiği konusunda, kişisel endişelerin dışında ne gibi ilkelerin uygulandığı merak edilmektedir. Günlük konuşma dilini çeşitli amaçlarla sınırlandırıp kullanan TRT'nin, kurumca bir araştırma yaparak müzik dilinin kullanılması ile ilgili ilkeleri saptaması ve buna uygun bir dil kullanması beklenmektedir.

4-Müzik Terimlerini Kullananlar İle İlgili Öneriler : Mesleğin ortak bir dili olması ve bu dilin en açık, en anlaşılır, en güzel şekilde konuşulması-yazılması gerekmektedir. Bu nedenle mesleğin ilgilileri; öğretmenler, öğrenciler, kuramcılar, sanat eleştirmenleri kendilerini bu konuda görevli kabul etmeli, düşünmeli, müzik dilinin güzel, anlamlı ve doğru kullanılmasına özen göstermelidirler.

KAYNAKLAR

1. Meydan-Larousse, Meydan Yayınevi, İstanbul, C.3, s.689, (1970)
2. Resimli Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, s.160, (1977)
3. AKARSU, B., Wilhelm Von Humboldt'da Dil-Kültür Bağlantısı, Remzi Kitabevi, İstanbul, s.20,79 (1984)
4. AKSOY, Ö. A., Gelişen ve Özleşen Dilimiz, TDK Yayınları, Ankara, s.10-12, (1975)
5. AKSAN, Prof.Dr.D., Her Yönüyle Dil, Ankara, TDK Yayınları, C.1, s.16, (1987)
6. ÖNER, Prof.Dr.N., Dille İlgili Bazı Sorunlarımız, Türk Dili, Ankara, 423. Sayı, s.129-130, (1987)
7. KARAL, Ord.Prof. E. Z., Osmanlı Tarihinde Türk Dili Sorunu, Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe içinde, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, s.7-96, (1978)
8. Türk Ansiklopedisi, MEB Basımevi, Ankara, C.XXI, s.305 (1974)
9. TURAN, Ş., Atatürk ve Ulusal Dil, TDK Yayınları, Ankara, s. 11,46,50, (1981)
10. İZ, Prof. F., Dilde Moda, Türk Dili, Ankara, 424. Sayı, s.217-223, (1987)
11. ÖZDEMİR, E., Dil Devrimimiz, TDK Yayınları, Ankara, s. 29,51, (1980)
12. KAHYA, E., Anatomi ve Fizyoloji Terimleri, Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe içinde, Türk Tarih Kurumu yayınları, Ankara, s.233-269, (1978)
13. ÜLKÜTAŞIR, M.Ş., Atatürk ve Harf Devrimi, TDK Yayınları, Ankara, s.22, (1981)

14. SAYILI, Prof.Dr. A., Bilim Dili Sorunu, Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe içinde, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, s.407-422 (1978)
15. SAFA, P., Türk Dili İçin Bir Rapor, Türk Dili, Ankara, 4.Sayı, s.185-189 (1952)
16. İZ, Prof. F., Atatürk ve Türk Dili, Türk Dili, Ankara, 425.Sayı, s.273-284 (1987)
17. KARAL, Ord.Prof. E, Z., Atatürk'ten Düşünceler, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, s.119, (1981)
18. CANPOLAT, M., Türkiyede Yazı Devrimi Girişimleri, TDK Yayınları, Ankara, s.22-32 (1979)
19. ÖZERDİM, N, S., Yazı Devriminin Öyküsü, TDK Yayınları, Ankara, s.17(1978)
20. DELİGÖNÜL, M., Atatürk'ten, TDK Yayınları, Ankara, s.28-33, (1982)
21. Geometri, TDK Yayınları, Ankara, (1981)
22. SAY, A., Müzik Ansiklopedisi, Sanem Matbaası, Ankara, C.I, Önsöz içinde, (1985)
23. Türkiye ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, C.6, s.3166, (1983)
24. ATALAY, B., Divanî Lügat-it Türk çevrisi, TDK Yayınları, Ankara, (1941)
25. EKİZ, O, N., Dede Korkut, Kastaş Yayınları, İstanbul, s.24, (1986)
26. GAZİMİHAL, M, R., Türk Askerî Mızıkaları Tarihi, Maarif Basımevi, İstanbul, s.71-76, (1955)
27. UZ, K., Musiki İstılahatı, Düzenleyen : Dr.Gültekin Oransoy, Küğ Yayınları, Ankara, (1964)

28. GAZİMİHAL, M, R., Musiki Sözlüğü, MEB Basımevi, İstanbul, s.V-VI, (1961)
29. AREL, H, S., Musiki Terimleri-1-, Musiki Mecmuası, İstanbul, 8.Sayı, s.3-6, (1948)
30. KAPTAN, S., Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Bilim Yayınları, Ankara, s.182 (byy.)
31. ÖZTUNA, Y., Sadettin Arel, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.7, (1986)
32. AREL, H, S., Türk Musikisi Kimindir, Millî Eğitim Yayınevi, İstanbul, s.38-39, (1969)
33. AREL, H, S., Musiki Terimleri Etrafında, Musiki Mecmuası, İstanbul, 66.Sayı, s.155-156, (1953)
34. AREL, H, S., Musiki Terimleri-3-, Musiki Mecmuası, İstanbul, 10. Sayı, s.3-5, (1948)
35. AREL, H, S., Musiki Terimleri-2-, Musiki Mecmuası, İstanbul, 9.Sayı, s.3-6, (1948)
36. SAY, A., Müzik Ansiklopedisi, Sanem Matbaası, Ankara, C.4, s.1110, (1985)
37. GEDİKLİ, Doç.Dr. N., Müzik Araştırmacısı ve Folklorcu Olarak A.A.Saygun, Saygun Semineri Bildirileri içinde, İzmir Filarmoni Derneği Yayınları, İzmir, s.9-11, (1987)
38. SAYGUN, A, A., ile yapılan görüşmeden, Band 3B, İstanbul, (24.02.1988)
39. Terim Anketleri :MÜZİK, TDK Yayınları, Ankara, (1954)
40. SAYGUN, A, A., Can Kardeşim Mahmut, Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul,152.Sayı, s.2659-2660, (1962)
41. GÜVENÇ, F., Allegro mu, Yürük mü, Opus, Ankara, 6.Sayı, s.10, (1963)

42. SAY, A., Müzik Ansiklopedisi, Sanem Matbaası, Ankara, C.2, s.535, (1985)
43. GAZİMİHAL, M, R., Türk Nefesli(Ötkü) Çalgıları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, (1975)
44. GAZİMİHAL, M, R., Türk Vurmalı(Depki)Çalgıları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, (1975)
45. ORANSAY, G., Müzik Terminolojimiz, Musiki Mecmuası, İstanbul, 66.Sayı, s.179-180, (1953)
46. ORANSAY, Prof.Dr. G., Atatürk ile Küğ, Küğ Yayınları, İzmir, s.5, (1985)
47. ORANSAY, Prof.Dr. G., ile yapılan görüşmeden, Band 2AB-İzmir, (27.1.1988)
48. ORANSAY, Dr. G., Batı Tekniği ile Yazan 60 Türk Bağdar, Küğ Yayını, Ankara, (1965)
49. ORANSAY, Doç.Dr. G., Bağdarlar Geçidi, Küğ Yayını, İzmir, (1977)
50. SCHUMANN, R., Küğsel Ev ve Hayat Kuralları, Çev:Gültekin Oransay, Küğ Yayınları, Ankara, (1964)
51. TARCAN, B., Schumann'ın Öğütleri Dilimize Çevrildi Ama..., Opus, Ankara, 20.Sayı, s.4-5, (1964)
52. GÜVENÇ, F., Tatlı Kavga, Opus, Ankara, 20.Sayı, .4-5, (1964)
53. ORANSAY, G., Schumann'ın Çevirisi Eleştirildi Ama..., Opus, Ankara, 20.Sayı, s.4-5, (1964)
54. TARCAN, B., Naziremeniz Düşüncelerinizi Koruyamıyor, Opus, Ankara, 21.Sayı, s.10, (1964)
55. MİMAROĞLU, İ, K., Opus'ta Gözüme İlişenler, Opus, Ankara, 6.Sayı, s.10, (1963)

56. ORANSAY, Dr. G., Mimaroglu'nun bir-iki Kelimesi Üzerine, Opus, Ankara, 6.Sayı, s.11, (1963)
57. ORANSAY, Dr. G., Sevgili Uydurmalarım, Opus, Ankara, 7. Sayı, s.9, (1963)
58. ORANSAY, Dr. G., Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi, Opus, Ankara, 15.Sayı, s.6, (1964)
59. ORANSAY, G., Küğ Terimleri Karşılıklar Sözlüğü, Küğ Yayınları, İzmir, (1980)
60. SAY, A., Müzik Ansiklopedisi, Sanem Matbaası, Ankara, C.3, s.649, (1985)
61. İLERİCİ, K., İş Halinde Üçlü Sistem Armoni, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, (1974)
62. İLERİCİ, K., Türk Müziği ve Armonisi, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, s.283-386, (2.Basım,1981)
63. SUN, M., Şarkı Demeti, Genişletilmiş Yeni Basım, Dağarcık Yayınları, Ankara, (1979)
64. SUN, M., ile yapılan görüşmeden, Band 1A, Ankara, (11.11.1987)
65. USMANBAŞ, İ., Müzikte Türler ve Biçimler, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, (1971)
66. USMANBAŞ, Prof. İ., ile yapılan görüşmeden, Band 3A, İstanbul, (18.2.1988)
67. OKYAY, E., Okulda Müzik Eğitimi ve İlkeleri, Filarmoni, Ankara, 30,31.Sayı, s.101-103, (1967)
68. OKYAY, Dr. E., ile yapılan görüşmeden, Band 1B, Ankara, (16.2.1988)
69. ARSEVEN, V., Müziğin Dili, Filarmoni, Ankara, 16.Sayı, s. 5-8, (1966)

70. YENER, F., Musiki Lügatı, Tasvir Neşriyatı, İstanbul, (1945)
71. YENER, F., Küçük Batı Müziği Ansiklopedisi, Orkeskra Yayınları, İstanbul, 2.Baskı, (1966)
72. YENER, F., Müzik Kılavuzu, Milliyet Yayınları, İstanbul, (1970)
73. YENER, F., Müzik, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul, (1985)
74. YENER, F., Milliyet Gazetesi'nde 27.01.1988-23.03.1988 tarihleri arasında yayınlanan sekiz ayrı günlük yazı.
75. GEDİKLİ, Doç.Dr. N., ile yapılan görüşmeden, İzmir, (24.4.1988)
76. GEDİKLİ, N., Ekrem Zeki Ün, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, s.43, (1981)
77. MERKEL, Dr. J., Armoni, Çev:C.Memduh Altar, Devlet Matbaası, İstanbul, (1929)
78. İLHAN, S., Ahmed Adnan Saygun ve Musiki Terimleri, Saygun Semineri Bildirileri içinde, Filarmoni Derneği Yayınları, İzmir, s.44-45, (1987)
79. SÖZER, V., Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi, Atlas Kitabevi, İstanbul, (1964)
80. ÇALIŞIR, F., Müzik Dili Sözlüğü, Dağarcık Yayınları, Ankara, (byy.)
81. ÖZTUNA, Y., Türk Musikisi Ansiklopedisi, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, (1969)
82. GÖKTEPE, S., Müzik Sözlüğü, Edebiyatı ve Felsefesi, Yeniyol Matbaası, İzmir, (1984)
83. ÇERÇİOĞLU, A., Evrensel Müzik Sözlüğü, Başkent Müzike-

vi, Ankara, (1985)

84. AYDINTAN, Z., EGÜZ, S., Türkü ve Şarkılarla Yeni Müzik Eğitimi, Helvacioğlu Yayınları, İstanbul,(1985)

E K L E R

E K - A

H.Sadettin AREL

tarafından düzenlenen terim listesi

TERİMLER

Musikimiz ilerledikçe yeni yeni mefhumların il-tihakı ile terimlerde peyderpey zenginlik hasıl olu-yor(1). O derecede ki ervelce ifade edilemeyen bir çok fikirler bugün terimlerin teşkil ettikleri âdeta yep-yeni bir dil sayesinde kolaylıkla anlatabilmektedir.

Sayın H. S. Arel musikiye ait yeni terimlerin hemen hepsini (2) bizzat koyup derslerinde ve ya-zılarında onları kullanıyor.

Musikinin ilerlemiş bilgileriyle uğraşanlara bir kolaylık olmak üzere başlıca terimlerin Fran-sızca ve Türkçe lûgat tertibinde neşredilme-sini fırsat bulduk. Bu sefer yalnız Türkçeden Fransızcaya olanları neşrediyoruz. İleride aynı te-rimlerin Fransızcadan Türkçeye olanlarını da ya-yınlıyacağız.

(A)

Ahenk	Harmonie
Ahengî hareket	Mouvement harmonique
Ahengî aralık	Intervalle harmonique
Ahengî çevirme	Renversement harmo-nique
Ahengî hünerler	Artifices harmoniques
Ahenk yürüyüşü	Marche d'harmonie
Alt	Inférieur
Altılı	Sixte
Aralık	Intervalle
Ardeş	Conséquent
Artık	Augmenté
Artık beşli	Quinte augmentée
Artık dördütlü	Quarte augmentée
Artık ikili	Seconde augmentée
Artık sekizli	Octave augmentée
Artık üçüz	Triton
Artırmalı benzetme	Imitation. par augmen-tation
Asıl makam	Ton principal
Asma kalış	Cadence suspendue
Atma	Suppression
Aykırı üçüz	Fausse relat. de triton
Aykırı sekizli	Fausse relation d'octave

Ayrık	Disjoint
Alt güçlü	Sous-dominante
Alt-oya	Broderie inférieure
Alt-selenler	Harmoniques inférieurs
Aramaca	Ricercare (Bkz. Bulma-calı)

(B)

Bağlamak	Enchaîner
Bağlanış	Enchaînement
Bayım	Syncope
Benzetme	Imitation
Beşleme	Quintette
Beşli	Quinte
Bire-bir	Note contre note
Birli	Unisson
Büyük altılı	Sixte majeure
Büyük dokuzlu	Neuvième majeure
Büyük üçlü	Tierce majeure
Büyük yedili	Septième majeure
Bilmeceli	Enigmatique

(C)

Cevap	Réponse
Cümle	Phrase
Cümle parçası	Fragment de phrase

(Ç)

Çarpma	Heurt
Çevirme	Renversement
Çevrik	Renversé
Çıkıcı	Ascendant
Çiçekli	Fleuri
Çifte beşli	Deux quintes consécu-tives
Çifte sekizli	Deux oct. consécutives
Çifte birli	Deux uniss. consécu-tives
Çok-sesli	Polyphonique
Çözümlü, çözümlü, çözümlü	Résolution
Çözülmemek, çözümlen-miş, çözümsüzlük	Non-résolution
Çevrik uygu	Accord renversé

(1) Terimlere dair Mecmuamızın 8, 9, 10 numaralı nüshalarında mufassal yazılar vardır.

(2) Neşrettiğimiz lûgattaki terimlerden yalnız ex-position mukabili olan «serim» kelimesi Üstadın de-ğildir. Fakat bunu kendisi de muvafık bir karşılık addettiği için kabul edip kullanmaktadır.

(D)

Değişme, değiştirme	Altération
Derece	Degré
Derli	Consonant
Derlilik	Consonance
Dersiz	Dissonant
Dersizlik	Dissonance
Dış kısım	Partie extrême
Dizi	Gamme
Doku	Tessiture
Dokuzlu	Neuvième
Donanım	Armature, armure
Dört-altı uygulusu	Accord de quarte et sixte

Dörtlü	Quarte
Dörtleme	Quatuor
Dördüzlü kontrpuan	Contrepoint quadruple
Durak	Tonique
Durak-üstlü	Sus-tonique
Durus	Position
Durus değiştirme	Changement de position
Düz	Direct
Düz-beşli	Quinte directe
Düz-birli	Unisson directe
Düz-sekizli	Octave directe
Düz-hareket	Mouvement direct
Düzüm	Rythme
Deşim	Développement

(E)

Eğri	Oblique
Eğri hareket	Mouvement oblique
Ekli nota	Note ajoutée
Eksik	Diminué
Eksik aralık	Intervalle diminué
Eksik beşli	Quinte diminuée
Eksik beşli uygulusu	Acc. de quinte dimin.
Eksik dörtlü	Quarte diminuée
Eksik kalış	Cadence imparfaite
Eksiltmeli benzetme	Imitation par diminut.
Eldeki makam	Ton primitif
Eşselen	Enharmonique

(F)

Fasılalı benzetme	Imitation périodique
Fırlak	Echappée

(G)

Gecikme, geciktirme	Retard
Geçki	Modulation
Geçici geçki	Modulation passagère
Geçit notası	Note de passage
Gerçekleştirme	Réalisation
Gerçek nota	Note réelle
Geri hareket	Mouvement rétrograde
Gidilen makam	Le nouveau ton
Gizli beşli	Quinte cachée
Göçürme	Transposition
Güçlü	Dominante
Güçlüde kalış	Cadence à la dominante

(H)

Hareket	Mouvement
Hazırlık, hazırlama	Préparation
Hazırlamak	Préparer

(I)

İç kısımlar	Parties intermédiaires
İkleme	Duo, Duetto
İkili	Seconde
İkinci çevirme	Deuxième renversement
İkinci derece	Deuxième degré
İnici	Descendant
İnici dizi	Gamme descendante
İntizamlı benzetme	Imitation régulière
İntizamsız benzetme	Im. irrégulière
İstisnai çözüme, istisnai çözümlü	Résolution exceptionnelle

İtim	Port de voix
İkiz kontrpuan	Contrepoint double
İkizli düzüm	Rythme binaire
İkizli ölçü	Mesure binaire
İlgillün	Ton relatif

(K)

Kaliph ahenk	Harmonie figurée
Kalış	Cadence
Kanonlu benzetme	Imitation canonique
Karışık	Mixte
Karışık duruş	Position mixte
Katlama	Redoublement
Kavi	Fort

Kavi zaman	Temps fort	(Ö)	
Kesik benzetme	Imitation interrompue		
Kesim	Croisement	Önceleme	Anticipation
Kesin geçki	Modulation définitive	Öncelik bilgileri	Notions préliminaires
Kesinti	Fragment, coupure	Öneş	Antécédent
Kırık kalış	Cadence rompue		
Kırık uygu	Accord brisé	(P)	
Kısm	Partie		
Kol	Mode	Pedal	Pédale
Kol değiştirme	Changement de mode		
Konu	Sujet	(R)	
Konu-karşısı	Contre-sujet		
Kök uygu	Accord fontamental	Rakamlama	Chiffrage
Kök hali	Etat fondamental		
Kuvvetli	Fort	(S)	
Küçüklük altılı	Sixte mineure	Sakinma kalışı	Cadence évitée
Küçüklük dokuzlu	Neuvième mineure	Sekizli	Octave
Küçüklük üçlü	Tierce mineure	Sekizli aralıgı ile ikizli kontrpuan	Contrepont double à l'octave
Küçüklük yedli	Septième mineure		
Kip-uygu	Accord plaqué	Selen	Harmonique
Karşı-serim	Contre-exposition	Seyrek-ahenk	Harmonie large
Kıvrım	Fragment	Sık-ahenk	Harmonie serrée
		Sık-duruş	Position serrée
	(L)	Seyrek-duruş	Position large
Lâhin	Mélodie	Sıra-altılılar	Sixtes consécutives
Lâhin yapısı	Structure mélodique	Sıra-beşliler	Quintes consécutives
Lâhni aralık	Intervalle mélodique	Sıra-sekizliler	Octaves consécutives
Lâhni çevirme	Renversement mélodique	Sıra-üçlüler	Tierces consécutives
		Sonsuz-kanon	Canon infinie
Lâhni hareket	Mouvement mélodique	Süs	Ornement
		Serim	Exposition
	(M)		(T)
Mecburi hareket	Mouvement obligé	Tam	Juste, parfait.
Mordan, mordent	Mordant, mordent	Tam-beşli	Quinte juste
		Tam-dörtlü	Quarte juste
	(O)	Tam-sekizli	Octave juste
		Tam-kalış	Cadence parfaite
		Tek-sesli	Monophonique
		Teltek	Monocorde
Onlu	Dixième	Temel-nota	Note fondamentale
On-birli	Onzième	Ters-hareket	Mouvement contraire
On-ikili	Douzième	Ters-zamanlı	A contre-temps
On-üçlü	Treizième	Tersine-döndürme	Inversion
On-dörtlü	Quatorzième	Ters-zamanlı-benzetme	Imitation par contre-temps
On-beşli	Quinzième		
Ortak nota	Note commune	Tutuk-ses	Note tenue
Oya	Broderie	T. Serim (Tekrar serim)	Réexposition
Orta kısım	Partie intermédiaire		

(U)

Usul-geçkisi	Modulation rythmique
Uygu	Accord
Uzak-geçki	Mod. aux tons éloignés
Uzanma, uzatma	Prolongation
Uzatma-işareti	Point d'orgue

(Ü)

Üçlü	Tierce
Üçüncü-çevirme	Troisième renversement
Üçüz-kontrpuan	Contrepoint triple
Ün	Tonalité, ton
Üst-altılı	Sixte supérieure
Üst-aralık	Intervalle supérieure
Üstev	Anacrouse
Üst-oya	Broderie supérieure
Üst-selenler	Harmoniques supérieurs

(V)

Verilen ezgi	Chant donné
Vurum	Battement

(Y)

Yabancı nota	Note étrangère
Yakın geçki	Mod. aux tons voisins
Yanaşık	Conjoint
Yan-kalış	Jadence plagale
Yeden	Sensible
Yeden nota	Note sensible
Yedili	Septième

(Z)

Zayıf zaman	Temps faible
Zümrecik	Grupetto

E K - B

A.Adnan SAYGUN'un

katkıları ile hazırlanıp 1954'de TDK'nca yayınlanan

"Terim Anketleri : MÜZİK"

MÜZİK TERİMLERİ

Fransızca Eski Terimler Kullanılan veya teklif edilen terimler

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Abréviation</i>	İhtisar	Kısaltma
<i>A cappella</i>	—	A cappella (yalnız koro için)
<i>Accarezzevole</i>	—	Accarezzevole; okşuyarak
<i>Accelerando</i>	Accelerando	Accelerando; hızlandırarak
<i>Accent</i>	Aksan	Vurgu
<i>Acciacatura</i>	—	Çarpma
<i>Accident</i>	Arıza	Belik
<i>Accolade</i>	Akolad	Kaş
<i>Accompagnateur</i>	Akompanyatör; refakat eden	Eş
<i>Accompagnement</i>	Refakat; akompanyiman	Eşlik
<i>Accompagner</i>	Akompanye etmek; refakat etmek	Eşlik etmek
<i>Accord</i>	Temezliç; akor; uygu	Düzen
<i>Accordéon</i>	Akordeon; armonika	Körükli armonika
<i>Accordoïr</i>	Anahtar	Düzenanahtarı
<i>Acoustique</i>	Akustik; mebhası savt	Akustik
<i>Acte</i>	Perde; akt	Perde
<i>Adagio</i>	Adagio	Adagio
<i>Ad libitum</i>	Ad libitum	Ad libitum
<i>Affettuoso</i>	Affettuoso	Affettuoso; sevgi ile
<i>Agitato</i>	Agitato	Agitato; heyecanlı
<i>Agogique</i>	—	Agogik, güdümlü
<i>Aigu</i>	—	İnce
<i>Aër</i>	—	1) Aria, 2) Hava
<i>Alla breve</i>	—	Alla breve
<i>Allargando</i>	Allargando	Allargando; genişleterek
<i>Allegretto</i>	Allegretto	Allegretto; çabukça
<i>Allegro</i>	Allegro	Allegro; çabuk
<i>Allemande</i>	—	Allemand
<i>Altération</i>	Tagyir, tefnin	Değişim
<i>Altéré</i>	Tagyir edilmiş, Tefnin edilmiş	Değişimli

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Altér</i>	Tağyir etmek, Tefnin etmek	Değişimlemek
<i>Alto</i>	Alto	Alto
<i>Amabile</i>	Amabile	Amabile; sevimli
<i>Amarevole</i>	—	Amarevole; acı ile
<i>Ambitus</i>	Ambitus	Ses sınırı
<i>Ambrosien (chant)</i>	—	Ambros şarkısı
<i>Ame</i>	—	Can direği
<i>Amoroso</i>	—	Amoroso; sevgi ile
<i>Anche</i>	—	Dil, kamaş
<i>Anacrouse</i>	Nâ-tamam ölçü, Anakruz, auftakt	Dış ölçü
<i>Andanté</i>	Andante	Andanté; yürük
<i>Andantino</i>	Andantino	Andantino; yürükçe
<i>Anglaise</i>	—	Anglez
<i>Angoscioso</i>	—	Angoscioso; ıstırahlı
<i>Anima (con -)</i>	—	Anima (con -)
<i>Antécédent</i>	—	Öncül
<i>Anticipation</i>	Tâcil, antispasyon	Evrne
<i>Antienne</i>	—	Antifon
<i>Antiphonaire</i>	—	Antifonarium
<i>Apotome</i>	Apotome, mücenneb-i sagir, küçük mücenneb	Büyük yarım perde
<i>Appassionato</i>	Appassionato	Appassionato; heyecanlı
<i>Appoggiature</i>	Apoiyatür	Basamak
<i>App. brève</i>	—	Çarpma
<i>Archet</i>	Yay, arşe	Yay
<i>Arco (Coll-)</i>	Arco (coll-)	Arcato
<i>Ariette</i>	—	Arco (coll-); yay ile
<i>Arioso</i>	Arioso	Arietta
<i>Arnaut</i>	Cihaz, armür, donanım	Arioso
<i>Arpège</i>	Arpej	Başlık
<i>Arpeggio</i>	—	Arplama
<i>Arrangement</i>	Aranjman	Arpeggio
<i>Arranger</i>	—	Tertip
<i>Arsis</i>	—	Tertiplemek
<i>Assai</i>	Assai	Arsis
<i>Atonal</i>	—	Assai; çok
<i>Atonalité</i>	—	Eksensiz
<i>Attaca</i>	Attaca	Eksensizlik
<i>Aubade</i>	—	Attaca
		Aubade

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Augmentation</i>	Ogmentasyon	Artırım, büyültüm
<i>Augmenté</i>	Artık, artmış	Artık
<i>Audition</i>	—	Dimletim
<i>Aulos</i>	Oló	AVlos
<i>Balalaika</i>	Balalayka	Balalayka
<i>Balancement</i>	—	Salınma
<i>Ballade</i>	Balâd	Ballâd
<i>Ballet</i>	Balet, bale	Balet
<i>Banda</i>	Bando, banda	Bando
<i>Bandoura</i>	—	Bandura
<i>Banjo</i>	Banco	Banco
<i>Barbiton</i>	Barbat	Barbiton
<i>Barcarolle</i>	Barkaról	Barkaról
<i>Barre de mesure</i>	Usûl çizgisi, ölçü çizgisi	Ölçü çizgisi
<i>Barre de séparation</i>	—	Ayrırma çizgisi
<i>Baryton (ses)</i>	Bariton	Bariton
<i>Baryton (saz)</i>	Bariton	Bariton
<i>Baryton (anahtar)</i>	Bariton anahtarı	Bariton anahtarı
<i>Basque (tambour de-)</i>	Tambour de basque	Def
<i>Basse</i>	Baso, bas	Bas (o)
<i>Basse chiffrée</i>	Bas şifre	Rakamlı bas
<i>Basse contrainte</i>	—	Ostinato
<i>Basson</i>	Bason, fagot, fago	Fagot
<i>Battre la mesure</i>	—	Ölçü vurmak
<i>Batterie</i>	Bateri	Vurma sazlar; vurma çalgılar
<i>Battuta (a-)</i>	—	Battuta (a-)
<i>Bec</i>	Bek	(Başlık) baş
<i>Bécarre</i>	Bekar	Bekar
<i>Bémol</i>	Bemol	Bemol
<i>Ben, bene</i>	Ben, bene	Ben, bene, iyice...
<i>Berceuse</i>	Bersöz, ninni	Ninni
<i>Bergamasque</i>	—	Bergamaska
<i>Binnaire</i>	Müsennâ	İkişerli
<i>Blanche</i>	Beyaz, iki dörtlük, ikilik	İkilik
<i>Bocal</i>	—	Üflek
<i>Bocca (a-chiusa)</i>	—	Kapalı ağız ile
<i>Bois</i>	Tahta sazlar	Tahta sazlar; tahta çalgılar
<i>Boléro</i>	Bolero	Bolero

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Cantate</i>		Kantat
<i>Cantilène</i>		Kantilen
<i>Cantabile</i>	Cantabile	Cantabile
<i>Cantique</i>		Kantik
<i>Cantor</i>		Kantor
<i>Cantus</i>		Kantus planus
<i>Kanzone</i>		Kanzone
<i>Kanzonetta</i>		Kanzonetta
<i>Capo (da-)</i>	Capo (da-)	Capo (da-); baştan
<i>Cappriccio</i>	Kapris	Cappriccio, esinti
<i>Carezzando</i>	Carezzando	Carezzando; okşiyarak
<i>Carillon</i>	Kariyyon	Çan çalgısı
<i>Cassation</i>		Kasasyon
<i>Carole</i>		Karol
<i>Castagnettes</i>	Kastanyet	Kaşık
<i>Cavatine</i>		Kavatın
<i>Celesta</i>	Celesta	Çelesta
<i>Celtule</i>		Göze
<i>Chaconne</i>	Şakon	Şakon
<i>Chalumeau</i>		Düdük
<i>Chanson (orta çağda)</i>		Şanson
<i>Chanson</i>		Kanto
<i>Chanson populaire</i>	Halk türküsü	Türkü
<i>Chant</i>	Gınâ, ir	Şarkı
<i>Chantant</i>		Şakımlı
<i>Chanterelle</i>	Şantöre	Zıl teli
<i>Chapeau chinois</i>		Çevken
<i>Chevalet</i>	Eşik	Eşik
<i>Chanter</i>	Teganni etmek, irla- mak	Şarkı okumak, şarkı söylemek
<i>Chanteur</i>	Muganni, şantör	Sesmen; şarkıcı
<i>Chef d'orchestre</i>	Orkestra şefi	Yönetmen
<i>Cheville</i>		Kulak, burgu
<i>Chiffre</i>	Rakam, şifre	Rakam
<i>Choeur</i>	Koro, kör, cemî tegan- ni	Koro
<i>Choral</i>	Koral	Koral
<i>Choral figurée</i>		İşlenmiş koral
<i>Choral varié</i>		Çeşitleme koral
<i>Chorégraphie</i>	Marifet-i raks	Koreografya
<i>Choriste</i>		Korocu
<i>Chromatisme</i>		Alacasarlık
<i>Chromatique</i>	Kromatik, levnî	Alaca
<i>Cithare</i>	Sitar	Sitar

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Bombard</i>	Bombard	Bombard
<i>Bombardon</i>	Bombardon	Bombardon
<i>Bombyx</i>		Bombiks
<i>Buche (tuyaux à-)</i>		Dilsiz borular
<i>Bouché</i>	Bouché	Boğuk
<i>Bourdon</i>		Bordon
<i>Bourrée</i>	Bourrée	Burre
<i>Boutade</i>		Butad
<i>Branle</i>		Branle
<i>Bravoure</i>	Bravoure	Çalım
<i>Breviatare</i>		Breviarum
<i>Brève</i>		Brevis
<i>Breve (alla-)</i>		Alla breve
<i>Brillante</i>	Brillante	Brillante; parlak
<i>Brio (con-)</i>	Brio (con-)	Brio (con-); canlı
<i>Broderie</i>	Tezyinat, işleme	İşleme
<i>Buffo</i>	Buffo	Buffo
<i>Bugle</i>	Bügülü	Bügü
<i>Burlesque</i>		(Burlesca); tekerleme
<i>Burlesquement</i>		Burlesquemente
<i>Burletta</i>		Burletta
C		
<i>Cabaletta</i>		Kabaletta
<i>Cadence</i>	Karar, kadans	Durgu
<i>Cadence</i>		Kadans
<i>Cadence parfaite</i>	Tam karar, tam ka- dans	Tam durgu
<i>Cadence imparfaite</i>	Karar, yarım kadans	Eksik durgu; yarım durgu
<i>Cadence plagale</i>	Plâgal kadans	Alt çeken durgusu
<i>Cadence rompue</i>	Kırık karar, kırık ka- dans	Kırık durgu
<i>Caisnes</i>		Kasnaklı çalgılar
<i>Caisse roulante</i>		Tok kasnak
<i>Caisse claire</i>		Tiz kasnak
<i>Caisse plate</i>		Düz kasnak
<i>Calando</i>	Calando	Calando
<i>Calmato</i>	Calmato	Calmato; sakınleşerek
<i>Camera (Musica da-)</i>	Müzik dö şambır, oda musikisi	Oda müziği
<i>Canon</i>	Kanon	Kanon
<i>Cantatrice</i>	Muganniye, Kantatris, hananda	Okuyucu, sesmen

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler	Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Clarinette</i>	Gırnata, klárnnet	Klárnnet	<i>Corde</i>	Tel	Tel
<i>Classique</i>	Klâsik	Klâsik	<i>Cordomètre</i>	—	Tel-ölçer
<i>Clavecin</i>	Klavsen	Klavsen	<i>Cornemuse</i>	Cornemuse, gayda	Kornamuz
<i>Clavicorde</i>	Klâvikord	Klâvikord	<i>Cornet</i>	Kornet	Kornet
<i>Clavier</i>	Klâvye	Elçin	<i>Corps de rechange</i>	—	Ayar borusu
<i>Clef</i>	Anahtar	Anahtar	<i>Coulé</i>	—	Bağlı
<i>Cloche</i>	Çan	Çan	<i>Coup d'archet</i>	Kudârşe	Yay çekiş
<i>Colachon</i>	Kolaşon	Kolaşon, kolca kopuz	<i>Coup de langue</i>	—	Dil vuruş
<i>Colla parte</i>	Colla parte	Colla parte	<i>Couplet</i>	Kuple	Bölek
<i>Colophane</i>	Reçine, kolofan	Reçine	<i>Courante</i>	Courante	Kurant
<i>Comma</i>	Koma	Koma	<i>Cracovienne</i>	—	Krakovyak
<i>Commodo</i>	Commodo	Commodo	<i>Crescendo</i>	Kreşendo, crescendo	Crescendo
<i>Composer</i>	Bestekâr, besteci,	Bestelemek	<i>Croche</i>	Çengelli, sekizlik	Sekizlik, çengelli
<i>Compositeur</i>	kompozitör	Besteci	<i>Croisement</i>	Kesim, kruazman	Makas
<i>Composition</i>	Beste, kompozisyon	Beste	<i>Cromorne</i>	—	Kromorn
<i>Concert</i>	Konser	Konser	<i>Crotales</i>	—	Maşa, şakşak
<i>Concertino</i>	Concertino	Konçertino	<i>Cymbales</i>	Çumpara, zil, sembal	Zil
<i>Concerto</i>	Konserto, konçerto	Konçerto	<i>Cymbalum</i>	—	Çımbalom
<i>Concitato</i>	Karar	Vargı	<i>Czardas</i>	Çardaş	Çardaş
<i>Conduît</i>	—	Yeden	<i>Cyclique (forme)</i>	—	Tekre şekil
<i>Conséquent</i>	Tâli, Konsekan	Ardcıl			
<i>Conservatoire</i>	Konservatuar	Konservatuar, yüksek müzik okulu			
<i>Consonance</i>	Tevafuk, tesavüt,	Uyuşum	<i>Danse</i>	Dans, raks, oyun	Oyun, dans
<i>Consonnant</i>	İlişksizlik, konsonans	Uyuşumlu	<i>Deciso</i>	Deciso	Deciso
<i>Continuo</i>	Mütevafık, tesavütüli, ilişksiz, konsonan	Uyuşumlu	<i>Decrescendo</i>	Decrescendo	Decrescendo
<i>Contraire</i>	—	Continuo	<i>Deficiendo</i>	Deficiendo	Deficiendo
<i>Contralto</i>	Ters, mākûs	Ters	<i>Degré</i>	Derece	Derece
<i>Contrebasse</i>	Kontralto	Kontralto	<i>Demi-soupir</i>	İki dörtlük süktüt, iki dörtlük es	İkilk es
<i>Contrebason</i>	Konturbas, kontrbas konturbaso	Kontrabas	<i>Demi-pause</i>	—	Sekizlik es
<i>Contredanse</i>	Konturbason	Kontrafagot	<i>Demi-ton</i>	Dömiton, yarım perde	Yarım perde
<i>Contre-exposition</i>	Kontrekspozisyon	Kontradans	<i>Desonateur</i>	Staccato, detaşe	Staccato, bağıs
<i>Contrepoint</i>	Kontuurpuan	Karşı-serim	<i>Détaché</i>	—	Kesikli staccato
<i>Contre-sujet</i>	Kontursüje	Karşı-konu	<i>Détaché sec</i>	—	Geniş staccato
<i>Contretemps</i>	Konturtan	Sekme	<i>Détoner</i>	Detone etmek, düşmek	Düşmek
<i>Coperto</i>	—	Coperto; örtük	<i>Développement</i>	Tevsi, inkişaf, development	Gelişim
<i>Cor</i>	Korno, kor	Korno			
<i>Cor anglais</i>	Korangle	İngiliz kornosu			
<i>Corda (una-)</i>	Corda (una-)	Corda (una-); tek tel-			
		de			

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya tekli edilen terimler
<i>Fifre</i>	Fifre	Fifre
<i>Figuration</i>	Figuration	Nakışlıma
<i>Figuré (Contrepoint-)</i>	—	Nakışlı (- kontrapunt)
<i>Finale</i>	Finâl	Bitirmelik
<i>Fine</i>	Fine	Fine
<i>Flageolet (saz)</i>	Flâjole; armonik	Flâjole
<i>Flageolet (harmoniques)</i>	—	Doğuşuk (ses)
<i>Flautato</i>	Flautato	Flautato
<i>Fleuri (contrepoint-)</i>	Konturpuan flöri; mü-zehher konturpuan	Nakışlı kontrapunt
<i>Flute</i>	Flâvta; flâvut; flüt	Flüt
<i>Folia</i>	Fölya	Folia
<i>Fonctions (tonales)</i>	Fonksiyon (tonâl)	Çatki (eksen çatkısı)
<i>Fondamental</i>	Fondamental; temel; kök	Temel
<i>Forlana</i>	Forlana	Forlana
<i>Forme</i>	Form; şekil	Şekil
<i>Forte</i>	Forte; fort	Forte
<i>Friska</i>	Friska	Friska
<i>Frottola</i>	—	Frottola
<i>Fugato</i>	Fugato	Fugato
<i>Fughetta</i>	Füget	Fugetta
<i>Fugue</i>	Füg	Füg
<i>Furiant</i>	—	Furiant
G		
<i>Gaillarde</i>	—	Gagliarda
<i>Galant (style-)</i>	—	Rokoko
<i>Galop</i>	Galop	Galop
<i>Gambe (viole de-)</i>	Viyol dö gamb	Gamba viyolası
<i>Gamma</i>	—	Gama
<i>Game</i>	Gam; süllem; dizi	Dizi
<i>Gavotte</i>	Gavot	Gavot
<i>Gıcak</i>	—	Gıcak
<i>Gigue</i>	Gig; jig	Jig
<i>Giocoso</i>	Giocoso	Giocoso
<i>Glissando</i>	Glissando	Glissando
<i>Glotte</i>	Mizmar	Irak
<i>Gong</i>	Gong	Gong
<i>Goudok</i>	Gudok	Gudok
<i>Graduale</i>	—	Graduâl
<i>Grave</i>	Grave	Grave
<i>Grave</i>	Kalın; kaba	Kalın
<i>Gravicembalo</i>	—	Graviçembalo
<i>Grosse caisse</i>	Groskes; davul	Davul

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya tekli edilen terimler
<i>Grupetto</i>	Grupetto	Kümecek
<i>Guitare</i>	Kitara	Kitara
<i>Guzla</i>	Guzla	Guzla
<i>Guitare havaienne</i>	Havaiyen-gitar-	Havay kitarası
	H	
<i>Harmonica</i>	Armonika	Ağz armonikası
<i>Harmonie</i>	Ahenk; armoni	Armoni
<i>Harmonique (intervalle)</i>	—	Armoni aralığı
<i>Harmonieux</i>	—	—
<i>Harmoniques (sons-)</i>	Esvât-ı ahengiye; armonik sesler	Doğuşuk (-sesler);
<i>Harmonium</i>	Armonyom; org	Armonyum
<i>Harpe</i>	Arp	Harp (arp)
<i>Hausse (gayda)</i>	—	Ökçe
<i>Hautbois</i>	Obua	Obua
<i>Hélicon</i>	Helikon	Helikon
<i>Hétérophonie</i>	—	Yadseslilik
<i>Heptacorde</i>	—	Yediltilim; heptakord
<i>Hexacorde</i>	—	Altitilim; heksakord
<i>Homophonie</i>	Homofon	Homofonio
<i>Hornpipe</i>	—	Hornpipe
<i>Hydraulis</i>	—	Su orgu
<i>Hymne</i>	İmni; imn	İlahi
I		
<i>Idylle</i>	—	Taklitli (kontrapunt)
<i>Imitatif (contrepoint)</i>	—	Taklit
<i>Imitation</i>	İmitasyon; taklit	Taklit etmek; taklit etmek
<i>Imiter</i>	İmite etmek; taklit etmek	—
<i>Impromptu</i>	İmpromptu	İmpromptu
<i>Improvisation</i>	İmprovizasyon; irtical; (taksim)	Doğmaca
<i>Improviser</i>	—	Doğmaca yapmak
<i>Incalzando</i>	—	Incalzando
<i>Inférieur</i>	Alt	Alt
<i>Instrument</i>	Saz; çalgı; alet	Saz; çalgı
<i>Instrumental (musique)</i>	—	Saz (müziği)
<i>Instrumentation</i>	Enstrümantasyon	Saz-bilgisi
<i>Instrumentiste</i>	—	Çalıcı
<i>Interligne</i>	Boşluk; beyaz; çizgi arası	Çizgi arası

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler	Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Interlude</i>	Enterlüde	Ara deyi	<i>Lento</i>	Lento	Lento
<i>Intermezzo</i>	Intermezzo	Intermezzo	<i>Liaison</i>	Liyezon	Bağ
<i>Intermédiaire (partie)</i>	İç (kısm)	İç (kısm)	<i>Libretto</i>	Libretto	Betikçe
<i>Interprétation</i>	Enterpretasyon	Yorum	<i>Lichanos</i>	Lihanos	Lihanos
<i>Interprète</i>	Fasla; buut;	Yorumcu	<i>Lied</i>	Lied	Lied
<i>Intervalle</i>	Fasla; buut; aralık	Yorumlamak	<i>Lamma</i>	Lima; bakiyye	Küçük yarım perde
<i>Intonation</i>	Entonasyon	Aralık	<i>Loco</i>	Loco	Loco
<i>(saz yapımı)</i>	Entonasyon	Ünlem	<i>Lokrien</i>	Lokriyen	Lokristi
<i>Intonation (seste)</i>	Entonasyon	Ses alımı	<i>Longitudinales (vibrations-)</i>	—	Uzunlamasına (-titre- şim)
<i>Introduction</i>	Envansiyon	Başlangıç	<i>Luth</i>	Lüt, lāvta	Lüt
<i>Invention</i>	Envansiyon	İnvansiyon	<i>Luthier</i>	Lüti	Saz yapıcı
	Envers; mākūs	Ters	<i>Luthiste</i>	Lütist	Lütü
	Enversiyon	Tersine çalma	<i>Lydien</i>	Lidyen	Lidisti
	Ionien	İonisti	<i>Lyre</i>	Lira; rebap; rübab	Lıra
				M	
<i>Jeu</i>	—	Renk takımı	<i>Madrigal</i>	Madrigal	Madrigal
<i>Jodel</i>	—	Jodi; yodel	<i>Magadis</i>	Magadis	Magadis
<i>Juste</i>	Jüst; tam	Tam	<i>Magadiser</i>	—	Magadislemek
<i>Jeu de timbre</i>			<i>Maggiore</i>	Maggiore	Maggiore
			<i>Magnificat</i>	Magnificat	Magnifikat
<i>Kin</i>	Kin	Kin	<i>Maître de chapelle</i>	Meîr döşapel	Baş ilâhici
<i>Kinnor</i>	Kinnor	Kinnor	<i>Majeur (Intervalle)</i>	Majör; büyük	Büyük
<i>K'nodel</i>	—	Düğümlü ses	<i>Majeur (mode)</i>	Majör	Majör
<i>Kobza</i>	Kopuz	Kobza	<i>Malaguena</i>	—	Malaguena
<i>Koloratur</i>	Koloratur	Koloratur, kıvrak	<i>Mancando</i>	Mancando	Mancando
<i>Kosatchek</i>	—	Kazaska	<i>Mandole</i>	Mandola	Mandola
<i>Koto</i>	Koto	Koto	<i>Mandoline</i>	Mandolin	Mandolin
<i>Kujawiak</i>	—	Kuyavyak	<i>Marche</i>	Marş	Marş
			<i>Marche harmonique</i>	Marş armonik	Armoni yürüyüşü
			<i>» mélodique</i>	—	Ezgi yürüyüşü
<i>La</i>	La	La	<i>Marciale</i>	Marciale	Marciale
<i>Larghetto</i>	Larghetto	Larghetto	<i>Marteau</i>	Marto; çekiş	Çekiş
<i>Largo</i>	Largo	Largo	<i>Martellato</i>	Martellato	Martellato
<i>Legatissimo</i>	Legatissimo	Legatissimo	<i>Martellement</i>	—	Sesdeşleme (arp terimi)
<i>Legato</i>	Legato	Legato	<i>Marziale</i>	Marziale	Marziale
<i>Leggiero</i>	Leggiero	Leggiero	<i>Mascarades</i>	—	Maskarad
<i>Legno (col-)</i>	—	Legno	<i>Mathématique (accord)</i>	—	Matematik düzen
<i>Leitmotiv</i>	Leitmotiv	Kılavuz - özön	<i>Mazurka</i>	Mazurka	Mazurka
<i>Lentando</i>	Lentando	Lentando	<i>Mécanisme</i>	Mekanizm	Mekanizma
			<i>Mécanique</i>	Mekanik	Mekanizma
			<i>Médante</i>	Mediyant; ortalı	Mediyant

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Méodie</i>	Melodi; lâhin	Ezgi
<i>Mélodique (intervalle)</i>	—	Ezgi aralığı
<i>Mélodique (progression)</i>	Melodik; lahni	Ezgi dizimi
<i>Mélodrame</i>	Melodram	Melodram
<i>Ménestrel</i>	Menestrel	Menestrel
<i>Ménétrier</i>	—	Menetriye
<i>Menuet</i>	Menue	Menuet
<i>Mèse</i>	—	Mese
<i>Messa di voce</i>	Messa di voce	Ses oturumu,
<i>Messe</i>	Messe	Missa
<i>Mesure</i>	Mezür, batūra; ölçü	Ölçü
<i>Métrique</i>	Metrik	Tartibillim
<i>Métronome</i>	Metronom	Metronom
<i>Mezza voce</i>	Mezza voce	Mezza voce
<i>Mezzo</i>	Mezzo	Mezzo; orta
<i>Mezzo legato</i>	Mezzo legato	Mezzo legato
<i>Mezzo soprano</i>	Mezzo; mezzo soprano	Mezzo soprano
<i>Mi</i>	Mi	Mi ⁵⁰⁰
<i>Minör (intervalle)</i>	Minör; küçük	Küçük
<i>Mineur (mode-)</i>	—	Minör
<i>Minnesänger</i>	Minnesaenger	Minnesenger
<i>Minore</i>	Minore	Min
<i>Mikolydien</i>	Miksolidyen	Miksolid
<i>Mizte (choeur-)</i>	Mikst; karışık	Karma (-koro)
<i>Mizte (seste)</i>	—	Karık
<i>Mizture</i>	—	Mistura
<i>Mode</i>	Tarz; mod; makam	Makam
<i>Moderato</i>	Moderato	Moderato
<i>Modulation</i>	Modülasyon; geçi	Eksen - değişimi
<i>Modulation passagère</i>	—	Geçici eksen - değişimi
<i>Moduler</i>	Modüle etmek; geçi yapmak; modülasyon yapmak	Eksen değiştirmek
<i>Molto</i>	Molto	Molto
<i>Monocorde</i>	Monokord; mıkıyası	Sesölçer
<i>Monodie</i>	—	—
<i>Monodique</i>	—	—
<i>Mordant</i>	Mordant	Monodi
<i>Morendo</i>	Morendo	Kapma
<i>Moresca</i>	—	Morendo
<i>Motet</i>	Mote	Moreska
<i>Motif</i>	Motif	Motet
		Özön

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Mouvement (bir eser-de)</i>	Muvman; hareket	Kısım
<i>Mouvement (armonide)</i>	Muvmant; hareket	Hareket
<i>Mouvement (tempo)</i>	Muvman	Tempo
<i>Musette</i>	Müzet	Gayda; müzet
<i>Musique</i>	Musik; müzik; musika	Musik; müzik
<i>Musical</i>	Müzikal	—
<i>Musicien</i>	Müziyen; musikçi	Musikçi; müzikçi
<i>Muta</i>	Muta; changez	Muta
<i>Mutation (jüгда)</i>	Mütasyon	Özgerim
<i>Mystère</i>	—	Mister
<i>Musicologie</i>	—	Müzik bilim
<i>Musicologue</i>	—	Müzik bilgini
<i>Musicomane</i>	—	Müzik çlığını
<i>Musicomanie</i>	—	Müzik çlığınığı
<i>Musicographe</i>	—	Müzik yazarı
	N	
<i>Nable</i>	—	Nebel
<i>Nacaire</i>	Nakkare	Nakkare
<i>Napolitaine (sirtè-)</i>	Napoliten (sıkt)	Napoli altılısı
<i>Nénies</i>	—	Ağıt; nenyne
<i>Nête</i>	—	Nete
<i>Neumes</i>	Nömler	Neuma (-lar)
<i>Neuvième</i>	Növiyem; dokuzlu	Dokuzlu
<i>Nocturne</i>	Noktürn	Noktürn
<i>Noire</i>	Nuar; siyah; dörtlük; bir dörtlük	Dörtlük
<i>Nome</i>	—	Nom
<i>Notation</i>	Notasyon	Nota
<i>Note</i>	Nota; not	Nota yazısı
<i>Novellete</i>	—	Novelet
<i>Note réelle</i>	—	Kurgan
	O	
<i>Obligé</i>	Obligat	Obligato
<i>Oblique</i>	Oblık; mâli; eğri	Eğri
<i>Ocarina</i>	—	Okarina
<i>Octave (intervalle)</i>	Oktav; sekizli	Sekizli
<i>Octave (pıyanoda)</i>	Oktav	Oktav; sekizli
<i>Octaviant</i>	—	Sekizcil
<i>Octette</i>	Oktuor; oktet	Oktet
<i>Offertoire</i>	—	Offertorium

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Partimento</i>	Partimento	Partimento
<i>Partita</i>	Partita	Partita
<i>Partition</i>	Partisyon	Tümülük
<i>Passacaille</i>	—	Pasakalya
<i>Passage (note de-)</i>	Not dö pasaj, ulama	Geçit nota
<i>Passage</i>	Notasi; geçit nota	Geçik
<i>Passepied</i>	—	Paspiye
<i>Pastorale (sıfat)</i>	—	Pastoral
<i>» (istem)</i>	—	Kır güzellemesi, çoban-lama
<i>Pastiche</i>	—	Benzetme
<i>Pastourelle</i>	—	Pasturel
<i>Patetico</i>	Patetico	Patetico
<i>Pause</i>	Dört dörtlük sükût; birlik sükût; poz	Birlik
<i>Pavane</i>	—	Pavan
<i>Pavillon</i>	Paviyyon; kadeh	Kalak
<i>Pédale (armonide)</i>	Pedal	Pedal
<i>Pédale (pianoda)</i>	Pedal)	Pedal; ayaklık
<i>Pédale (arpda)</i>	Pedal)	Pedal; ayaklık
<i>Pédale d'accouplement (orgda)</i>	Birleştirme ayaklığı	Birleştirme pedalı (ayalığı)
<i>Pédale d'appel</i>	—	Sekizli ayaklığı
<i>Pédale d'accouplement d'octaves</i>	—	—
<i>Pédale de tremblant</i>	—	Tremolo ayaklığı
<i>Pédale d'expression</i>	—	Deyim ayaklığı
<i>Pédalier</i>	—	Ayakçın
<i>Pentacorde</i>	Pentakord	Beşlütüm; pentakord
<i>Pentatonique</i>	Pentatonik, besperdeli	Pentatonik
<i>Perce</i>	—	Dellik
<i>Percussion (instruments à)</i>	Perküsyon; vurma sazlar	Vurma (saz)
<i>Période</i>	Periyod	Dönem
<i>Pesante</i>	Pesante	Pesante
<i>Phorminx</i>	—	Formins
<i>Phrase</i>	Cümle	Cümle
<i>Phrygien</i>	Fraze	Cümleleyiş
<i>Piacere (a-)</i>	Friyyen	Frig
<i>Piano</i>	Piacere (a-)	Piacere (a-)
<i>Piano</i>	Piyano; piano	Piyano
<i>Pianola</i>	Piano; hafif	Piano
<i>Piatti</i>	Piyanolâ; pianolâ	Piyanolâ
	Sembâl; zil	Zil

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Otheki</i>	—	Ohteki
<i>Olé</i>	—	El-Ole
<i>Ongarese (all-)</i>	—	Ongarese (all-)
<i>Opus</i>	Opus	Opus
<i>Opéra</i>	Opera	Opera
<i>Opera seria</i>	Opera seria	Opera-seria
<i>Opera buffa</i>	Opera Buf	Opera-Buffa
<i>Opera semiseria</i>	—	Opera-semiseria,
<i>Opéra-comique</i>	Opera-komik	Opera-komik,
<i>Operette</i>	Operet	Operet
<i>Ophiclide</i>	Ofikleid	Ofikleid
<i>Oratorio</i>	Oratorio	Oratorio
<i>Orchésographie</i>	Raks yazısı	Raks yazısı
<i>Orchestration</i>	Orkestrasyon	Orkestralama
<i>Orchestre</i>	Orkestra; orkestro	Orkestra
<i>Organiste</i>	Organist	Orgcu
<i>Organier</i>	—	—
<i>Organum</i>	Organum	Organum
<i>Orgue</i>	Org; Erganun	Org
<i>Ornement</i>	Tezyinat, ornöman	Süs
<i>Orphéon</i>	Orfeon	Orfeon
<i>Ossia</i>	Ossia	Ossia
<i>Ostinato</i>	—	Ostinato
<i>Ottava (8 va)</i>	Ottava (8 va)	Ottava (8 va)
<i>Ouie</i>	Ef	Gögüs deliği
<i>Ouvert</i>	Ouvert	Açık
<i>Ouverture</i>	Ouvertür	Ouvertür
	P	
<i>Pan (flüte de-)</i>	Pan (- Flütü)	Pan flütü
<i>Pantomime</i>	Pantomim; pandomi-ma; Pantomina	Pantomima
<i>Parallèle</i>	Muvâzi; paralel	Sıra (aralıklar'da)
<i>Paramèse</i>	—	Paramese
<i>Parenté des sons</i>	—	Ses hisimliği
<i>Parenté d'harmonies</i>	—	Armoni hisimliği
<i>Parlando</i>	Parlando	Parlando
<i>Parodie</i>	—	Parodya (tehzil kastı ol-mıyan eski eserler için),
<i>Parodie</i>	—	Yansılama
<i>Parte (colla-)</i>	Parte (colla-)	Parte (colla-)
<i>Partie</i>	Parti; kısım	Kısım

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Piccolo (sazlarda)</i>	Pikkolo; küçük	1) Küçük, 2) Küçük flüt
<i>Pied</i>	—	Ayak
<i>Pieno</i>	—	Pieno
<i>Pincé (instrument à cordes)</i>	Mızraplı sazlar	Çırma
<i>Pincé (mordant)</i>	Mordan	Kapma
<i>Piston</i>	Piston	Piston
<i>Pizzicato</i>	Pizzicato	Pizzicato
<i>Plaga</i>	—	Plaga
<i>Plagale (mode-)</i>	—	Plagal makam
<i>Plagale (cadence-)</i>	Plagal kadans; palagal karar	Alt çeken durgusu
<i>Plain chant</i>	Plenşan	Cantus planus
<i>Plectre</i>	Mızrap, tezene	Tezene
<i>Plein-jeu</i>	—	Mistura
<i>Poco</i>	Poco	Poco
<i>Point</i>	Nokta; puan	Nokta
<i>Point d'orgue</i>	Puandorg	Uzun durak
» d'arrêt	—	Uzun durak
<i>Polka</i>	Polka	Polka
<i>Polonaise</i>	Polonez	Polonez
<i>Polyphonie</i>	Polifoni	Polifoni
<i>Polyphonique (Ecole-)</i>	Polifonik ekol	Polifoni çığırı
<i>Polyphonique (style-)</i>	Polifonik stil;	Polifoni kılıcı
	Polifonik üslup	—
<i>Ponticello (sul-)</i>	Ponticello (sul-)	Ponticello (sul-); eşik yanı
<i>Chanson populaire</i>	Halk türküsü	Türkü
<i>Port de voix (portemente)</i>	Portamente	Kaydırma; Portamente
<i>Portato</i>	Portato	Portato
<i>Portée</i>	Porte; mistar; cetvel	Dizek
<i>Positif (orgda)</i>	—	Pozitif (orgda)
<i>Postlude</i>	Poslud	Sondayı
<i>Potpourri</i>	Potpuri	Potpuri; dermece
<i>Poussé</i>	Puse	İtiş
<i>Prelude</i>	Prelüd	Prelüd
<i>Préparation</i>	İhzar; preparasyon;	Hazırlama
	hazırlama	—
<i>Presto</i>	Presto	Presto
<i>Prime</i>	—	Ana (-ses)
<i>Primo</i>	Primo	Birinci
<i>Primo (tempo-)</i>	Primo (tempo-)	Primo (tempo-); ilk tempoda

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Prima (-volta)</i>	Prima (-volta)	Prima (-volta); birinci defa
<i>Prima vista</i>	Prima vista; à première vue	İlk bakışta
<i>Prima donna</i>	Prima donna	Prima-donna
<i>Programme (musique à-)</i>	Programlı musiki	Programlı müzik (musiki)
<i>Progression</i>	Progresyon	Dizim
<i>Proportionnelle (Musique-)</i>	—	Ölçümü (müzik - musiki)
<i>Proslambanomenè</i>	—	Proslambanomenos
<i>Prosodie</i>	Prozodi	Sağdeyi
<i>Protus</i>	—	Protus
<i>Psalmodie</i>	—	Salmodyea
<i>Psaltérion</i>	—	salterion
<i>Psame</i>	Psom; mezmamir	Mezmamir, (mezmur)
<i>Pycna</i>	—	Piknon
	Q	—
<i>Quadrille</i>	Kadril	Kadril
<i>Quadruple (contrepoint-)</i>	Kadrüpl	Dört katlı (-kont-rapunt)
<i>Quadruple (fugue-)</i>	Kadrüpl (-füg)	1) Üç karşı-konulu fuga 2) Dört katlı fuga
<i>Quarte</i>	Kart; kuart; dörtlü	Dörtlü
<i>Quarte et sizte (accord de-)</i>	Dörtlü-altılı; dört-altı	Dört-altı (-düzeni)
<i>Quartolet</i>	Kuartole	Dörtleme
<i>Quartuor</i>	Kuartuor	Kuartet
<i>Quinte</i>	Kent; beşli	Beşli
<i>Quinte et sizte (accord de-)</i>	Kent ve sikt	Beş-altı (-düzeni)
<i>Quintette</i>	Kentet; kuintet	Künet
<i>Quintolet</i>	Kentole	Beşleme
<i>Quinton</i>	—	Kuinton
<i>Quintoyant</i>	—	Beşil
<i>Quinzisième</i>	Kenziyem; on beşil	On beşli
<i>Quodlibet</i>	—	Kuodlibet
<i>Queue piano à-)</i>	a kö; kuyruklu	Kuyruklu (-piyano)
	R	—
<i>Rallentando</i>	Rallentando	Rallentando; (yavaşlı-yarak)

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya tekliif edilen terimler
<i>Ré</i>	Re	Re
<i>Réalisation</i>	—	Gerçekleştirme
<i>Rebec</i>	—	Frenk kemençesi
<i>Récit</i>	—	Recit
<i>Récital</i>	Resitâl	Resitâl
<i>Récitatif</i>	Resitatif	Reçitativo
<i>Réexposition</i>	—	İkinci serim
<i>Régale</i>	Regal	Regal
<i>Régistre (orgda)</i>	Register	Register
<i>Régistre (seste)</i>	Rejistr	Ses alanı (grave, kalınlar alanı) (medium, ortalar alanı) (aigu, incelear alanı)
<i>Régistre (sazda)</i>	Rejistr	Bağdaş
<i>Relatif</i>	Hölâtif; müntesip	Çevirim
<i>Renversement</i>	Ranversman; çevirme	Çevrimli
<i>Renversé</i>	Çevrilmiş; ranverse	Çevrimlemek
<i>Renverser</i>	Ranverse etmek; çevirmek	—
<i>Répéter (orgda)</i>	—	Prova
<i>Répétition</i>	Repetisyon; prova	Replica (yanıt)
<i>Replica</i>	Replica	Replica (yanıtsız)
<i>Replica (senza-)</i>	Replica (senza-)	Responsorium
<i>Répons</i>	—	Tekrar, yinelenme
<i>Reprise</i>	Reprise	Cevap
<i>Réponse</i>	Repons; cevap	Çözüm
<i>Résolution</i>	Rezolüsyon; inhilâl	—
<i>Résultant (son-)</i>	—	Gecikme
<i>Retard</i>	Hötar; gecikme	Gerilemesine
<i>Rétrograde</i>	Retrograd	Rapsodi
<i>Rhapsodie</i>	Rapsodi	Ribattuta
<i>Ribattuta</i>	—	Riçerkar
<i>Ricercar</i>	—	Rigodon
<i>Rigaudon</i>	—	Sıkı (-üstüp)
<i>Rigoureux (style-)</i>	Sıkı (-üstüp)	Rinforzando
<i>Rinforzande</i>	Rinforzando	Ripieno
<i>Ripieno</i>	Ripieno	Ritardando (Gecikerek)
<i>Ritardando</i>	Ritardando	Riturnel
<i>Ritournelle</i>	—	Romans
<i>Romance</i>	Romans	Birlik
<i>Ronde</i>	Dört dörtlük rond; yuvarlak; birlik	Rondo
<i>Rondeau</i>	Rondo	—

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya tekliif edilen terimler
<i>Rondo</i>	Rondo	Rondo
<i>Rotta</i>	—	Rotta
<i>Roulade</i>	—	Nağmeleme
<i>Rubato</i>	Rubato	Rubato
<i>Rythme</i>	Ritm; düzüm	Tartı
	S	
<i>Saltarello</i>	Saltarello	Saltarello
<i>Saltato</i>	Saltato	Saltato; sıratarak
<i>Sarabande</i>	Saraband	Sarabanda
<i>Sarrusophone</i>	Sartüsofon	Sartüsofon
<i>Saxhorn</i>	Sakshorn	Sakshorn
<i>Saxophone</i>	Saksofon	Saksofon
<i>Saxotromba</i>	Saksotromba	Saksotromba
<i>Scherzando</i>	Scherzando	Scherzando
<i>Scherzoso</i>	Scherzoso	Scherzoso
<i>Scherzo</i>	Scherzo	Scherzo
<i>Schisme</i>	—	Teltik
<i>Schofar</i>	—	Şofar
<i>Scordatura</i>	—	Skordatur
<i>Secco</i>	Secco	Secco
<i>Seconde</i>	Sekond; ikili	İkili
<i>Secondo</i>	Seconde	İkinci; secondo
<i>Segno</i>	Segno	Segno
<i>Segue</i>	Segue	Segue
<i>Seguidilla</i>	Seguidilla	Seguidilla
<i>Semibrève</i>	—	Semibrev
<i>Sensible</i>	Sansibi; yeden	Çekimli; kayan
<i>Septette</i>	Septuor; septet	Septet
<i>Septième</i>	Setiyem; yedili	Yedili
<i>Septolet</i>	Septole	Yedileme
	Serenad	Serenad
	—	Serpent
	Sekstet; sekstuor	Sestet
	Sekstole	Altılama
<i>Sforzando</i>	Sforzando	Sforzando
<i>Sforzato</i>	Sforzato	Sforzato
<i>Si</i>	Si	Si
<i>Sicilienne</i>	—	Sicilyana
<i>Signes de durée</i>	—	Süre işaretleri
<i>Silence</i>	Sükût; silans; es	Es
<i>Sillet</i>	—	Üst eşik
<i>Simile</i>	Simile	Simile
<i>Singspiel</i>	Singspiel	Singspiel
<i>Sirène</i>	Siren	Siren

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Syrix</i>	—	Pan flütü
<i>Système tonal</i>	Sistem tonal	Eksen sistemi
<i>Système harmonique</i>	Armonik sistem	Armoni sistemi
<i>Tablature</i>	Tablâtür	Tabulâtura
<i>Table d'harmonie</i>	Tabl darmoni; ahenk tahtası	Göğüs; göğüs tahtası
<i>Tacet</i>	Tacet	Tacet; susacak
<i>Talon</i>	Talon	Ökçe
<i>Tambour</i>	Tambour	Trampet
<i>Tambour de basque</i>	Tambour dö bask	Tef
<i>Tambourin</i>	Tamburen	Tamburin
<i>Tam-tam</i>	Tamtam	Tamtam
<i>Tarentelle</i>	—	Tarantel
<i>Tastiera</i>	Tastiera; tuş	Tastiera; perdellik
<i>Tastiera (sul-)</i>	Tastiera (sul-)	—
<i>Tasto solo</i>	sur la touche	—
<i>Tcheng</i>	Tasto solo	Tasto solo
<i>Tedesca (alla-)</i>	Çeng	Çeng
<i>Tempérament</i>	—	Tedesca (alla-)
<i>Tempérer</i>	Tamperaman; tādil	Yedirim; ayar
	Tampere etmek; tādil etmek	Yedirilemek; ayarla-
	Tampere sistem; sis-	lamak
	tem tampere; muad-	Yedirimli düzge; ayarlı
	del sistem	sistem
<i>Tempo</i>	Tempo	Tempo; tavr
<i>Temps</i>	Tan; zaman	Zaman
<i>Ténor</i>	Tenor	Tenor
<i>Tenuto</i>	Tenuto	Trillo
<i>Ternaire</i>	Müselles; terner	Üçeril
<i>Tessiture</i>	Tesitür	Ses genişliği
<i>Tétracorde</i>	Tetrakord	Dörtlütüm; tetrakord
<i>Thème</i>	Tem; metin; tema	Tema
<i>Théorbe</i>	Teorb	Tiorba
<i>Thésis</i>	—	Tesis
<i>Tierce</i>	Tiyers; üçlü	Üçlü
<i>Timbales</i>	Tembâl; timpani	Timpani
<i>Timbre</i>	Tinnet; tembr	Ses rengi
<i>Tirade</i>	—	Sere
<i>Tiré</i>	Tire	Çekiş
<i>Toccata</i>	Toccata	Tokkata
<i>Ton</i>	Ton; perde	Perde, ton
<i>Ton (tonart)</i>	Ton	Eksen

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Sistre</i>	—	Sistron
<i>Sixte</i>	Sikst; altılı	Altılı
<i>Slargando</i>	Slargando	Slargando
<i>Smorzando</i>	Smorzando	Smorzando
<i>Sol</i>	Sol	Sol
<i>Solfège</i>	Solfej	Solfej
<i>Solmisation</i>	—	Solmizasyon
<i>Solo</i>	Solo	Solo
<i>Ses</i>	Ses	Ses; selen
<i>Son</i>	Ses	Ötümlü
<i>Sonore</i>	Tannan	Ötüm, ses dolgunluğu
<i>Sonorité</i>	Tannanîyet	Sesölçer
<i>Sonomètre</i>	—	—
<i>Sonate</i>	Sonat; sonate	Sonat
<i>Sonatine</i>	Sonatine; sonatin	Sonatin
<i>Sopra</i>	Sopra	Sopra
<i>Soprano</i>	Soprano	Soprano
<i>Sordino (con-)</i>	Sordino (con-)	Sordino (con-)
<i>Sordino (senza-)</i>	Sordino senza-)	Sordino (senza-)
<i>Sostenuto</i>	Sostenuto	Sostenuto
<i>Sotto</i>	Sotto	Sotto; altta
<i>Sotto voce</i>	Sotto voce	Sotto voce
<i>Soupir</i>	Bir dörtlülük süküt; dörtlülük es; supir	Dörtlülük es
<i>Sourdine</i>	Sourdine; tarak	Kısmaç
<i>Sousaphone</i>	Suzafon	Suzafon
<i>Sons-dominantes</i>	—	Alt-Çeken
<i>Spianto</i>	—	Spianto; sadelikle
<i>Spiccato</i>	Spiccato	Spiccato; kesikli
<i>Spirito (con-)</i>	Spirito (con-)	Spirito (con-)
<i>Spiritoso</i>	Spiritoso	Spiritoso; coşkun
<i>Staccato</i>	Staccato	Staccato; noktali
<i>Strascmando</i>	—	Strascinondo; sürükli-yerek
<i>Stretto</i>	Stretto	Stretto; çitişim
<i>Stringendo</i>	Stringendo	Stringendo; sıklaştırarak
<i>Succession d'harmonies</i>	Armoni teakubu	Armoni terkişimi
<i>Suite</i>	Süit	I. Süit; II. Dizgi
<i>Sujet</i>	Süje	Konu
<i>Symphonie</i>	Senfoni; simfoni	Sinfoni
<i>Symphonie concertante</i>	Senfoni konsertant	Konçerto-sinfoni
<i>Syncope</i>	Senkop	Ters vurgu
<i>Syntonique (comma-)</i>	Sentonik (- koma)	Eksik

Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler	Fransızca	Eski Terimler	Kullanılan veya teklif edilen terimler
<i>Ton (çekimli sazlarda)</i>	Perde	Perde	<i>Unisson</i>	Hemseda; ünison;	Birli
<i>Tons de rechânté</i>	Tumba	Tumba	<i>Unissono (uni)</i>	sesdaş; birli	Unissono
<i>Tonalité</i>	Tonalite	Eksenlilik (eksen sistemi)	<i>Ut</i>	Unissono	Ut; do
<i>Tonic solfa</i>	Tonic solfa	Tonik-solfa	<i>Ukulele</i>	Ukulele	Ukulele
<i>Tonica do</i>	Tonika do	Tonika-do			
<i>Tonique</i>	Tonik; durak	Eksen ses			
<i>Touche (piano ilh...)</i>	Tuş; perde	Diş	<i>Valse</i>	Valse	Vals
<i>Touche (gayh sazda)</i>	Tuş; tastiera	Perdelik	<i>Variation</i>	Variasyon	Çeşitleme
<i>Toucher</i>	Tuşe	Dokunuş	<i>Vibrations</i>	—	(Uyulaşık) titreşimler
<i>Transcription</i>	Transkripsiyon	Çevriyazı	<i>sympatiques</i>	—	
<i>Transposer</i>	Transpoze etmek	Aktarmak	<i>Vaudeville</i>	Vodvil	Vodvil
<i>Transpositiur</i>	Transpozitör	Aktarıcı	<i>Vibration</i>	İhtizaz; vibrasyon	titreşim
<i>Transversales (vibrations)</i>	—	Enine (titreşimler)	<i>Vielle</i>	Viyele	Viyele
<i>Tre (sonata a-)</i>	Tre (sonata a-)	Tre (sonata a-)	<i>Viola</i>	Viyolâ; alto	Viyolâ
<i>Treizähne</i>	Treyem; on üçlü	On üçlü	<i>Violon</i>	Keman	Keman
<i>Tremblant (org)</i>	—	Titretke	<i>Violoncelle</i>	Viyolonsel; çellô	Çellô
<i>Tremolo</i>	Tremolo	Tremolo; çirpinti; çir-pintili	<i>Violone</i>	—	Bas-viyolâ
<i>Triangle</i>	Triangl; müselles	Üçgen	<i>Virtuose</i>	Virtüöz	Virtüöz
<i>Tricorde</i>	—	Üçlü	<i>Vivace</i>	Vivace	Vivace
<i>Trille</i>	Triy; tril	Üçlütüm; trikord.	<i>Vivo</i>	Vivo; canlı	Vivo; canlı
<i>Trio</i>	—	Trio	<i>Vocal (art-)</i>	Ses sanatı	Ses sanatı
<i>Triplet</i>	Triyole	—	<i>Voix</i>	Ses	Ses
<i>Trite</i>	—	Trite	<i>Volta</i>	Volta	Volta; defâ
<i>Triton</i>	Triton	Triton			
<i>Trombone</i>	Trombon	Trombon	<i>Xylophone</i>	Ksilofon	Silofon
<i>Trombone à coulisse</i>	—	Perdeli trombon	<i>Zither</i>	—	Ziter
<i>Trombon à piston</i>	—	Sürme trombon	<i>Zoppa (contrepoint alla-)</i>	Zoppa (contrepoint alla-)	Ters virgulu (-kontra- rapunt) alla zoppa (-kontra-punt)
<i>Triple (contrepoint-)</i>	Tripl (kontrpuan-)	Üç katlamalı kontra-punt			
<i>Triple (fugue-)</i>	Tripl (füg-)	1 — İki karşı-konutlu (füg) 2 — Üç katlı (füg) Otuz ikilik			
<i>Triple croche</i>	Triplkroş; otuz ikilik; üç çengelli	—			
<i>Trompette</i>	Trompet	Trompet			
<i>Trope</i>	—	Tropos			
<i>Troubadour</i>	Trubadur	Trubadur			
<i>Tuba</i>	Tuba	Tuba			
<i>Turca (alla-)</i>	Turca (alla-)	Turca (alla-)			
<i>Tutti</i>	Tutti	Tutti; hepsi			
<i>Tympanon</i>	—	Timpanon			
<i>Tyrolienne</i>	—	Tirol ağzı			

E K - C

A.Adnan SAYGUN'un

konservatuarlar için yazdığı

kuram kitaplarının sonlarında yer alan

terim listeleri

KİTAPTA GEÇEN TERİMLER İLE BUNLARIN ŞİMDİYE
KADAR KULLANILMIŞ OLAN ŞEKİLLERİ (*)

A. Adnan Saygun

Musiki Temel Bilgisi

Birinci Kitap

Kıtaapta geçen terimler	Şimdiye kadar kullanılmış terimler
Accelerando (76, b)	Accelerando
Adagio (76, a)	Adagio
Allegretto (76, a)	Allegretto
Allegro (76, a)	Allegro
Altılama (107)	Sekstole
Altmışdörtlük (25)	Altmışdörtlük
Alt sekizli (51)	
Anahtar (7)	Anahtar
Andante (76, a)	Andante
Andantino (76, a)	Andantino
Armoni (53)	Armoni
Armoni minörü dizisi (137)	Minör armonik dizisi veya gamı
A tempo (76, b)	A tempo
Ayırma işareti (83)	
Bağ (40)	Bağ
Başlık (115)	Cihaz
Bekar (65)	Bekar
Bemol (55, 63)	Bemol
Birlik (21, 42)	Birlik
Bitirme işareti (82)	
Boşluk (4)	Aralık
Çıkıcı dizi (49)	Çıkıcı dizi
Çift bemol (64)	Çift bemol
Çift birlik (44)	İki birlik
Çift diyez (64)	Çift diyez
Çift üçleme (108)	Çift üçleme
Çizgi (4)	Çizgi

(*) Prantez içindeki rakamlar bu terimlerin izah edildiği maddeleri gösterir.
Musiki — 10

Da capo (86)	Da capo
Decrescendo (74)	Decrescendo
Derece (112)	Derece
Diminuendo (74)	Diminuendo
Diyatonik dizi (152)	Diyatonik dizi
Diyatonik yarım perde (62)	Diyatonik yarım perde
Diyez (55, 63)	Diyez
Dizek (2)	Porte
Dizi (48)	Dizi, gam
Do (2)	Do
Dolap (85)	Dolap
Dörtlük (19)	Dörtlük
Dört dörtlük (21, 42)	Birlik, dört dörtlük
Dört ikilik (44)	Dört ikilik
Durağan (81)	Puan dorg, org noktası
Ek çizgi (3)	İlave çizgisi
Es (45)	Sükût, es
Fa (2)	Fa
Fine (86)	Fine
Forte (70)	Forte
Fortissimo (70)	Fortissimo
Gürlük (67)	Şiddet
Grave (76)	Grave
Hız (75)	Hareket
Hız birimi (79)	
İnci dizi (49)	İnci dizi
İki dörtlük (20, 37)	İki dörtlük, ikilik
İkilik (20, 42)	İkilik, iki dörtlük
İkişerli bölünme (89)	Sünel taksim
İkişerli ölçü (90)	
Crescendo (73)	Crescendo
Kromatik dizi (57)	Kromatik gam, kromatik dizi
Kromatik yarım perde (62)	Kromatik yarım perde
La (2)	La
Largo (76)	Largo

Lento (76)	Lento
Loco (87)	Loco
Majör dizi (111)	Majör gam, majör dizi
Melodi (52)	Melodi
Melodi minörü dizisi (148)	Melodik minör gamı veya dizisi
Metronom (35, 78)	Metronom
Mezzo-forte (71)	Mezzo-forte
Mi (2)	Mi
Minör dizi (130)	Minör gam veya dizi
Moderato (76)	Moderato
Musiki (1)	Musiki, müzik
Nokta (40)	Nokta
Nota (5)	Nota
Onaltılık (23)	Onaltılık
Ottava bassa, (8va bassa) (87)	Ottava bassa, (8va bassa)
Ottuzikilik (24)	Ottuzikilik
Ölçü (29)	Ölçü
Ölçü çizgisi (30)	Ölçü çizgisi
Perde (58)	Ses, ton, perde
Piano (69)	Piano
Pianissimo (69)	Pianissimo
restissimo (76)	Prestissimo
resto (76)	Presto
allentando (76)	Rallentando
e (2)	Re
ritardando (76)	Ritardando
ritenuto (76)	Ritenuto
kızıl (51)	Sekizli, oktav
kızıl işaretleri (87)	Oktav işaretleri
kızıl (22)	Sekizlik
s (1)	Ses
sdeşlik (128)	Anarmoni
(2)	Si
l (2)	Sol

Kıtapta geçen terimler	Şimdiye kadar kullanılmış terimler
Süre (17)	İmtidat
Süre birimi (27)	İmtidat vâhid-i kıyasîsi
Süre değeri (28)	
Tabii minör dizi (131, 132)	Nazarî minör dizi, tabii minör dizi
Tam perde (59)	Tam ses, tam ton, tam perde
Tartı (34)	Ritim
Tekrar işareti (84)	Tekrar işareti-
Tempo primo (76)	Tempo primo
Usûl vurma (38)	Usûl vurma
Üçerli bölünme (91)	Sülâsî taksim
Üçerli ölçü (92)	
Üçleme (106)	Üçleme, triyole
Üst sekizli (51)	Üst sekizlik
Yarım perde (59)	Yarım ses, yarım ton, yarım perde
Zaman (31)	Darp, Vuruş
Zaman birimi (26)	

A. Adnan Saygun, Müsiki Temel Bilgisi, Kitap II

Kitapta geçen terimler ile bunların şimdiiye kadar kullanılmış olan şekilleri [1]

Kitapta geçen terimler

Adagio (50)	Şimdiiye kadar kullanılmış terimler
Agitato (51)	Adagio
Aksak (115)	Agitato
Aktarmak (26)	Transpozisyon
Allegretto (51)	Transpoze etmek
Allegretto grazioso (52)	Allegretto
Allegro (51)	Allegretto grazioso
Allegro agitato (52)	Allegro
Allegro assai (52)	Allegro agitato
Allegro con brio (52)	Allegro assai
Allegro con brio ed Appassionato (52)	Allegro con brio
Allegro con fuoco (52)	Allegro con brio ed Appassionato
Allegro con spirito (52)	Allegro con fuoco
Allegro ma non troppo (52)	Allegro con spirito
Allegro moderato (52)	Allegro maestoso
Allegro molto e con brio (52)	Allegro ma non troppo
Allegro vivace (52)	Allegro moderato
Alt basamak (89)	Allegro molto e con brio
Alt dalgacık (94)	Allegro vivace
Alt kapsuğı (100)	Apocjyatür; alt apocjyatür
Alt kısa basamak (86)	Grupetto
Alto (15)	Mordan
Alto anahtarı (21)	Kontralto; alto
Ana dizek (19)	Alto anahtarı; kontralto anahtarı; üçüncü çizgi do anahtarı
Andante (51)	Nazari porte
Andante cantabile (52)	Andante
Andante con espressione (52)	Andante cantabile
Andante con moto (52)	Andante con espressione
Andante espressivo (52)	Andante con moto
Andante grazioso (52)	Andante espressivo
Andante maestoso (52)	Andante grazioso
	Andante/maestoso

(1) Parantez içindeki rakamlar bu terimlerin izah edildiğı maddeleri gösterir.

Kitapta geçen terimler

Andante quasi un poco adagio (52)	Şimdiiye kadar kullanılmış terimler
Andante religioso (52)	Andante quasi un poco adagio
Andante sostenuto (52)	Andante religioso
Andantino (51)	Andante sostenuto
Animato (51)	Andantino
a piacere (54)	Animato
Arpej (127)	a piacere
Arplama (127)	Arpej
Assai (Allegro →) (52)	Arplama
Ayrıık çalış - Ayrıık söyleyiş (31)	Assai (Allegro →)
Bağı çalış - Bağı söyleyiş (31)	Detaçe
Bağı kesik (36)	Legato; liye
Bakır sazlar (129)	Legato-staccato; stakato liye
Bariton (15)	Bakır sazlar; tenekte sazlar
Bariton anahtarı (21)	Bariton
Bas (15)	Bariton anahtarı
Bas anahtarı (21)	Bas; baso
Basamak (88)	Bas anahtarı
Besleme (78)	Apocjyatür; apocjyatür
Bileşik ölçü (124)	Kentole
Büyük orkestra (130)	Mürekkep ölçü; mezür kompoz
Cantabile (Andante →) (52)	Büyük orkestra
con brio (Allegro →) (52)	- Cantabile (Andante →)
con espressione (Andante →) (52)	Con brio (Allegro →)
con moto (Allegro →) (52)	con fuoco (Allegro →)
con spirito (Allegro →) (52)	con moto (Andante →)
Çarpma (87)	con spirito (Allegro →)
Çocuk korosu (16)	Çocuk korosu
Dalgacık (94)	Grupetto
Deyim bağı (28)	Bağ
Diklik (3)	İrtifa; yükseklik
Dokuzlama (82)	-
Dördüz basamak (90)	Dörtleme; kvartole
Dörtleme (73)	Dörtlü orkestra
Dörtlü orkestra (131)	Akor; akort
Düzen (5)	Akordetmek
Düzenlemek (5)	Akordetmek
Düzen vermek (saza →) (5)	Basit ölçü; mezür sempil
Düz ölçü (124)	Erkek korosu
Erkek korosu (16)	espressivo (Andante →)
espressivo (Andante →) (52)	estinto
estinto (63)	fortepiano
fortepiano (59)	Grave
Grave (51)	Grave

Kitapta geçen terimler

grazioso (Allegretto →) (52)	grazioso (Allegretto →)
Grupetto (94)	Grupetto
Hafif zaman (123)	Hafif zaman; zayıf zaman; tan febil
İkileme (68)	İkileme; düole
İkili orkestra (131)	İkili orkestra
İkiz basamak (90)	Çift apojiyâtür; apojiyâtür dubl
İkiz kısa basamak (90)	—
İşlemeli basamak (93)	Çift apojiyâtür
Kadans (122)	Kadans
Kadın korosu (16)	Kadın korosu
Kapsağı (99)	Mordan
Karma koro (16)	Karışık koro
Kaş (17)	—
Kesik çalı (34)	Staccato
Kısa basamak (85)	Apojiyâtür brev; kısa apojiyâtür
Kopuk çalı (40)	Spiccato
Koro (14)	Koro
Kuvvetli zaman (123)	Kuvvetli zaman; tan tan for for
Larghetto (51)	Larghetto
Largo (51)	Largo
Legato (31)	Legato
Legato - staccato (36)	Lagato-staccato
Lento (51)	Lento
Maestoso (51)	Maestoso
Maestoso (Allegro →) (52)	Maestoso (Allegro →)
Maestoso (Andante →) (52)	Maestoso (Andante →)
ma non troppo (Allegro →) (52)	ma non troppo (Allegro →)
meno (54)	meno
meno mosso (54)	meno mosso
mezzo voce (64)	mezza voce
mezzopiano (60)	mezzopiano
Mezzo soprano (15)	Mezzo soprano
Mezzo soprano anahtarı (21)	Mezzo soprano anahtarı
Moderato (51)	Moderato
Moderato (Allegro →) (52)	Moderato (Allegro →)
molto e con brio (Allegro →) (52)	molto e con brio (Allegro →)
Mordant (102)	Mordan
Mordant (102)	Mordan
morendo (63)	morendo
Oda orkestrası (130)	Oda orkestrası
Önbinleme (82)	—
Orkestra (14)	—
Önel (120)	Orkestra; orkestro
Ötüm (10)	Natamam biçli; anakruz; avftakt Tanıniyyet; sonoricte

Şimdiye kadar kullanılan terimler

perdendosi	perdendosi (63)
Mordan	Pincé (102)
più	più (54)
più mosso	più mosso (54)
poco meno	poco meno (54)
poco più	poco più (54)
Prestissimo	Prestissimo (51)
Presto	Presto (51)
religioso	religioso (Andante →) (52)
rinforzando	rinforzando (62)
rinforzato	rinforzato (62)
Alâti musiki; enstrümental musik	Saz musikisi (13)
Scherzando	Scherzando (116)
Scherzo	Scherzo (116)
Mordan	Schneller (102)
—	Sekizleme (80)
Ses	Ses (1)
Diyapazon	Ses çatalı (4)
Diyapazon	Ses düdüğü (4)
Savfi musiki	Ses musikisi (13)
Tinnet; tembri	Ses rengi (7)
sforzando	sforzando (61)
sforzato	sforzato (61)
Senfonik orkestra	Simfoni orkestrası (130)
smorzando	smorzando (63)
Soprano	Soprano (15)
Soprano anahtarı	Soprano anahtarı (21)
Sostenuto	Sostenuto (51)
Sostenuto (Andante →)	Sostenuto (Andante →) (52)
sotto voce	sotto voce (65)
Spiccato	Spiccato (40)
Staccato	Staccato (34)
Fiyoritür	Süs (109)
Tacet	Tacet (49)
Tahta nefes sazları	Tahta nefes sazları (129)
Tek sesli koro	Tek sesli koro (16)
Tenor	Tenor (15)
Tenor anahtarı	Tenor anahtarı (21)
Tınlama bölgeleri	Tınlama bölgeleri (11)
Rejistr	Titretim (104)
Triy; tril	tremolando (128)
tremolando	tremolo (128)
tremolo	Trilla (104)
Triy; tril	Tümek (132)
Partisyon; partitur	Uzatma bağı (27)
Bağ	—

Kitapta geçen terimler

Üçlü orkestra (181)
Üçüz basamak (90)
Üst basamak (89)
Üst dalgacık (94)
Üst kapağı (100)
Üst kısa kasamak (86)
Vivace (51)
Vivo (51)
Vurma sazlar (129)
Yaylı sazlar (129)
Yaylı sazlar orkestrası (130)
Yedilene (79)

Şimdiye kadar kullanılmış terimler

Üçlü orkestra
—
Üst apoilyatür
Grupetto
Mordan
Kısa apoilyatür
Vivace
Vivo
Vurma sazlar; Perkisyon; baterf
Yaylı sazlar
Yaylı sazlar orkestrası
Septirole

KITABIN İÇİNDE GEÇEN TERİMLER

98

Terimler	Şimdiye kadar kullanılan şekilleri	Terimler	Şimdiye kadar kullanılan şekilleri
Aktarım	Transpozisyon	Küçük	Minör; küçük
Aktarmak	Transpoze etmek	Majör	Majör
Alt aralık		Majör dengesezlik	Majör tonalite
Alt çeken	Dominant altı; alt dominant	Melodi aralığı	Melodi aralığı
Alt doğuşkanlar	Alt armonikler	Minör	Minör
Altu	Altu	Minör dengesezlik	Minör tonalite
Anases		Öte sesler	Ütrason
Aralık	Fasla; aralık	Perde	Ton; perde
Armoni	Armoni	Ses	Ses
Armoni aralığı	Armoni aralığı	Sesdeşlik	Anarmoni; sesdeşlik
Artık	Artık; artmış; ogmante	Ses diğliği	Ses yüksekliği
Ayar	Tamperman	Seslenen cisim	Cism-i mütasavvit
Beşli	Beşli	Tam	Tam
Birli	Ünison; birli	Tam titreşim	
Birsesler	Ünison; birli	Temel ses	
Büyük	Majör; büyük	Titreşim	
Çekim		Titreşim dönemi	
Çevirmek	Çevirmek	Töre	İhtizaz; titreşim
Çevrim	Ranversman; çevrim	Tüm	Mod; tarz
Çıkıcı aralık	Çıkıcı aralık	Tüm beşli majör düzen	Tam; mükemmel
Denge	Kadans; tam; durgu	Tüm beşli minör düzen	Akor parfe majör
Denge çatkaları	Fonksiyonlar; ton çatkaları	Tüm denge	Akor parfe minör
Dengesezlik	Tonalite	Tüm uyuşum	Kadans parfet; karar; tam durgu
Dengesezlik sistemi	Sistem tonal	Uyumsuz	Konsonans parfet
Doğuşkan	Armonik	Uyumsuzlu	Konsonans
Doğuşkan sesler	Armonik; son armonik; armonik sesler	Uyumsuzlu	Konsonan
Dörtlü	Dörtlü; kart	Uyumsuzuz	Disonan
Düzen	Akor uygu	Uyumsuzuzluk	Disonans
Eksen	Tonik; eksen	Üçlü	Üçlü; tiyers
Eksendeğişim	Modülasyon; eksendeğişim	Üçlü düzen	Üç sesli akor
Eksendeğişmek	Modülasyon yapmak; eksendeğişmek	Üst aralık	
Eksik	Dimintie; eksiklik; eksik	Üst çeken	
Frekans	Frekans	Üst doğuşkanlar	Dominant
İkili	İkili	Yalın uyuşum	Üst armonikler
İncelik	Tızlık; incelik	Yarım uyuşum	Konsonans emparfet
İncici aralık	İncici aralık	Yarım perde	Yarım ton; yarım yerde
Kalnlık	Festlik; kalnlık	Yedili	Yedili

**BU KİTAPTA İLK OLARAK GEÇEN TERİMLER
İLE BUNLARIN ŞİMDİYE KADAR KULLANILMIŞ
OLAN ŞEKİLLERİ**

A. Adnan Saygun
Musiki Temel Bilgisi
Kitap IV

Kitapta geçen terimler	Şimdiye kadar kullanılmış terimler
Ağır zaman (20)	—
Alt çeken durgusu (107)	Alt dominant kadansı; plâgal kadans
Alt ek (128)	—
Apotom (13)	Müçenneb-i sagir; apotom
Ara durak (83)	—
Ardıl (76)	—
Anğ musiki (63)	Saf musiki; sırf musiki; müzik pür
Artık beşli düzeni (96)	Artık beşli akoru; kent ogmante akoru
Ayrık dor töresi (124)	Doryen
Ayrık frig töresi (126)	Friyyen
Ayrık lid töresi (127)	Lidyen
Ayrık töre (121)	—
Ayrık töre gergin hipodor türü (130)	—
Ayrık töre gergin hipofrig türü (131)	—
Ayrık töre gergin hipolid türü (132)	—
Ayrık töre hiperdor türü (130)	—
Ayrık töre hiperfrig türü (131)	—
Ayrık töre hiperlid türü (132)	—
Ayrık töre hipodor türü (130)	Hipodoryen
Ayrık töre hipofrig türü (131)	Hipofriyyen
Ayrık töre hipolid türü (132)	Hipolidyen
Basamak düzen (28)	—
Bileşik tartı (38)	—
Bitişik dor töresi (124)	—
Bitişik frig töresi (126)	—

Kitapta geçen terimler Şimdiye kadar kullanılmış terimler

Töre (121)	Mod	
Töresel musiki (114)	Modal musiki	
Tür (töresel musikide) (128)		—
Uzun hava (59)	Uzun hava	
Üst çekende durgu (108)		—
Üst ek (128)		—
Vurgu (19)	Aksan; vurgu	
Vurgulama (19)	Aksantüe etmek	
Yalın tartı (29)		—
Yan tartı (32)		—
Yarım durgu (111)	Yarım kadans; yarım karar	
Yarım perdeli pentaton (117)	Pentatonik ditonik	
Yarım perdesiz pentaton (116)	Pentatonik anhemitonik	
Yedili düzeni (97)	Yedil akoru	

E K - D

M.Ragıp GAZİMİHAL

tarafından düzenlenen terim listesi

Türkçe müzik terimlerinin Fransızca karşılıkları

A

Açık, veya doğal sesler (Sons naturels).
Açık telde (Cordes à vide).
Açıklık, veya Seyreklik (Ecart).
Adım (pas).
Ağızlık (Embouchoir).
Ağızlamak (Emboucher).
Ağızlık (Embouchure).
Ahenk tahtası (Table d'harmonie).
Ahenkçilik (Euphonie).
Ahenksizlik (Cacophonie).
Akıcı (Fluide).
Aksak (Asymétrique).
Aktarım (Transposition).
Aktarımcı (Transpositeur).
Aktarıcı sazlar (Instr. Transpositeurs).
Aktarmak (Transposer).
Alçak (Bas; Basse).
Alçaltmak (Baïsser).
Alıştırmak (Accorder) — Özel.
Almaç (— Ahize).
Altçeken durgusu (Cadence plagale).
Altçeken perdesi (Sous-dominante).
Altılama (Sextolet).
Altılı (Sixte).
Altılılama (Sextuple).
Alt kısım (Partie inférieure).
Altmışdörtlük (Quad. croche).
Altmışdörtlük es (Seizième de soupir).
Anahtar (Clef).
Anahtarı donatmak (Armer la clef).
Anane (Tradition) — *Gelenek*.
Ara (Espace).
Aralık (Intervalle).
Arıza (Accident) — *Beliğ*.
Ardıl (Successif) — *Terkişim*.
Artık (Augmentée).
Artırım (Augmentation).
Artırmak (Augmenter).
Artırma noktası
Asıl (Réel).
Asma durgu (Cadence suspendu).
Asmaca (Suspension).
Aşağı (Inferieur) — *Alt*.
Aşama (Gradation).
Aşım (Croisement) — *Makas*.
Atlama (Sauté).
Atlamak (Sauter).

Atlayış (Saut).
Avrık (Arqué) — *İğrik*.
Ayakçaklık (Pédalier).
Aykırı ilgi (Fausse relation).
Aykırılattım (Brisure).
Ayrık (Disjoint).
Ayrıklık (Disjonction).
Ayırım (Episode) — *Ayrıntı*.

B

Bağ (Liaison).
Bağdaş (Relatif) — *İlgili*.
Bağlı (Lié).
Bağlanış (Conclusion) — *Vargı*.
Bağsız (Détaché).
Basamak (Appoggiature longue).
Basit (Simple).
Basık (Bas; A demi-voix).
Baskı (Pression).
Basımlı sesler (Sons appuyés).
Baş (Tête).
Başeksik (Anacrouse) — *Dış ölçü*.
Başlık (Armure).
Başlantı (Antécédent) — *Öncül*.
Başsesi (Voix de tête).
Baştan işareti (Renvoi).
Bayağılık (Banalité) — *Yavanlık*.
Becayış (Substitution).
Benzetimlemek (Imiter) — *Taklidetmek*.
Benzetim (Imitation) — *Taklit*.
Berberlik müşkisi (Musique d'ensemble).
Beste (Composition).
Besteci (Compositeur).
Bestelemek (Composer).
Beşleme (Quintolet).
Beşli (Quinte).
Beşlilemek (Quintoyer) — *Beşcillemek*.
Beşliler değermisi (Cercle des quintes).
Beşliler devrimi (Cycle des quintes).
Beşliletme anahtarı (Clef quintoyante) — *Beşcil anahtarı*.
Beyaz (Blanche) — *İkizlik*.
Beyaz ses (Voix blanche).
Bezen notaları (Notes de goût).
Billûri (Cristallin).
Birdenlikle (Simultanément).
Birleştirim (Ligature).
Birim (Unité).

Birli (Première).
Birlik (Ronde) — *Yuvar*.
Birlik es (Pause).
Bitimli (Terminé).
Bitiş (Conclusion) — *Vargı*.
Bitişik tonlar (Tons adjoints).
Boğuk ötüm (Sons étouffé).
Boş saymak (Compter les pauses).
Boş zaman (Temps vide) — *Kısık sesler*.
Boy (Taille).
Boğaz sesi (Voix de faucet) — *Baş sesi*.
Bölüm (Division).
Buluş (Idée) — *Fikir*.
Burun sesiyle (Bouches fermées).
Büyük (Majeur).
Büyüklük (Volume).

C

Can direği (l'Ame).
Cebri (Obligé) — *Obligato*.
Cevap (Réponse) — *Karşılık*.
Cins (Genre).
Cırlak (Criard) — *Bağırğan*.
Cümle (Phrase).
Cümlelemek (Phraser).
Cümleleyiş (Phrasé).

Ç

Çağırğı (— Chant) — *Şarkı*.
Çalgı (Instrument) — *Saz*.
Çalgıbilgisi (Instrumentation).
Çalgıcı (Musicastre).
Çalgıç (Plectre).
Çalgı çalış (jeu instrumental).
Çalgılamak (Instrumenter).
Çalgı musikisi (Musique instrumentale).
Çalıcı (Exécutant; joueur) — *Edimci*.
Çalım (Bravoure).
Çalınabilir (jouable).
Çalınamaz (Injouable).
Çalışma (Travail).
Çalmak (jouer).
Çan (Cloche).
Çancı (Sonneur).
Çanlık (Clocher).
Çanpana (Carillon) — *Çan çalgısı*.
Çaprazlama (Croisement).
Çaprazlık (Croisement) — *Makas*.
Çarpma (Acciacatura).
Çatı (Barage) — *Çatğı*.
Çatırtı (Crépitation).
Çatktı (Fonction).
Çatma (Croix).
Çatışma (Heurt).
Çekən (Dominant).
Çekiş (Tirato).

Çekimli (Sensible) — *Çekimli*.
Çekmek (Tirer).
Çektirmek (Pincer).
Çelmelemek (Pincer) — *Çırpmaç*.
Çengel (Crochet).
Çengelli (Croche).
Çeviklik (Agilité) — *Atıklık*.
Çevirmek (Renverser) — *Çevrimlemek*.
Çevrik (Renversé) — *Çevrimli*.
Çevrilgen (Renversible).
Çevrim (Renversement).
Çevrimli (Renversé).
Çeyrek ses (Quart de ton).
Çiçekli (Fleuri) — *Nakışlı*.
Çift (Double). Kontrapuntta: *İki yönlü*.
Çiftartık (Sur-augmentée).
Çift basamak (Appogiature double).
Çifteksik (Sous-diminée).
Çift bemol (Double bémole).
Çift çengel (Double croche).
Çift diyez (Double dièse).
Çift kuyruk
Çift nokta
Çift ölçü
Çift üçleme
Çift tel (Doubles cordes).
Çifterli (Pair).
Çinilek
Çivi (Cheville)
Çizgi (Dessin)
Çizgi (Trait)
Çıkarılık (Tessiture) — *Sesgenişliği*.
Çıkarım (Emission).
Çıkarmak (Emettre)..
Çıkıcı (Ascendant).
Çım (Son) — *Ses*, *selen*
Çınlak (Polyphone).
Çınlamak (Resonner).
Çızık (Bâton).
Çok ötümlü (Multisonore).
Çoksesli (Polyphonique).
Çokseslilik (Polyphonie).
Çözmek; *Çözümlemek* (Résoudre).
Çözülüş; *Çözülüm* (Résolution); *Çözüm*.
Çözümleliş (Conséquence).
Çözümsüz (Non - résolution).
Çubuklar (Barres, Traits, Linges).

D

Değirmi (Cercle).
Değişim (Changement) — *Aşım*.
Değişim (Altération).
Değişimlemek (Altérer).
Değişimli (Altéré).
Değişmeli (Par altération).
Değişmez konulu (Réelle).

Değiş takımı (Corps de rechange).
 Değiş tonları (Tons de rechange).
 Değnek (Baguette).
 Derece (Degré).
 Dereceleniş (Gradation).
 Destan (Touche; al., Tasten) — *Diş*.
 Devri (Cyclique) — *Tekreli*.
 Diğdiği (Grasseyeur) — *Diğdiği*.
 Dikeliş (Élévation).
 Dik (Suraigue).
 Dikletmek (Hausser) — *Yükseltmek*.
 Dil vuruş (Coup de langue).
 Dindışı (Profane).
 Dini (Régieuse).
 Dinleme cihazı (Appareil auditif).
 Dinlemek (Ecouter).
 Dinlenilebilir (Audible).
 Dinlenilmez (Inaudible).
 Dinleyiş (Audition) — *Dinletim*.
 Dinletim (Audition).
 Dinliyenler (Auditoire).
 Dinleyici (Auditeur).
 Dizek (Portée).
 Dizi (Gamme).
 Dizin (Consécutive).
 Dış borular (Montre).
 Dış kısımlar (Parties extérieures).
 Doğru (juste) — *Tam*.
 Doğruluk (justesse).
 Dokunak (Touche) — *Perdelik*.
 Dokunaklılık (Clavier) — *Elçin*.
 Dokunmak (Toucher) — *Dokunma*.
 Dokunuş (Touchée).
 Dokunut (Doigté) — *Parmak alrı*.
 Dokunutlamak (Doigter).
 Dokuzlu (Neuvieme).
 Dolap (Caisse).
 Donanım; Başlık (Armure).
 Dökük (Figurée). — *Nakışlı kontrapunt*.
 Dönük (Inverse).
 Dönüm (Période) — *Dönem*.
 Dörderli (Quartenaire).
 Dördübir — *Kuartet*.
 Dörtleme (Quartolet).
 Dörtlü (Quarte).
 Dörtlülük (Noire).
 Dörtlülük es (Soupir).
 Dörtlülük (Quartoyer).
 Dövülgenler (A percussion) — *Vurmalar*.
 Durak (Tonique) — *Durak ses*.
 Duraklı (Périodique) — *Dönemli*.
 Durak noktasi (Point d'arrêt) — *Uzun durak*.
 Durgu (Cadence). — *Kadans*.
 Duru ses (Voix blanche).
 Duruş (Position) — *Yatım*.
 Duygun (Sensible) — *Çekimli*.
 Dünyevi musiki (Musique mondaine).

Düşme (Abaissement).
 Düz (Direct).
 Düzen (Accord).
 Düzen (Accord; al., Stimmung).
 Düzen aşmak (Discorder).
 Düzenlemek (Accorder).
 Düzenleyici (Accordeur).
 Düzenli (Bien accordé).
 Düzensiz (Désaccordé).
 Düzgün (Concordant).
 Düzleme (A la droite).

E

Ek belirtmek (Articuler).
 Eksen değişimi (Modulation).
 Eksik (Diminuée).
 Eksiltim (Diminution).
 Eksiltme noktasi (Point de dim.).
 En - ince (Suraigu) — *En tiz; Sarp*.
 Eratırlık (Anticipation) — *Erme*.
 Es (Silence).
 Esas sesler (Sons essentiels).
 Eslemek (Pauser).
 Esneklik (Inflexion).
 Esnetmek (Filer).
 Eşik (Chevalet).
 Eşit (Egale).
 Eşitlik (Egalité).
 Eşlemek (Accompagner).
 Eşlik (Accompagnement).
 Eşlikçi; Eşliyen (Accompagnateur).
 Eşliktmek (Accompagner).
 Evrik (Renversé) — *Çevrimli*.
 Ezgi (Cantilene) — *Melodi*.

F

Fişek (Fusée).

G

Gecikim (Retard) — *Gecikme*.
 Geçici (Passagère).
 Geçit notasi (Note de passage).
 Geliştirim (Développement).
 Genişlik (Étendue).
 Gerilek (Rétrograde) — *Gerilemesine*.
 Gezinmek (Démancher).
 Gezinti (Démenchement).
 Giriş (Entrée).
 Gizli (Cachée) — *Örtük*.
 Gıcırta (Crissement).
 Göçerim (Transcription) — *Çevriyazı*.
 Göğüs sesi (Voix de poitrine).
 Gölgeli ses (Voix sombrée).
 Göngü (Pompe) — *Pompa*.
 Gön (Peau) — *Deri*.
 Gövde (Corps).
 Gümürtü (Roulement).

Gürlük (Intensité).
Güzel Sanatlar (Beaux - Arts).

H

Hafif (Faible).
Hafif (L'éger).
Halka oyunları (Rounds).
Hareket (Mouvement).
Hareketler (Les mouvements).
Hava (Air, mélodie).
Haykırı (Cri).
Hazırlık (Préparation) — Hazırlama.
Hemzamon (Simultané) — Birlikteleşme.
Hesap (Calcul).
Humhum (Nasillard).
Hız (Mouvement) — Tempo.
Hızı artırmak (Serrer le mouve.).
Hızlandırmak (Presser).
Hücre (Cellule) — Göze.

İ

İcra (Exécution) — Edim.
İcracı (Exécutant) — Edimci.
İcra dışı (Inexécutable) — Edimsiz.
İcra etmek (Exécuter) — Edimlemek.
İç bölümsüz (Incomposé).
İç kasnak (Contre - éclipse).
İç kısımlar (Parties intermédiaires).
İç sesler (Parties intérieures).
İdare etmek (Diriger) — Yönetmek.
İfade (Expression) — Deyim.
İhzarî musiki (Musique élémentaire).
İki dörtlük (A deux temps).
İki katlı k. (C. double) — İki yönlü kontrapont.
İki karşı konulu fug (Fugue triple).
İkileme (Duolet).
İkili (Seconde).
İkili (Blanche) — Beyaz nota.
İkili es (Demi - pause).
İkinci (Second).
İkişerli (Binaire).
İlgili (Relatif) — Bağdaş.
İlişkili (Dissonant).
İlişiklik (Dissonance).
İlişiksiz (Consonnant).
İlişiksizlik (Consonnance).
İlişimsiz nota (Note échappé).
İnce (Aigu) — Tiz.
İnce fark (Nuance).
İncelti (Acuité).
İndirim (Abaissement).
İndirmek (Abaisser).
İnici (Descendant).
İnildemek (Tinter).
İnşat (Déclamation).
İnşatçı (Déclamateur).

İnşat lafrazı (Déclamatoire).
İrtical (Improvisation) — Doğmaca.
İrticacı (Improviseur).
İrticâl yapmak (Improviser).
İş görürlük (Fonction).
İşleme (Broderie).
İşlemek (Broder).

İsrarlı; Direngen (Obstiné).

K

Kaba (Bas, Grave) — Kalın.
Kaçamak (Échappé).
Kaçınmak (Éviter).
Kademeleniş (Progression) — Dizin.
Kakma (Piqué).
Kalak (Pavillon).
Kalın (Grave).
Kalınlık (Gravité).
Kalıp (Plaque).
Kalkık (Levé).
Kamış (Anche) — Dil.
Kapak (Table) — Göğüs; Göğüs tahtası.
Kapalı (Fermé).
Karış (Attaque) — Atılım.
Karımak (Attaquer).
Karma sesler (Voix mixtes).
Karşı konu (Contresujet).
Karşı serim (Contre - exposition).
Karşı zaman (Contretemps) — Sekim.
Karşılama icra (Chant alternatif).
Kasnaklar (Eclisses).
Kaş (Accolade).
Katkılamak (Accoupler).
Katlama (Redoubler).
Katlantı (Redoublement).
Katlı (Redoublé).
Katma çizgiler (Lignes supplémentaires).
Kavrak (Tuyaux).
Kesim (Barré).
Kiriş (Corde en boyeau).
Kirişseslenirler (Les cordophones).
Kitaba karşı söylemek (Ch. sur le livre).
Kılavuz thema (Thème conducteur).
Kılavuz (Antécédent) — Öncül.
Kır işi (Pastoral).
Kırık (Brisé).
Kırık durgu (Cadence rompue).
Kısa (Bref).
Kısa (Breve).
Kısaltmalar (Abréviations).
Kısım (Partie).
Kıta (Couplet) — Bölük.
Kıvrak b.; Söylek b. (Basse chantante).
Kıvraklık (Vélocité, Rapidité).
Kıyaslı (Régulier).
Kıymet (Valeur) — Değer.

Koldaş, İlgili (Relatif) — Bağdaş.
Komşu, Yakın (Voisins).
Konu (Sujet).
Konut (Accident) — Belik; Uğrak.
Köprücük (Sillet, Barré).
Kötü zaman (Mauvais temps).
Köşeli (Carré).
Kulak^ı (Oreille).
Kulak^ı (Cheville).
Kulaklar (Chevilles).
Kurgaç (Accordoir) — Düzen anahtarı.
Kurmak^ı (Réaliser).
Kurtarmak (Sauver).
Kurucu^ı (Constitutive).
Kurulum (Réalisation).
Kuyruk^ı (Queue).
Kuvvetlendirmek (Renforcer).
Kuvvetli zaman (Temps fort).
Küçük^üa. (Mineur).
Küçültme (Réduction).
Küçültmek (Réduire).
Kümecek (Grupetto).

Lüle (Tube).

M

Madeni (Cuivré).
Malzeme (Matériel).
Merdiven (Echelle).
Mırıldanmak (Chantonner).
Mutlak tamlık (justesse absolue).
Mürekkap; Bileşik (Composé).

N

Nağarat (Refrain).
Nağışlı (Fleuri). — Kontrapunt.
Nazarî (Théorique).
Nefes almak (Soupir).
Netice; Sonuç (Conséquent).
Nispet (Proportion).
Nispi (Proportionnel).
Noksan durgu (Cadence impartfaite). Eksik veya
Yarım d.
Nokta (Point).
Noktalamak (Pointer).

O

Oğumak (Lecture).
Onaltılık (Double croche).
Onaltılık es (Quart de soupir).
Onbeşli (Quinzième).
Onbirli (Onzième).
Ondörtlü (Quatorzième).
Onikili (Douzième).
Onlu (Dixième).
Onüçlü (Treizième).
Onyedili (Dix - septième).
Oturgun (Posé).

Oturgu yeri (Cuvette) — Dip.
Otuzikilik (Triple croche).
Otuzikilik es.
Oya (Broderie) — İşleme.
Oyalama (Divertissement).
Oylular (Echancures).

Ö

Ökçe (Talon) — Topuk.
Ölçü (Mesure).
Ölçü çizgileri (Barres de mesure).
Ölçülü (Mesuré).
Ölçümlü (Mesurable).
Önçalış (Prelude).
Önceleme (Anticipation) — Evme.
Öt (Son).
Öterlik (Résonnance).
Ötgen (Sonnant).
Ötkün (Résonnant).
Ötkünlük (Résonnement).
Ötmek («Chanter»: kuşlar hakkında).
Öttürgeç (Résonnateur) — Öttüreğ.
Öttürmek (Sonner, Tromper).
Öttürük (Sonnerie).
Ötü (Son prolongé).
Ötüm (Sonorité).
Ötülemek (Sonoriser).
Ötümlendiriş (Sonorisation).
Ötümlendirmek (Sonoriser).
Ötümlü (Sonore) — Ötgür.
Ötümlülük (Sonorité) — Ötgürlük.
Özgertim (Mutation).

P

Parça (Morceau).
Parmak uyarı; Dokunut (Doigté).
Parmak uyarlamak (Doigter).
Parti; Ses; Kısım (Partie).
Pençe (Patte).
Perde (Les notes de la gamme).
Perdeler (Pistons).

R

Rakamlar (Chiffres).
Renk; Tını; Tınlayış (Timbre, Couleur).
Renkli ses (Voix timbrée).
Renkli musiki (Musique colorée).
Renkli k. (C. coloré).

S

Sade (Simple).
Sağır (Sourd).
Sağırлатmak (Assourdir).
Sap (Le manche) — Kol; Boyun.
Saymak (Compter).
Saz — Çalgı.
Sekimli (Boiteuse).

Sekizli (Octave).
Sekizlik (Croche).
Sekizlik es (Demi - soupir).
Sektirme yay (Sautillé).
Serbest kısım (Partie libre).
Serbest veya Kuralsız (Libre, Irrégulier.)
Serim (Exposition).
Sert (Dur).
Ses (Son). *Ötü.*
Ses (Voix).
Ses bölgeleri (Registres de la voix) — *Ses alanı.*
Ses çıkımı (Emission).
Sesçi (Chanteur) — *Söyleyici.*
Sesçilik (L'art du chant).
Ses dizisi; Dizi (Gamme).
Sesdeşlik (Equissonance).
Ses düşümü (Détoner).
Ses ergenliği (Mue de voix).
Ses ergenlik (Mutation).
Sesibirli; Ünübirli (Unisson).
Sesiçin (Vocal) — *Sözlü.*
Seslem (Intonation).
Seslemek (Tinter).
Seslemek (Ecouter) — *Dinlemek.*
Sesletmek (Vocaliser).
Seslendirmek (Sonner).
Sesletim (Vocalisation).
Seslev (Vocalise).
Sesli (Sonore) — *Ünlek.*
Seslilik (Sonorité) — *Üngürlük.*
Sessiz (Insonor) — *Sönük.*
Seslerde kurbiyet (Affinité des sons).
Ses sanatı (l'Art du chant).
Ses sürümü (Port de voix).
Ses tirildikleri (Cordes vocales).
Sıçrayış (Saltation).
Sıfır (Vide) — *Boş.*
Sık (Serré) — *Sıkışık.*
Sıkıştırmak (Serrer, Presser).
Sıki üslûpta (Rigoureux).
Sıra beşliler (Quintes consécutives).
Sıra sekizliler (Octave consécutives).
Sırf musiki (Musique pure).
Suluk (Respiration).
Suluk alışı (Aspiration; Inspiration).
Suluk veriş (Expiration).
Son (Terminaison) — *Bitim.*
Söylek (Chantant).
Söylenk (Orphéon; al., Liedertafel).
Söylem (Chant) — *Söygü, Şarkı.*
Söylemek (Chanter).
Söylenim (Manière de chanter).
Söyler; Söyleyici (Chanteur) — *Sesçi.*
Söyleşim (Dialog).
Söyleşmek (Dialoguer).
Söylenimsiz (Inchantable).
Söyleyen (Chanteur) — *Sesçi.*

Söz (Parole).
Sözet (Livret).
Sözetçi (Librettiste).
Sözlem (Récitatif) — *Söylerce.*
Söz musikisi; Ses m. (M. vocale).
Sus (Silence) — *Es.*
Sürdürmek (Tenir).
Süre (Durée).
Süreklili (Continue).
Süreklilik (Porté).
Sürgü; Sürme (Coulisse).
Süslemeler (Agréments, Ornaments) — *Süsler.*

Ş

Şakımak (Rainager).
Şarkı (Chant; Chanson) — *Söyü.*
Şarkı söylemek (Chanter) — *Söylemek.*
Şekil (Forme) — *Form.*
Şiddet; Gürlük (Intensité).
Şive (Accent). — Ayrıca: *Vurgu.*

T

Taç (Couronne; Point d'orgue).
Tahtalar (Les bois).
Takım (Corps).
Taklit (Imitation). *Benzetim.*
Takoz (Talon; it., Taco) — *Ökçe.*
Taktiğ (Scansion).
Taktiğlemek (Scander).
Tam (juste).
Tam durgu (Cadence parfait).
Tamlık (justesse).
Tannanlık (Résonance) — *Tınlayış.*
Tarak (Sourdine) — *Sağırdak.*
Tartım (Rythme) — *Ritim.*
Tartımlı (Rythmé) — *Ritimli.*
Tartımlamak (Rythmer) — *Ritimlemek.*
Tartımsal (Rythmique) — *Ritimsel.*
Taslak (Schéma).
Tekerrür (Répercussion) — *Üsterleşim.*
Tekerrürlü sesler (Sons répercutés).
Tekli (Impair).
Tekrar (Reprise) — *Yinelik.*
Teksesli (Homophone).
Tekseslilik (Homophonie).
Tel (Corde).
Telliğ (Cordier).
Telidört (Tetracorde) — *Dörtlütüm.*
Temel (Basse, Fondement).
Tenekeler (Les cuivres).
Ters hareket (Mouve. Contraire).
Titrek sesler (Sons tremulants).
Tıkalı sesler (Sons bouchés).
Tınlayış (Timbre) — *Ses rengi; Renk.*
Tiz (Dessu) — *Diğ.*
Tokmak (Maillet).
Toğ ses (Voix solide) — *Som ses.*

Ton çatkıları (Fonctions tonales) — *Eksen çatkıları*.
Tondaşlık (Affinité).
Tutumlu (Tenue).
Tüm (Parfait) — *Tam*.
Tümlenim (Complément).
Tümlük (Perfection).

U

Uyarım (Arrangement).
Uyarımcı (Arrangeur).
Uyarılamak (Arranger).
Uyum (Armoni, Concordance).
Uyumsuz (Discordant).
Uyumsuzluk (Discordance).
Uzak (Eloigné).
Uzatım (Prolongation) — *Sürdürüm*.
Uzunluk (Duré) — *Süre*.

Ü

Üçerleme (Triple).
Üçerli (Ternaire).
Üç karşı konulu füg (F. quadruple).
Üç katlı (Triplé).
Üçleme (Triolet).
Üçlü (Tierce).
Üfleme (Souffler).
Üfletiş (Soufflage).
Üfletmek (Souffler).
Ün (Ses).
Ün (Hymne).
Ünübirlili (Unisson).
Ünübirlilik (Unissonnant).
Ünübirlilik (Unissonnance).
Üslûp (Style) — *Çığır*.
Üst kısım (Partie supérieure).
Üstçeken (Dominante) — *Çeken*.

V

Verili (Donnée).
Vurgu (Accent).
*Vurgu*lar (Les signes d'accentuations).
Vurgulamak (Accentuer).

Vurgulayış (Accentuation).
Vurgulu (Accentué).
Vurma; *Dövülgen* (Percussion).
Vurmalar (Batterie).

Y

Yakın (Conjoint).
Yanaşık (Conjoint).
Yanaşık (Serré) — *Sıkışık*.
Yankı (Echo).
Yapı (Structure) — *Kuruluş*.
Yapımcı (Facteur).
Yardımcı S'ler — *Yedek takım*.
Yarım perde — *Yarınton*.
Yatak (Sommier).
Yatay çizgi (Ligne horizontale).
Yaymak (Elargir).
Yay aldirtışı (Reprise de l'archet).
Yay çekiş (Coup d'archet).
Yazı (Ecriture).
Yedemek (Conduire).
Yeden (Conduit).
Yedili (Septième).
Yedirgin yay (Archet à la corde).
Yeğnik (Faible) — *Yeğni*.
Yeni giriş (Rentré).
Yeniserim (Réexposition).
Yer (Position) — *Yatım*.
Yoluş (Rédemption).
Yorum (Interprétation).
Yorumcu (Interprète).
Yorumlamak (Interpréter).
Yuvarlak (Ronde).
Yüklenik (Suranbodant, Surchargé).
Yüksek (Haut).
Yükseklik (Hauteur) — *Yükselti*.
Yükseliş — *Dikleniş*.
Yükseltmek (Elever).
Yürütmek (Conduire) — *Yöneltmek*.

Z

Zaman (Temps) — *Vurgu*.
Zincirlenim (Enchainement) — *Ardıllaşım*.

E K - E

Prof.Dr. Gültekin ORANSAY'ın
eserlerinden alınan terim örnekleri

Acımlı açımlik

Acımlı kantat

Acımlı opera

Açımlik

Açımlik fantazi

Ağırbaşlı opera

Araküğü

Ardış

Aşıt

Bağda

Bağdamak

Bağdar

Başkama

Başküğcü

Başkantı

Başyaratı

Benzetleme

Beşil

Büyük do

Çığırğı

Çizit

Çizitevi

Çizitlemek

Çoktonluluk

Cokdüzümlülük

Dağar

Dinleti

Dinleti Açımlığı

Ditme

Dördül

Elektronsal küğ

Geridüzey küğü

Küğ

Küğcü

Küğbilim

Küğsel Delişmenlik

Küçük re

Kırışi

Konu

Koyultu

Oturtum

Önçalin

Ölçekses

Özaşıt

Tınaş

Uzçalgan

Ustaçalar

Yalkın

Yalkıcı

Yürüyüşlük

E K -F

Doç.Dr. Necati GEDİKLİ'nin
terim anlayışını yansıtan sanatsal etkinlikler ile ilgili
davetiye ve program örnekleri

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DEVLET KONSERVATUVARI MÜDÜRÜ
Doç. Necati GEDİKLİ

Avusturyalı konuk sanatçılar
Gertrud ROSSBACHER (Viyola) ile
Peter MARSCHIK (Piyano) ikil'inin

2 Mart 1987 Pazartesi günü saat 20.30'da Devlet Konservatuarı Salonu'nda verecekleri "VIYOLA AKŞAMI"nı onurlandırmanızı diler.

Davetiye 2 Kişiliktir.
Yer No. :

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DEVLET KONSERVATUVARI MÜDÜRÜ
Doç. Necati GEDİKLİ

Amerikalı konuk sanatçılar
Barbara McKENZIE (Piyano) ile
Alan WARE (Klârinet) ikil'inin

4 Mart 1987 Çarşamba günü saat 20.30'da Devlet Konservatuarı Salonu'nda verecekleri "PIYANO - KLÂRİNET AKŞAMI"nı onurlandırmanızı diler.

Davetiye 2 Kişiliktir.
Yer No. :

P R O G R A M

- J.HAYDN : Sonat, Büyük La, Hob.XVI/30.
(1732-1809) Allegro-Adagio-Tempo di Menuet.
- J.BRAHMS : Schumann'ın bir konusu üzerine başkamalar,
(1833-1897) küçük fadiyez, Op.9.
"Konu ve 16 Başkama".
- J.BRAHMS : Seçilmiş 5 piyano parçası.
1 : Kapris,küçük fadiyez,Op.76/1.
2 : Intermezzo, küçük mibemol, Op.118/6.
3 : Intermezzo, küçük si, Op.119/1.
4 : Intermezzo, küçük mi, Op.116/5.
5 : Kapris, küçük re, Op.76. 116, 7

A R A

- F.CHOPIN : 12 Etüt, Op.10
(1810-1849)
- 1 :Büyük Do - Yürük.
 - 2 :Küçük La - Yürük.
 - 3 :Büyük Mi - Canlı.
 - 4 :Küçük Dodiyez -Hızlı.
 - 5 :Büyük Solbemol - Canlı.
 - 6 : - Ağırca ve anlatım dolu.
 - 7 :Büyük Do - Canlı.
 - 8 :Büyük Fa - Yürük.
 - 9 :Küçük Fa - Yürük.
 - 10 :Büyük Labemol - Oldukça canlı.
 - 11 :Büyük Mibemol - Yürükçe.
 - 12 :Küçük Do - Yürük ve ateşli.

Ö Z G E Ç M İ Ş

İsmail BOZKAYA

1947 Yılında Söke/Doğanbey'de doğdu.

Dört yıl köy ilkokulunda okuduktan sonra ilk ve ortaokulu Söke'de bitirdi.

1962 Yılında Nazilli Erkek İlköğretmen Okulu'na yatılı girdi ve Ahmet Kaya ile keman çalıştı. 1965 Yılında mezun oldu, Adıyaman-Besni/Çaykaya köyü ilkokuluna atandı. Aynı yıl Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Eğitimi Bölümü sınavını kazanarak yükseköğrenimine başladı.

1968 Yılında mezun olunca, mutlu bir rastlantı ile kurada çektiği Nazilli Erkek İlköğretmen Okulu'na atandı. Orada yedi yıl çalıştı. Yöneticilik yaptı.

Askerlik görevinden sonra 1975 yılında Bursa'ya nakledeyerek Çelebi Mehmet Lisesinde çalıştı.

1984-1985 öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından açılan "Müzik Eğitimi Bölümü Lisans Tamamlama Programı"na katıldı. 1986 yılında açılan sınavla Müzik Eğitimi Bölümünde göreve başladı.

1986 Yılında Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nün açtığı "Yüksek Lisans Programı"na devam etmektedir.

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi